

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 7426/14

ע"א 7474/14

ע"א 8119/14

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט א' שהם
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערערת בע"א 7426/14
והמשיבה 3 בע"א 7474/14 : פלונית

המערערות 1-3 בע"א 8119/14
והמשיבות 1-2 ו-5 בע"א 7474/14 : 1. פלונית
2. פלונית
3. פלונית

המערערת שכנגד
והמשיבה 4 בע"א 7474/15 : פלונית

נ ג ד

המשיב בע"א 7426/14 ובע"א
8119/14 והמערער בע"א 7474/14 : עו"ד אורי דניאל

ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי תל
אביב בת"א 004057-05-10 שניתן ביום 14.09.2014
על ידי כבוד השופטת ד' גנות

תאריך הישיבה: ה' בטבת התשע"ו (17.12.2015)

בשם המערערת בע"א 7426/14
והמשיבה 3 בע"א 7474/14 : עו"ד רוני אלוני-סדובניק
ועו"ד יצחק דוידוב

בשם המערערות 1-3 בע"א 8119/14
והמשיבות 1-2 ו-5 בע"א 7474/14 : עו"ד עמוס ון-אמדן
ועו"ד שלומית הראל שוורץ

בשם המערערת שכנגד
והמשיבה 4 בע"א 7474/15 : עו"ד עידן פפר
ועו"ד אורטל לגזיאל

בשם המשיב בע"א 7426/14 ובע"א
8119/14 והמערער בע"א 7474/14 : עו"ד סיני אליאס
ועו"ד מורן שטיבל

פסק-דין

השופט י' עמית:

מספר נשים הגישו תלונות במשטרה ותביעות אזרחיות בטענה כי נאנסו,
ובנוסף, פעלו בדרכים שונות להוקעתו של "האנס הסדרתי". בית המשפט המחוזי בתל

אביב-יפו (כב' השופטת ד' גנות) מצא כי מדובר בתלונות שווא שהוגשו בכוונת זדון, וחייב את המתלוננות-התובעות בפיצויים לטובתו של הנילון-הנתבע. על כך נסבים הערעורים המאוחדים שבפנינו.

רקע

1. הצדדים לערעורים היו חברים בקבוצה סגורה ללימודי פילוסופיה, שבראשה עמדה המערערת 3 בע"א 8119/14 (להלן: ר"ש). הקבוצה התאפיינה ביחסי קרבה הדוקים ואינטנסיביים ובהיררכיה מסויימת בין חבריה, אך בית משפט קמא נמנע מלקבוע שמדובר בכת, וכך ננהג גם כאן. יצויין כי במסגרת הליך אחר, ניתן פסק דין שבו נדרש בית המשפט להרחיב בנושא מאפייניה של הקבוצה, וערעור על פסק דין זה עודנו תלוי ועומד (ת"א (מחוזי ת"א) 2114-08 שפיגל נ' שחם-וביצקי, בפרט בפסקה 48 (6.10.2015)).

המערער בע"א 7474/14, עו"ד במקצועו (להלן: אורי), עזב את הקבוצה בשלב מסויים. מספר שנים לאחר מכן התגלע סכסוך בינו לבין ר"ש ובן-זוגה, אבי, שהוביל בין היתר לפתיחת הליכים משפטיים. בתקופה זו הוגשו נגד אורי ארבע תלונות במשטרה בגין מספר מעשי אונס, שבוצעו במתלוננות, לטענתן, שנים קודם לכן. התלונות הוגשו על-ידי נשים שהיו חברות בקבוצה: המערערות 1-2 בע"א 8119/14 (להלן: ר' ו-ד'), המערערת שכנגד בע"א 7474/14 (להלן: ט'), והמערערת בע"א 7426/14 (להלן: מ') (להלן יחד: המתלוננות; ויחד עם ר"ש: המערערות). התלונות במשטרה נסגרו, אך המתלוננות (פרט ל-ט') נצמדו לגרסתן ונתנו לה ביטוי בערוצים נוספים: הגשת תביעות אזרחיות; פנייה ללשכת עורכי הדין; והפגנה מול לשכת עורכי-הדין ומול ביתו של אורי.

בפסק דינו של בית המשפט המחוזי מיום 14.9.2014 נדחו תביעותיהן הנזיקיות של ר', ד' ומ'. בית המשפט לא נתן אמון בגרסאותיהן, וקבע כי לא עלה בידן להוכיח את טענותיהן במאזן הסתברויות, מה גם שהתביעות התיישנו. יתרה מזאת, נקבע כי התלונות היו שקריות והוגשו בחוסר תום-לב מובהק, תוך הוצאת לשון הרע, ולפיכך התקבלה התביעה שכנגד והמערערות חוייבו בפיצויים לטובתו של אורי בסכום כולל של 1,300,000 ש"ח.

2. בלב המחלוקת בין הצדדים, נמצאים כמובן אירועי האונס הנטענים, ובכך נדון להלן בהרחבה וביחס לכל אירוע בנפרד. לצד זאת, האופן הכללי בו התפתחה הפרשה לממדיה הנוכחיים אינו שנוי במחלוקת, ועל מנת להקל על הבנת המסגרת העובדתית נתאר באופן כרונולוגי את האירועים המרכזיים:

- (-) אורי היה חבר בקבוצה סביב השנים 1995-2003. בחלקה הראשון של תקופה זו, עד לשנת 2000 או בסמוך לכך, אורי היה בקשר זוגי עם ד'; ובחלקה המאוחר של התקופה היה אורי בקשר זוגי עם ט'.
- (-) בשלהי שנת 2005 נחתם הסכם פשרה שבמסגרתו שילמו ר"ש ואבי לאורי \$90,000 לסילוק כל הטענות ביניהם.
- (-) בשנת 2008 שלח אורי לר"ש דרישת תשלום כספי, בשם מרשתו דאז, פנינה, שעזבה גם היא את הקבוצה.
- (-) ביום 25.10.2009 הגישו ר"ש ואבי תלונה נגד אורי ללשכת עורכי הדין. התלונה נסובה סביב יחסי עו"ד-לקוח, ונגנזה ביום 26.5.2010.
- (-) ביום 2.12.2009 הגישו ר"ש ואבי לבית משפט השלום בתל אביב-יפו תביעה כספית נגד אורי.
- (-) שישה ימים לאחר מכן, ביום 8.12.2009, התלוננה ר' במשטרה כי אורי ניסה לאנוס אותה בשנת 2000. ביום 11.4.2010 ביקשה ר' "לתקן" את התלונה וטענה כי נאנסה על-ידי אורי.
- (-) ביום 21.3.2010 הגיש אורי תביעה שכנגד לתביעתם הכספית של ר"ש ואבי.
- (-) עשרה ימים לאחר מכן, ביום 31.3.2010, הגישה מ' תלונה במשטרה נגד אורי, בגין אונס שבוצע לטענתה בשנת 2001.
- (-) ביום 18.4.2010 הגיעה ט' למשטרה ודיווחה כי אורי אנס אותה בשנת 1999.
- (-) ביום 3.5.2010 הגישה ר' תביעה אזרחית נגד אורי בגין מעשה אונס, ובהמשך הגיש אורי תביעה שכנגד.
- (-) ביום 27.6.2010 מסרה מ' לחוקרת המשטרתית דיווח על אירוע אונס נוסף, משנת 2002. באותו יום נערך עימות בין אורי לבין מ', ומיד לאחר מכן נחקרה מ' באזהרה בחשד למסירת הודעה כוזבת.
- (-) ביום 9.11.2010 הודע לאורי על החלטת גורמי החקירה לגנוז את תיקי החקירה בתלונותיהן של ר', מ' וט', מחוסר ראיות. יצויין כי בהמשך הוגש ערר מטעם אחת המתלוננות, ומשהחלטה בעניין התעכבה, אף הוגשה עתירה שנדחתה (בג"ץ 3019/13 פלונית נ' פרקליטות המדינה (10.9.2013)).

- (-) סביב חודש ינואר 2011 התגבשה במשרדו של יועץ התקשורת מוטי מורל תכנית שמטרתה לגרום לאורי "להפסיד במשפטים" ולא לך אותו "להפסיק להטריד" את חברי הקבוצה. לצורך זה נערכה "תכנית הנאנסות", שבמסגרתה פורטו הצעדים שיש לנקוט לשם השגת היעדים. ר', מ' וד' היו שותפות לגיבוש התכנית.
- (-) ביום 15.5.2011 פנתה עו"ד אלוני-סדובניק, באת-כוחן של מ' וד' באותו זמן, ללשכת עורכי הדין ב"בקשה דחופה" להשעות את אורי מתפקידו בלשכה.
- (-) ביום 6.6.2011 הגישה ד' תלונה במשטרה נגד אורי בגין מספר מעשי אונס.
- (-) ביום 5.10.2011 הגישו מ' וד' תביעות נזיקיות נגד אורי לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו.
- (-) במועד שלא הובהר, השתתפו ד', מ', וחברים נוספים בקבוצה בהפגנה מול לשכת עורכי הדין. בהפגנה זו הונפו שלטים שבהם נכתב "עו"ד אנס", "עו"ד, אנסת את הבת שלי!", "האנס האלים" וכיוצא בזה. בחלק מהשלטים נכללה הפנייה לדף פייסבוק בשם "עורך דין אנס", בו פורסמו במפורש שמו של אורי והטענות נגדו. הטענות נגד אורי פורסמו גם בדפים נוספים ברשת האינטרנט.
- (-) ביום 16.5.2012 התייצבה ד' בכניסה לביתו של אורי ובידה שלט "בבניין זה מתגורר עו"ד אנס סדרתי !!!".

ע"א 8119/14 – ערעורן של ר', ד' ור"ש

3. ערעורן של ר', ד' ור"ש נפתח בטענות לעניין שיעור הפיצויים שנפסקו לטובתו של אורי. נטען כי סכום הפיצוי שנפסק בגין "עוגמת נפש" הוא מופרז בעליל וסוטה במובהק מן הפסיקה המקובלת. בהמשך, נטען כי בפסק הדין מושא הערעור נמנע בית משפט קמא מלהתייחס למהימנותו של אורי למרות קשיים רבים שהתעוררו במהלך עדותו; כאשר מנגד, מהימנותן של ר' וד' נבחנה באופן המנוגד להלכות המקובלות בפסיקה בעניין עדותן של מתלוננות בעבירות מין. טענה נוספת בערעור נגעה למאפייני הקבוצה שאליה השתייכו הצדדים לפרשה, ולקביעה כי ר"ש שלטה בחברי הקבוצה בערעור הוסבר בפירוט מדוע הקבוצה לא מתאפיינת ככת, ונטען כי שגה בית משפט קמא כאשר התייחס לפעילות הקבוצה באופן שלילי על בסיס השערות ועדויות שמיעה בלבד.

בעניינה של ר"ש: בפסק דינו של בית משפט קמא מבוססת אחריותה של ר"ש על כך שהיא שלטה בחברי הקבוצה והיתה לה השפעה על פעולותיהן של המתלוננות. בערעור נטען כי קביעה זו היא חסרת בסיס, וכי לא די בכך שר"ש לא הגישה תצהיר

מטעמה על מנת להוביל לאימוץ גרסתו של אורי לגבי מעורבותה בפרשה. עוד נטען כי גם בהנחה שר"ש הורתה למתלוננות כיצד לפעול, עדיין לא הוכח שהיא ידעה שהתלוננות אינן נכונות. לטענת המערערות, הותרת אחריותה של ר"ש על כנה תוביל לתוצאה חברתית בלתי רצויה כיוון שאנשים ימנעו מלעודד נפגעי עבירה להגיש תלונה במשטרה.

בעניינה של ר': נטען כי שגה בית משפט קמא כאשר זקף לחובתה את השיהוי בתביעה ואת התפתחות גרסתה. עוד נטען, כי הסתירות עליהן הצביע בית משפט קמא בעדותה של ר' הן סתירות מדומות בלבד; כאשר מצד שני, עדותו של אורי היתה מתחמקת ובהיבטים שונים היא אף חיזקה את גרסתה של ר'. עוד נטען במסגרת הערעור כי היה מקום לאמץ את חוות דעתו של פרופ' אליצור, שאיבחן אצל ר' תסמונת פוסט-טראומטית שקשורה להכחשת אירוע האונס הנטען והדחיקה.

בעניינה של ד': נטען כי בניגוד להלכות המקובלות, בית משפט קמא נקט גישה דקדקנית ומחמירה בבחינת גרסתה. בין היתר, נטען כי העובדה שד' נשארה במערכת יחסים ארוכה עם אורי איננה פוגמת באפשרות להכיר בכך שהיא נאנסה. בערעור נתקפת קביעתו של בית משפט קמא לפיה אורי וד' נהגו לקיים יחסי מין אלימים בהסכמה, ונטען כי לא היה מקום להגיע למסקנה כזו כאשר אף אחד מהצדדים לא טען לכך (אורי שלל אלימות כלשהי וד' טענה שלא היתה הסכמה). טענה דומה נטענה לגבי האירוע בחוף מנדרין, שיוזכר בהמשך, לגבי דחה בית המשפט את גרסתו העובדתית של אורי ובכל זאת העדיף לקבוע כי התקיימו יחסי מין בהסכמה מלאה ולא מאונס.

המערערות הוסיפו וטענו כי חוות דעתם של המומחים מטעמן עדיפות על פני חוות דעתם של המומחים שהובאו מטעמו של אורי. לעניין התיישנות התביעות נטען כי נוכח העובדה שמדובר בזכרונות מודחקים, בנסיבות המקרה יש להחיל את סעיפים 8 ו-11 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958 (להלן: חוק ההתיישנות) ולהאריך את תקופת ההתיישנות.

ע"א 7426/14 – ערעורה של מ'

4. במסגרת הערעור שהוגש מטעמה, חזרה מ' וטענה כי נאנסה על-ידי אורי וכי שגה בית משפט קמא באופן בו בחן את גרסתה ובמסקנה אליה הגיע. לטענתה של מ', כבישת העדות, התנהגותה ה"תמוהה" לכאורה לאחר האירועים, קשיי הזיכרון והסתירות ביחס לפרטי האירוע, כולם תופעות מוכרות בקרב נפגעי עבירות מין ולא

היה מקום לזקוף אותם לחובתה. לצד הטענה לאינוס, המשיכה מ' לטעון כי יחסי המין שקיימה עם אורי נעשו במסגרת יחסי מרות וככל שייקבע כי הם נעשו בהסכמה, הרי שהיא הושגה במרמה. עוד נטען כי תביעתה של מ' לא התיישנה, בין היתר מכיוון שמ' "לקתה בהפרעה פוסט טראומתית בצורה כזו או אחרת המוכרת ברפואה אצל נפגעות עבירות מין".

מ' טענה נגד קבילות מסמכי "תכנית הנאנסות" ומכל מקום לשיטתה אין קשר בין התכנית לבין הגשת תלונתה. לשיטתה של מ', עומדת לה הגנת "אמת דיברתי" מפני שהיא "האמינה בתום ליבה, כי מצבה זהה לאלה של הבנות האחרות בקבוצה, ולכן האמינה בתום ליבה, בנכונות תלונתה לפיה המשיב אנס אותה". בנוסף טוענת מ' כי השתתפותה בהפגנה מול לשכת עורכי הדין, כמו גם הגשת התלונות למשטרה וללשכת עורכי הדין, אינן מהוות לשון הרע שכן נעשו בתום לב, מתוך אמונה כי אורי ביצע עבירות מין. לבסוף טענה מ' כי הפיצוי שנפסק לזכות אורי הוא מופרז וחריג, וכי הוא זכה בכפל פיצוי בגין אותו נזק, פעם תחת הכותרת "נזק בלתי ממוני" ופעם מכוח חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק איסור לשון הרע).

הערעור שכנגד בע"א 7474/14 – ערעורה של ט'

5. חלקה של ט' בפרשה מתמצה בהגשת תלונה במשטרה, כשלטענתה, מלכתחילה היא רק רצתה למסור עדות ולא להגיש תלונה עצמאית אך לבסוף "נדחפה לכך". ט' לא הגישה תביעה אזרחית נגד אורי, והיא חוזרת וטוענת כי גרסתה לגבי האירוע עליו התלוננה היא גרסת אמת ולא מדובר בתלונת סרק. נטען כי שגה בית המשפט המחוזי כאשר קבע בנחרצות שלא מדובר באונס, מה גם שבהמשך פסק הדין צויין כי נותר ספק אם ניתן להגדיר את האירוע כאונס. הודגש בערעור כי אורי הסתפק בהכחשה כללית של האירוע ולא מסר גרסה עובדתית לגביו. לטענתה של ט', היא "נכנעה" בפני אורי כי הוא יותר חזק פיזית וכי באותה עת הוא היה המעסיק שלה. הוטעם כי התפתחותם של יחסי זוגיות אחרי האירוע לא שוללת את טענת האונס. עוד נטען כי ט' לא סיפרה לאיש על האירוע כיוון שעבדה אצל אורי, רצתה להשתלב בקבוצת הלימוד בה היה חבר, ורק לאחר התייעצות עם נציגי מרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית, בשנת 2010, והיא הבינה שחוותה אונס. בנוסף נטען בערעור כי תלונתה של ט' במשטרה חוסה תחת הגנת תום הלב, כיוון שהיא האמינה בנכונות התלונה ולא פרסמה אותה בכל דרך אחרת. לחלופין נטען בערעור לעניין גובה הפיצוי אותו חוייבה ט' לשלם לאורי. לבסוף נטען בערעורה של ט', כי אורי "גרר אותה" להליך לשווא, ולפיכך היא ביקשה להשית עליו את הוצאות משפטה.

6. ערעורו של אורי מתמזה בטענה ספציפית לפיה היה מקום לחייב את המערערות בפיצויים עונשיים. לשיטתו, תוצאה זו מתחייבת מן הקביעה שהמערערות טפלו עליו עלילת שווא במטרה להכפיש את שמו ולאיים על חירותו. הודגש כי בנוסף לתלונות במשטרה ולתביעות האזרחיות שהוגשו, פעלו המערערות ליישם את "תכנית הנאנסות" שגובשה במשרדו של מוטי מורל, באמצעות הפגנות מול לשכת עורכי הדין ומול ביתו של אורי; פנייה שקרית ללשכת עורכי הדין; ופרסומים כוזבים באינטרנט בדבר היותו "אנס סדרתי". נטען בערעור כי המקרה הנוכחי הוא מקרה שנמנה במובהק על המקרים החריגים בהם ראוי להטיל פיצוי עונשי, מאחר שהמשיבות פעלו בזדון ובשיטתיות על מנת לפגוע באורי, ובתוך כך פגעו פגיעה רחבה במערכות אכיפת החוק והמשפט בכללותה בכך שניסו לעשות בהן שימוש לרעה. עוד נטען כי עלילת השווא צפויה לפגוע גם בנפגעי עבירות מין שיפנו בעתיד לרשויות ויזכו ליחס ספקני.

החלטות נוספות בשלב הערעור

7. לאחר שניתן פסק הדין מושא הערעורים, נדרש בית משפט קמא לסוגיית איסור הפרסום. בהחלטה מיום 1.10.2014 נקבע כי צו איסור הפרסום המתייחס לתוכן התביעות ולזהות התובעות – יוסר, למעט בעניינה של ט'. בשלב הערעור נדרש לכך השופט נ' הנדל, אשר הורה בהחלטתו מיום 29.12.2014 על איסור פרסום זמני של פרטי הצדדים, עד למתן פסק דין בערעור.

בנוסף, המערערות הגישו בקשה לעיכוב ביצוע פסק דינו של בית המשפט המחוזי. בהחלטתה מיום 5.1.2015, דחתה חברתי השופטת ד' ברק-ארז את הבקשה לעיכוב ביצוע בעניינה של ר"ש, והורתה כי בעניינן של יתר המערערות יעוכב תשלום הפיצויים למעט סכום של 100,000 ₪ כל אחת.

מטעמו של אורי הוגשה בקשה להוספת ראייה חדשה בשלב הערעור, שעניינה החלטת הפרקליטות לגבי שינוי עילת הסגירה של התלונות כנגדו. המערערות התנגדו לבקשה בטענה כי אינה רלוונטית, באשר רק פסק דין מרשיע בפלילים קביל כראיה במשפט אזרחי, ומקל וחומר שלא ניתן לקבל כראיה הודעה על שינוי עילת סגירת התיק.

בהינתן שהראיה הנוספת לא הייתה בידיו של אורי בעת הדיון בבית משפט קמא, ואף לא בעת הגשת הערעור, מצאנו להתיר את הגשתה. כפי שעולה ממכתבה מיום 21.6.2015 של עו"ד רות ארז מנהלת המחלקה בפרקליטות מחוז ת"א-פלילי, כל ארבעת התיקים שנפתחו כנגד אורי, נגזרו בעילה של חוסר אשמה, חלף העילה של חוסר ראיות.

דיון והכרעה

8. בטרם נצלול לנבכי הראיות אבקש לשרטט את המסגרת הכללית לדיון בערעורים. אקדים ואומר כי חלקים מסויימים בפסק דינו של בית משפט קמא אינם עולים בקנה אחד עם הלכות שנפסקו בבית משפט זה לגבי מתלוננות בעבירות מין. לצד זאת, מרבית המסקנות בפסק הדין הן יציבות ומבוססות. בין היתר, כזו היא הקביעה שמ', ר' וד' לא הוכיחו את רכיבי תביעתן נגד המערער במידת הצורך ואינן זכאיות לפיצוי, וכך גם הימנעותו של בית משפט קמא מפסיקת פיצויים עונשיים לטובתו של אורי. בסוגיות אלה לא הובא נימוק המצדיק את התערבותנו, ובדיון שנערך בפנינו התמקדו טענות הצדדים בסוגיות אחרות. השאלות העיקריות שנתרו ראיות לליבון הן אם אורי הצליח להוכיח את התביעה שכנגד במידה מספקת ואם יש מקום להתערבות בגובה הפיצוי שנפסק לטובתו. ברם, על מנת לספק תשובה לשאלות אלו יהיה עלינו לערוך בירור מעמיק של מסכת התלוננות והתביעות. במסגרת הדיון נתמקד באירועים מושא התביעות ההדדיות, ונתעלם מטענות רבות מדי שמצאו את מקומן בכתבי הטענות על אף שאינן יכולות לתרום להכרעה.

בניגוד לנטען בחלק מן הערעורים, קביעותיו העובדתיות של בית משפט קמא מבוססות בעיקרן על הערכת מהימנותם של העדים שנשמעו בפניו, כאשר במוקד המחלוקת ניצבות גרסאותיהם הקוטביות של הצדדים לערעורים. בנסיבות אלה, ההלכה לעניין מיעוט התערבותה של ערכאת הערעור בקביעות עובדתיות – עומדת בתוקפה גם במקרה דנא. כידוע, העמדה המקובלת בפסיקה היא ש"כלל אי ההתערבות" של ערכאת הערעור בקביעות המבוססות על התרשמות ישירה מן העדים, זוכה למשנה תוקף כאשר מדובר בעדותם של נפגע ושל נאשם בעבירת מין, שכן "בנסיבות אלה, התרשמות באמצעות החושים וסימני האמת העולים במשפט, מקבלת חשיבות וערך מיוחדים" (ע"פ 6295/05 וקנין נ' מדינת ישראל, פסקה 39 (25.1.2007); להרחבה ולפירוט הגישות השונות בנושא, ראו ע"פ 4487/10 גילי נ' מדינת ישראל, פסקה 12 והאסמכתאות שם (6.11.2012)). כלל אי ההתערבות פועל כמובן לשני הכיוונים, הן

כאשר הערכאה הדיונית מוצאת את עדותה של מתלוננת בעבירת מין כמהימנה והן כאשר העדות נמצאת בלתי מהימנה, כפי שאירע במקרה שבפנינו.

במקרה הנוכחי ראוי להוסיף הסתייגות מסויימת מכלל אי-ההתערבות, נוכח האדנים שעליהם ביסס בית משפט קמא את הערכת המהימנות של המשיבות. כפי שכבר נאמר, בנקודות מסויימות בית משפט קמא סטה מן הפרספקטיבה הראויה לבחינת עדויותיהם של מתלוננים בעבירות מין. כך, למשל, נאמר בפסק הדין כי: "התגובה הטבעית של אישה בגירה הנאנסת, הינה להגיש תלונה במשטרה ולשתף את קרוביה באשר אירע לה" (פסקה 41). אין בידי לקבל קביעה זו. נהפוך הוא, נפגעות רבות נמנעות מלהגיש תלונה במשטרה ונמנעות מלחשוף את הפגיעה. כפי שיפורט להלן, המציאות מלמדת כי אין תגובה אחידה לטראומה של פגיעה מינית, ותגובות כמו רגשות אשם או ניסיונות הדחקה הן תופעות מוכרות אשר אין לזקוף אותן לחובתו של הנפגע שעבר טראומה קשה. זוהי המציאות, ועל בסיסה נקבעה בפסיקה חוזרת ונשנית ההלכה כי ככלל, אין לזקוף לחובתה של מתלוננת את העובדה שהיא לא הגישה תלונה במשטרה באופן מיידי (ראו גם להלן, בפסקה 14).

יש ממש בטרוניותיהן של המערערות, בכך שלא לכל אורך הדרך צעד בית משפט קמא בנתיבים שהותוו בפסיקה, ולא תמיד נעשה שימוש ב"כלי העבודה" הראייתיים המתאימים למאטריה הייחודית של עבירות מין. במסגרת הדיון בערעור יהיה עלינו לבחון אם הקביעות בפסק דינו של בית משפט קמא עומדות בעינין גם כאשר נעשה שימוש ב"כלי העבודה" הנכונים, וכאשר העדויות נבחנות דרך העדשות המיוחדות שעוצבו בפסיקה לבחינת מהימנותם של מתלוננים בעבירות מין. יודגש כי הקושי האמור מתעורר רק לגבי עדויותיהן של המתלוננות, ואילו לגבי הערכת מהימנותם של עדים נוספים שנשמעו בבית משפט קמא – אינני רואה טעם כלשהו להתערב בקביעותיו של בית משפט קמא. כפרט הדברים אמורים ביחס לעדויותיהם של חברי הקבוצה שהובאו לעדות בניסיון לחזק את גרסאותיהן של המתלוננות, ובית המשפט לא התרשם מהם לחיוב.

בהקשר זה יש להוסיף, כי בחלק מן הערעורים ביקשו המתלוננות להשוות את המקרה הנוכחי למקרה של תלוננת על עבירות מין במשפחה, או לעבירות מין בקטינים, או לעבירות מין בקטינים במשפחה. אין בידי לקבל את הטענה. בע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל (20.10.2010) (להלן: עניין פלוני) ציינתי כי "ניתן להצביע על 'היררכיה' של קושי בקביעת ממצאי מהימנות ועובדה. במדרגה הראשונה ניצבות העבירות

'הרגילות', מעליהן עבירות המין לסוגיהן השונים, ומעליהן עבירות מין במשפחה" (שם, פסקה 91). המדרג המתואר משקף מאפיינים שונים שבאים לידי ביטוי בקטגוריות שונות של מקרים, ואין הצדקה לטשטש את הקטגוריות ולדחוק את עניינן של המתלוננות ל"מדרגה" שהן אינן מתאימות אליה. הטענה בדבר מערכת יחסים היררכית ואף "מעין משפחתית" שנהגה בין חברי הקבוצה, איננה מספיקה על מנת לשנות את נקודת המבט השיפוטית ולבחון את גרסאותיהן של המתלוננות באספקלריה של עבירות מין בקטינים במשפחה. בדומה, גם אם נניח שבתקופות מסויימות זכה אורי למעמד נכבד בקבוצה, עדיין אין בכך כדי להשוות את יחסיו עם המתלוננות ליחסי הורה-ילד או בדומה לכך. להסרת ספק אבהיר כי אין בסיס להשוואה בין המקרה דנא לבין המקרה שנדון בע"פ 5676/10 שונים נ' מדינת ישראל, בו נפגעו קטינות על-ידי חבר קרוב של אביהן (21.12.2013).

והערה נוספת לגבי מדיניות ההתערבות: כידוע, לערכאה הדיונית נתון שיקול דעת רחב בבואה להכריע בין חוות דעתם של המומחים שהעידו בפניה, ולאמץ או לדחות חלקים מתוכן. ככלל, שופטי ערכאת הערעור אינם נוהגים להתערב בקביעות מעין אלה (ע"פ 7939/10 זדורוב נ' מדינת ישראל, בפסקה 261 לחוות דעתו של השופט י' דנציגר ובפסקה 33 לחוות דעתי (23.12.2015)), וכך גם במקרה הנוכחי, בו לא מצאתי צידוק לסטות מן השורה.

דרכי ההוכחה בעבירות מין – מאפיינים ייחודיים ו"מובלעת ראייתית"

9. נוכח דברים שנאמרו בפסק-דינו של בית משפט קמא, ראיתי מקום לחזור על קווי המתאר של המסגרת הנורמטיבית המתאימה לצורך הוכחת עבירות מין. מלאכת ההוכחה של עבירות אלה כרוכה פעמים רבות במורכבות מיוחדת. להבדיל מעבירות אחרות, הדיון בעבירות מין מצריך במקרים רבים הידרשות לשאלה אם אכן נעברה עבירה (corpus delicti) להבדיל משאלת זיהויו של מבצע העבירה. בנוסף, מטבע הדברים, רוב עבירות המין מתבצעות בסתר, בנוכחות הפוגע והנפגע בלבד. על כן, הרשעה בעבירות מין תלויה פעמים רבות במהימנות שיעניק בית המשפט למתלונן מחד גיסא ולנאשם מאידך גיסא, בבחינת "מילה נגד מילה". בכך לא תם הקושי, שכן עבירות מין מתאפיינות גם בכך שהן נוטות להותיר אצל הקורבן חותם בדמות רגשות שליליים עזים ובהם חשש, אשמה ובושה. האירוע עצמו הוא טראומטי ויש לכך השלכות על אופן התנהגותו ותפקודו של נפגע העבירה "בזמן אמת" ועל יכולתו לתאר את האירוע בדיעבד, כאשר במקרים לא מעטים האירוע נותן את אותותיו בדפוסי התנהגותו של נפגע העבירה גם בחלוף זמן רב.

בעניין פלוני סקרתי את ההלכות שנקבעו בעניין המאפיינים הייחודיים של קביעת ממצאי מהימנות בעבירות מין, וכאן אזכיר את תמצית הדברים הרלוונטיים לענייננו:

"במצב הדברים הרגיל, בית המשפט 'מדקדק' בסתירות ובאי דיוקים בדברי העדים שהופיעו בפניו, וידועה האמירה ש'אלוקים נמצא בפרטים הקטנים'. אך בעבירות מין הגישה היא שונה, בית המשפט לא מצפה מהקורבנות להיות 'מכשיר דיוק אוטומטי' [...]. אין לצפות כי מי שהיה רך בשנים במועד האירועים הטראומטיים יוכל ליתן תמונה בהירה ומדויקת של האירועים [...] לכך יש להוסיף את המצב הנפשי המיוחד של קורבן העבירה [...] כל אלה יכולים להביא לידי בלבול, אי דיוק, וחוסר עקביות בעדויות נפגעי עבירות מין. לכן, יש ובית המשפט מסתפק בגרעין האמת שבגרסת המתלונן [...] לעיתים בגרעין הקשה בלבד של הגרסה [...] ולעיתים בגרעין הקשה של הגרסה למרות שקרים בוטים של המתלוננת [...].

בית המשפט מודע לכך שהגרסאות הראשונות של קורבנות עבירות מין הן לעיתים לקוניות, חושפות טפח ומסתירות טפחיים [...] הכלל הוא שאין בחשיפה ההדרגתית של הדברים כדי לפגום במהימנות ובאמינות של קורבן העבירה [...].

בתי המשפט הכירו בכך שיש ק"ן טעמים בגינם קורבן העבירה בוחר לכבוש את עדותו, לעיתים למשך שנים רבות. זאת, הן בשל סיבות חיצוניות כמו פחד ולחץ סביבתי, חשש מפני היחשפות לציבור וחשש מפני הקושי הכרוך בהליכי החקירה והמשפט [...] והן בשל סיבות פנימיות כמו תחושות אשמה, קלון, בושה, מבוכה, עלבון, דחייה, רתיעה פנימית ולעיתים, אף אי הבנה של הקורבן כי נעשו בו דברים אסורים [...].

בתי המשפט הכירו בכך שהתנהגותם של נפגעי עבירות מין אינה ניתנת תמיד להימדד באמות מידה רציונאליות למתבונן מן החוץ [...] כך, לדוגמה, בניגוד 'להיגיון' של המתבונן מן הצד, קורבן העבירה עשוי להמשיך לחיות את חייו במחיצת התוקף ולעיתים אף להפגין כלפיו חיבה ולחפש את קרבתו [...] "(שם, פס' 82-90; ההדגשות במקור).

כפי שהבהרתי בעניין פלוני, בבסיסן של הלכות אלה לא עומד הרצון להעניק "הנחה" לנפגעי עבירות מין ולא הנמכה של הרף הראייתי הנדרש לשם הרשעתם של עברייני מין, אלא הכרה במציאות החיים. מציאות זו מלמדת כי במקרים לא מעטים נפגעי עבירות מין מגיבים בצורה "לא רציונלית" לתקיפה (למשל, קפיאה במקום או

השארות בקרבת הפוגע); מתקשים למסור עדות סדורה על האירוע בו הותקפו; או מחליטים לכבוש את עדותם ולא ממהרים להתלונן. בנסיבות מסויימות, יש נפגעי מין שממשיכים להתנהג כרגיל בלי להחזין את הטראומה שעברו. ההכרה בתופעות אלה היא שהובילה ליצירת ההלכות הייחודיות, אשר ניתן לתאר אותן כ"מובלעת ראייתית". על המורכבות הגלומה ביישום ההלכות ועל מידת הזהירות הנחוצה במלאכה זו, עמד השופט דנציגר:

"אומר בכנות כי טרונייתו של בא-כוח המערער לפיה כל 'חור' בעדות המתלוננת בעבירות מין בא על פתרונו, בעוד שכל פגם בעדותו של הנאשם זוכה ליחס מחמיר לכאורה, מובנת לי. זה הרושם שעשוי להתקבל מעיון בחלק מפסקי הדין העוסקים בעבירות מין. ברם, ההלכות הנזכרות לא הגיחו לעולם בחלל ריק. הן שואבות את הצדקתן מתוך ניסיון החיים המצטבר בכל הקשור בעבירות מין והשלכותיהן על הנפגע או הנפגעת. הן נועדו להקל על בית המשפט להתאים את בחינת המהימנות למאפייניו הייחודיים של העד כנפגע עבירת מין, ככל שישנם מאפיינים כאלו באותו המקרה. תכליתן לאפשר הערכה מדויקת יותר ושלמה של מהימנות העדים, שתאפשר ירידה אמיתית לחקר האמת – היא לב-לבו של ההליך הפלילי. לולא האפשרות להשתמש בהן, אין לכחד כי במקרים רבים יצא אדם אשם זכאי בדינו.

במובן זה – ובמובן זה בלבד – קיים שוני ביחסו של בית המשפט להערכת מהימנותם של הנאשם והמתלונן או המתלוננת, כאשר עסקינן בעבירות מין. ברם, השוני בגישת בית המשפט מקורו בצורך לברר אם יכולתו של המתלונן לתת עדות מוגבלת בשל החוויה הטראומטית שעבר והחותם שהותירה עליו, ולא על מנת ליצור חוסר איזון בין הצדדים ולהעמיד את הנאשם בעמדת נחיתות מובנית. לצד זאת, אבהיר כי מובן שאין להחיל את ההלכות הנזכרות בצורה אוטומטית בכל מקרה ומקרה שבו נדונה תקיפה מינית והדבר תלוי בנסיבותיו של המקרה. ככלל תיק שבו הוא נדרש לקבוע ממצאי מהימנות ועובדה, אמור בית המשפט לבחון ולהעריך את מהימנותה של העדות בכלים העומדים לרשותו, לרבות ראיות חיצוניות לאותה העדות, ככל שישנן. צבר ההלכות שלעיל הוא רק אחד מן הכלים העומדים לרשות השופט והשימוש בו ראוי שייעשה בצורה מושכלת וזהירה ביותר, הכל בהתאם לנסיבות המקרה שלפניו" (ע"פ 7880/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 36 (11.05.2015) (להלן: ע"פ 7880/13)).

10. ההלכות שנמנו מונעות מעברייני מין לחמוק מאימת הדין בשל קשיי ההוכחה, אך בד בבד, אותה "מובלעת ראייתית" דורשת יישום זהיר ורגיש. אין מדובר בכללים

גורפים שבכוחם לגבור על כל פגם בעדות ולייחס מהימנות לכל מתלונן, אלא בכללים שנוצרו על רקע הכרה במציאות מורכבת ונועדו לסייע בחשיפת האמת העובדתית. אף שנאמרו בהקשר שונה מעט, יפים לענייננו דבריה של השופטת ברון:

”טענת המערערת להיותה קורבן אונס כפול אינה יכולה לשמש נוסחת קסם המבטלת כל סתירה או אי דיוק שנתגלו בעדותה. תכליתה של ההלכה שנתגבשה בפסיקה בנוגע לאופן שבו נבחנת עדותו של קורבן עבירות מין, היא להתאים את בדיקת המהימנות של העד למאפיינים היחודיים שלו כנפגע עבירת מין. המשמעות היא שהכללים הראיתיים היחודיים לעדות כזו יחולו רק כאשר השימוש בהם משרת הערכה נכונה ושלמה יותר של מהימנות העד. לא מדובר אפוא במעמד עדיף שניתן לעדותו של נפגע עבירת מין על פני עדויות או ראיות אחרות – אלא בכלי שנועד לסייע בידי בית המשפט, במקרים המתאימים, בחקר האמת” (ע”פ 9020/14 מזרחי נ’ מדינת ישראל, פסקה 9 (9.7.2015)).

ואכן, בהיעדר מהימנות בסיסית לליבת גרסתו של המתלונן בעבירת מין, לא תועיל לו גם הגישה הגמישה ביותר לדיני הראיות. כדברי השופט ג’ובראן: “על השופט לבחון האם בעדותו של מתלונן בעבירות מין, על אף ההנחות הראייתיות המסוימות להן הוא זוכה – עדין ניצב גרעין של אמת, או סיפור ברור ויציב שיש בו בכדי לתאר את הטרומה הקשה שהייתה מנת חלקו” (ע”פ 9809/08 לזרובסקי נ’ מדינת ישראל, פסקה 31 (25.11.2010)). לדברים אלה אני מבקש להצטרף, ולהדגיש כי רשימת ההלכות עשויה לאפשר התגברות על מכשולים ראייתיים רבים, אשר במצב הדברים הרגיל יעמדו לרועץ בפני עד המשמיע את גרסתו. כל זאת מותנה בכך שבית המשפט מצליח לזהות בדבריו של המתלונן גרסה מגובשת העומדת בפני עצמה. אין בכוחן של ההלכות להקנות למתלונן עדיפות אפרוירית על פני הצד השני, ולסייע ביצירת מהימנות בסיסית, יש מאין, במקום שהיא לא עולה מתוך גרסתו של המתלונן עצמו. ההלכות הראייתיות הייחודיות בעבירות מין דומות ל”ארגז כלים” המסייע לשיפוץ, לייצוב ולביצור פגמים במבנה קיים, אך לא ניתן להפוך אותן לחומרי בנייה שמהם מורכב המבנה עצמו.

מן הכלל אל הפרט

11. עד כה חזרתי על ההלכות המקובלות במישור העקרוני. על בסיס הנחות יסוד אלה נבחן את תלונותיהן הפרטניות של המתלוננות בפרשה, כאשר בהמשך תובא

התייחסות קונקרטית נוספת להלכות הרלוונטיות, אך תחילה נבחן את הפרשה במבט ממעוף הציפור, שבנסיבות העניין יש לו חשיבות רבה.

ראשית, כאמור, המובלעת הראייתית אין משמעה כי בשום מקרה אין לזקוף לחובתו של מתלונן בעבירת מין את כבישת העדות, את הסתירות הפנימיות בגרסה, את תגובתו לאירוע, או את התפתחות הגרסה. המשמעות היא כי בית המשפט יהיה רגיש לכך שתופעות אלה הן נפוצות ומוסברות, ויתחשב בכך בבואו להחליט אם ליתן להן משקל. כפי שכבר הובהר, אין מדובר בכללים גורפים אלא בהלכות שיש ליישמן בכל מקרה לגופו, ולכן בהחלט ייתכנו מקרים שבהם בית המשפט יתרשם, בין היתר על סמך תופעות אלה, כי עדותו של המתלונן אינה מהימנה דיה. כזה הוא המקרה הנוכחי, שבו בית המשפט דחה את גרסאותיהן של התובעות כבלתי מהימנות, בין היתר, על סמך תופעות שבהקשרים אחרים לא תהיה להן השפעה על הערכת מהימנותו של מתלונן בעבירות מין.

שנית, כאמור בעניין פלוני, אין מקום לפסול עדות של מתלונן או מתלוננת בעבירת מין רק בשל היותה עדות כבושה או מתפתחת, בשל קיומן של סתירות מסויימות או בשל התנהגות "לא רציונאלית" בזמן האירוע או אחריו. ייתכן גם שרק בחלוף הזמן יתברר לנפגע העבירה כי בוצעה בו עבירת מין, ייתכן אונס במסגרת קשר זוגי, וייתכן שנפגע עבירת מין לא ייתן ביטוי חיצוני לטראומה שעברה עליו וימשיך לשדר "עסקים כרגיל". כל אלה מאפיינים אפשריים של פגיעות מיניות ומשקפים תגובות מוכרות בקרב נפגעים. גם התופעה של מתלוננת אחת "הסוחפת" אחריה מתלוננות אחרות, שלא העזו קודם לכן להתלונן מסיבות שונות, אף היא מוכרת במקומותינו, והיא כשלעצמה, אינה גורעת ממהימנות מתלוננות, לעיתים אף נהפוך הוא.

ואולם, במקרה דנן ניתן לומר בהכללה כי בטענותיהן של כל המתלוננות ניתן למצוא את כל המאפיינים הללו או כמעט את כולם. כלומר, על מנת שנוכל ליתן אמון בגרסאותיהן של המתלוננות עלינו להניח לטובתן שכל המאפיינים החריגים נקבצו ובאו לידי ביטוי בפרשה זו. נוסיף לכך את קיומם של מניע פסול מובהק ותזמון מעורר חשד, ונגיע למסקנה כי לא מדובר במקרה שגרתי אלא מתגבש הכרח לבחון את טענותיהן של המתלוננות בשבע עיניים, ועל אחת כמה וכמה כאשר דפוס זה מתגלה אצל מספר מתלוננות שונות שהשתייכו לאותה קבוצה חברתית סגורה ומצומצמת, וטענות דומות נשמעות מפיהן.

אמחיש בטבלה להלן את "המקבץ" החריג עד-מאוד במקרה שבפנינו:

תזמון התלונה ומניע זר	חוסר מודעות לעבירה	גרסה מתפתחת	התנהגות "לא רציונאלית"	לא סיפרה לאף אחד	כבישת עדות	סתירות	
V	V	V	**V	*?	V	V	ר'
V	V	X	***V	V	V	V	ד'
V	****?	V	V	V	V	V	מ'
V	V	?	***V	V	V	V	ט'

* טוענת כי סיפרה לא"ש.

** הזמנת אורי לחתונה.

*** שנים של מערכת יחסים.

**** "חשבתי שאני אשמה".

בע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל (10.11.2011) התבטאה השופטת (כתארה אז) נאור, כי: "כל שופט שנזדמן לו לשבת לדין בתיקי אונס רבים מגלה עד מהרה כי ישנן התנהגויות המאפיינות תלונות של חלק מהמתלוננות בעבירות כאלה. מתלוננות שונות שאין ביניהן שום קשר של זמן ומקום מתארות, כשחות לפי תומן, אותן תגובות. לא נמנה כאן דוגמאות כדי לא לספק 'קטלוג' לתלונות שווא, אך הדברים ידועים" (שם, בפסקה 128). למגינת הלב, יש יסוד לחשש כי בענייננו המערערות אכן עשו שימוש לרעה באותו "קטלוג" לשם עלילת שווא, ובכך עשו "שירות דב", בלשון המעטה, לנפגעות עבירות מין. הלכה למעשה, קבלת גרסתן של המתלוננות משמעה כי כל תלונה המייחסת עבירת מין לאדם אחר, היא בלתי ניתנת להפרכה וחלילה לנו להגיע למצב זה (וראו אריאל סלטו "כשאת אומרת שאמרת: לא! עדות מתלוננות בתיקי 'אינוס היכרות' – אמרה שאינה ניתנת להפרכה" הפרקליט נג 141 (2014)).

12. הערה כללית אחרונה: הדיון בפרשה סובב סביב עבירות שמקורן בדין הפלילי, אך יש לזכור ולהזכיר שההליכים שבפנינו הם הליכים אזרחיים, על כל המשתמע מכך. בין היתר, תביעותיהן של ר', מ' וד', התבססו באופן טבעי על עוולת התקיפה לצד עוולות נוספות. הצדדים לא טענו לעניין החפיפה בין רכיבי העוולה האזרחית של תקיפה לבין יסודות עבירת האינוס ועבירות מין אחרות, ואף אני לא אדרש לכך.

מכאן נעבור לבחון באופן פרטני כל אחת מהתלונות שהוגשו במשטרה. לאחר מכן נעבור לבחון את הבסיס הראייתי והמשפטי לתביעה שכנגד, לרבות בעניינה של ר"ש, ולבסוף נתייחס לשאלת הפיצויים.

(1) ד'

13. ר' טענה כי אורי אנס אותה בשנת 2000, לאחר שהסיעה אותו ברכבה. לדבריה, לבקשתו של אורי נסעו השניים לגבעה שוממת על מנת לשוחח, וכאשר אורי החל לשלב בשיחה תכנים מיניים היא נרתעה ונכנסה למכוניתה הקטנה (מסוג דייהטסו שרייד). על פי גרסתה של ר', אורי נכנס למכונית, התיישב לצידה, גבר עליה במאבק פיזי אלים, הפשיט אותה, הושיב אותה עליו כשגבה מופנה אליו, והחדיר את איבר מינו לאיבר מינה. ברגע שאורי הרפה מעט, היא הצליחה לקום מעליו ולדחוף אותו אל מחוץ לרכב, ואז נעלה את הדלתות ונמלטה מן המקום.

תלונתה של ר' במשטרה הוגשה ביום 8.12.2009, לאחר שחלפו תשע שנים ממועד האירוע. פנייתה הראשונה של ר' למרכז הסיוע לנפגעי תקיפה מינית נעשתה ביום 19.9.2009. ר' טענה כי היא הדחיקה את האירוע במשך שנים ולא היה לו כל זכר בתודעתה. לאחר כתשע שנים היא נזכרה בניסיון האונס, ובחודש אפריל 2010 נזכרה שנאנסה.

גרסתו של אורי שונה בתכלית, ולדבריו השניים ישבו ושוחחו ברכב מתחת לביתו, במקום הומה אדם, ובסיום השיחה נפרדו בנשיקה.

14. אין בידי לקבל את גרסתה של ר', ואני סבור כי צדק בית משפט קמא כאשר קבע כי מדובר בתביעת סרק. במטרה להכריע בין הגרסאות, יש לבחון את מהימנותה של כל אחת מהגרסאות כשהיא עומדת בפני עצמה, וכן את אופן השתלבותה במכלול האירועים שאינם שנויים במחלוקת. בית משפט קמא קבע כי ר' "בלתי אמינה בעליל ואיננה דוברת אמת", ולא הרחיב לגבי הערכת מהימנות גרסתו של אורי. בשלב הערעור אין בידי כלים לקבוע קביעות מהימנות בעניינו של אורי, אך נוכח התרשמותו הישירה של בית משפט קמא ומן הטעמים שיפורטו להלן, מקובל עליי כי גרסתה של ר' לוקה בכשלים מהותיים ואין ליתן בה אמון כלשהו.

ראשית, לעניין כבישת העדות במשך תשע שנים. ככר הובהר שכאשר מדובר בעבירות מין, במקרים רבים ימצא הסבר מספק לכבישת העדות, תוך הכרה בקושי

הרגשי והנפשי הנלווה להגשת תלונה, אשר למרבה הצער כרוכה לעיתים גם בתשלום מחיר אישי לא קל מצד המתלונן דווקא. הלכה מושרשת היא כי "כבישת התלונה על ידי הקורבן לא תיזקף לחובתו, כל אימת שנמצא לה הסבר המניח את הדעת. הטעם לכך נעוץ בהבנה כי נפגעי תקיפה מינית, קטינים ומי שנפגעו על ידי קרוב משפחה בפרט, עשויים להשתהות זמן רב עד לחשיפת הפגיעה בשל גורמים פסיכולוגיים וחברתיים, המקשים עליהם להתמודד עם האירוע ועם תוצאותיו" (ע"פ 7880/13, פסקה 36; ע"פ 5808/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (7.10.2015); ע"פ 5768/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (8.6.2015)). ואולם, הסבריה של ר' לכבישת עדותה אינם סבירים, ובמקום שיספקו מענה לקושי הם מערערים את מהימנותה.

ההסבר העיקרי של ר' לכבישת עדותה הוא שאירוע האונס הודחק מתודעתה והיא כלל לא זכרה אותו במשך השנים שחלפו. סוגיית "הזכרונות המודחקים" נדונה בהרחבה במקרים הרלוונטיים (ראו: עניין פלוני, פסקאות 110-129; ע"פ 2218/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 96-101 (21.11.2011); ע"פ 3958/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 82-86, 104 (10.9.2014); ע"פ 4327/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 27 (5.6.2013)), תוך הדגשה כי טענות בדבר שיכחון מתמשך של אירוע טראומטי צריכות להיבחן בזהירות יתרה. במקרים המוזכרים, נדונו תלונות על עבירות מין קשות שבוצעו בקטינים על-ידי פוגע מתוך התא המשפחתי, ולא בכדי. השיח המחקרי, הטיפולי והמשפטי סביב תופעה זו מתמקד בילדים שעברו פגיעה מינית או חוו חוויה טראומטית מטלטלת מצידו של בן משפחה סמכותי. מכאן ועד לאימוץ טענתה של ר' בדבר שיכחון של אירוע אונס שחוותה בגיל מבוגר – המרחק רב. המומחה מטעמו של אורי, ד"ר פלשמן, ציין בחוות דעתו כי לא ידוע לו על מקרה דומה בספרות העולמית למקרה הנטען. אף המומחה מטעמה של ר', פרופ' אליצור, לא הביע עמדה נחרצת בנושא, והודה שלא ידוע לו על מקרה שבו שלוש נשים בוגרות המשתייכות לאותה קבוצה שכחו אירוע טראומטי מסויים ונזכרו בו לאחר שנים. צר לי לקבוע כי טענתה של ר', כביכול סבלה מאמנזיה מוחלטת, מהווה ניצול לרעה ושימוש לא מושכל בעליל של ההלכות הנוגעות לאותם מקרים נדירים של "זכרונות מודחקים".

זאת ועוד, גם מתוך דבריה של ר' עצמה ניתן ללמוד כי היא לא שכחה את האירוע. בהודעתה במשטרה, בדבריה לפרופ' אליצור, ואף בבית המשפט, אמרה ר' כי הסיבה שבגללה נמנעה מלהגיש תלונה היתה החשש שלה מפני אורי ולא מחמת שיכחה. ייתכן שניתן היה ליישב את הסתירה בין שני ההסברים בכך שתגובתה המיידית של ר' היתה פחד להתלונן ורק בהמשך היא הדחיקה ושכחה, אך ר' לא טענה זאת, מה

גם שבכך לא מסתיימות הסתירות. לדבריה של ר', בעקבות אירוע האונס היא דחתה את חתונתה המתוכננת ואף שקלה לבטל אותה, וזאת על אף שלדבריה היא לא זכרה שעברה אונס. כשהתבקשה להסביר זאת ענתה: "מן הסתם הרגשתי בגוף שלי את מה שעברתי ולא רציתי להתחתן". בנוסף, ר' טענה בתצהירה שהזמינה את אורי לחתונתה, שהתקיימה לבסוף בשנת 2001, כי "כבר לא היה בתודעתי כל זכר לאירוע האונס שהודחק לחלוטין"; אך במועד אחר היא העידה ש"הוא הוזמן מכיוון שידענו שמוטב לנו להזמין אותו". גם לגבי הסיבה שבעטייה לא סיפרה לבן-זוגה על החוויה הטראומטית, מסרה ר' הסברים שונים: מחד גיסא – "החלטתי שאני לא נוגעת בזה. לא רציתי לזכור שזה היה. זו היתה בושה מאד גדולה", ומאידך גיסא – "זה היה מודחק ברמה כזאת שזה כלא היה".

בית משפט קמא קבע באופן פוזיטיבי ונחרץ כי ר' "לא הדחיקה ואף לא שכחה את האירוע לו היא טוענת". הדברים מקובלים עליי, וכיוון שכך אף לא אדרש לבחון את גרסתה על-פי הפרמטרים שנקבעו לעניין זכרונות מודחקים. המסקנה היא כי מהימנותה של ר' נפגמה, לאו דווקא בגלל כבישת העדות אלא בעיקר בגלל ניסיונותיה לספק לשיהוי של שנים ארוכות הסברים סותרים ובלתי-אמינים בעליל.

הערה נוספת לגבי סוגיית הזיכרון של ר', רלוונטית גם למתלוננות נוספות. בערעורה של ר' נטען: "איש לא טען ולא ניסה להוכיח אובדן זיכרון 'מוחלט' של ר' ושיחזורו במועד מאוחר יותר. הטענה היא לדיסוציאציה, הכחשה והדחקה". גם בערעורה של מ' נטען כי בית משפט קמא לא דייק בהבחנה בין שיכחון להדחקה, כשלטענתה היא לא שכחה את האירוע אלא רק הדחיקה אותו. המונח "הדחקה" הוא מונח גמיש הניתן לפירוש בדרכים שונות. במובן היומיומי ניתן לומר כי אדם "מדחיק" באופן תדיר מחשבות לא נעימות שעולות במחשבתו. במובן אחר, קליני יותר, "הדחקה" היא "מנגנון הגנה 'המעלים' מן המודעות, באופן סלקטיבי ובלתי מודע, זיכרונות מאיימים הקשורים בחוויה טראומטית" (עניין פלוני, פסקה 112). מגרסאותיהן העובדתיות ומטענותיהן המשפטיות של המערערות, ברי כי בגרסה שהציגו לבית משפט קמא הן התכוונו להדחקה במובן השני, היינו היעלמות האירוע מן התודעה באופן שלא מאפשר להכרה המודעת גישה לזיכרון האירוע. כך למשל נאמר בתצהירה של ר': "גרעין ההדחקה התמוסס אל תוך הבנה מזעזעת אשר הפכה את קרבי, כי הייתי קורבן לאונס מצד אותו אדם, שהוא הנתבע. לפתע כל התסמינים והחרדות קבלו הסברים, לכל חולי, קושי והתנהגות ניתנו מילים, גושפנקא". משמעותה של טענה זו היא למעשה – שיכחון מוחלט של האירוע עד למועד שבו "צף" הזיכרון,

ובנימוק זה השתמשו המערערות בניסיון להתגבר על מחסום ההתיישנות. רק כעת, בשלב הערעור, חזרו בהן המערערות מהטענה ל"שיכחון" מוחלט, תוך שהן מייחסות לבית משפט קמא אי הבנה, כביכול לא ירד לסוף דעתן.

15. גם האופן שבו מתארת ר' את היזכרותה באירוע, בשני שלבים לפחות, מעורר תמיהה. ראשית, מועד ה"היזכרויות" אינו מקרי. תלונתה של ר' במשטרה על ניסיון אונס הוגשה ימים ספורים לאחר שהחל הסכסוך המשפטי בין ר"ש לאורי, והפעם הראשונה שבה ר' סיפרה על אונס היתה זמן קצר לפני הגשת התביעה האזרחית מטעמה. לגבי שני התזמונים הללו, ר' אישרה שלא מדובר בצירוף מקרים. בעת הגשת התלונה במשטרה הוסיפה ר' מיוזמתה: "כשהחברים שלי [ר"ש ואבי – י"ע] סיפרו לי על התביעה זה שוב הציף רגשות ונתן לי הרגשה של רצון לנקות את הסיטואציה הזאת איתי. נתן לי רצון להוציא את זה לאור. כל השנים האלו יש לי פחד ממנו". בבית המשפט התבקשה ר' להסביר את דבריה, וענתה: "עצם הידיעה שתובעים או שמתייחסים או שמזלזלים בשני אנשים מאד מאד יקרים לי הציף אצלי משהו, כן, כי אני חושבת שנכנס שם רשע מאד גדול [...] זה משהו שערער מאד את עולמם, את עולמי גם, זהו [...] הסיפור הזה הציף אצלי איזה סוג של רגש, זיכרון של מה שאני חוויתי [...] חלק מהגילויים שלי וחלק מהתמונות שנפתחו וחלק מהזכרונות שעלו זה דברים שהם קשורים לזה, בהחלט" (עמ' 40-42). יובהר כי קיומו של אינטרס זר מובהק להגשת תלונה במשטרה, איננו מפרוץ כשלעצמו את אמיתות הגרסה, אך הוא עשוי להצריך בדיקה קפדנית וזהירה, בעיקר כאשר התלונה נשמעת לראשונה לאחר שחלפו שנים ארוכות.

בכך לא הסתיימו הסבריה של ר' לגבי היזכרותה באירוע, והיא טענה גם שזיכרון האירוע עלה לתודעתה לראשונה במהלך טיפול "פסיכותרפויטי" שעברה אצל לילי, חברת הקבוצה. הטיפולים אצל לילי נמשכו לאורך שנת 2008, כלומר שנה לפני הגשת התלונה, ור' לא הצליחה להסביר את פער הזמנים. לילי לא הובאה לעדות, לא הגישה תצהיר, והיא קשורה גם לתהליך ההיזכרות שתיארה מ' באירוע שבו נאנסה, לטענתה.

לאחר הגשת התלונה במשטרה, ר' נחקרה באופן מפורט ואף השתתפה בעימות עם אורי, כשהיא ממשיכה לדבוק בגרסת נסיון האונס. לטענתה, רק לאחר יותר משנה, כאשר התיישבה להעלות על הכתב את האירועים לקראת הגשת תביעה אזרחית, היא נזכרה כי למעשה עברה אונס. במילותיה של ר': "ישבתי, כתבתי, ותוך כדי הקלדה

קפצה לי תמונה שלא היתה שם קודם וראיתי את אורי דניאל מושך אותי, שם אותי על הגוף שלו, מחדיר את איבר מינו ומחזיק אותי ככה בחזה. זה ככה אז קרה. זה לא היה שם קודם [...] כשכתבתי את הכל זה היה סוג של ריכוז מאד ספציפי שפשוט ממש נגלתה לי תמונה, כמו נפתח חלון, זה דבר שהיה, זו האמת שלי". גם אם בנסיבות אחרות ניתן היה לקבל את התזמון של ה"היזכריות" הללו כתופעה טבעית, הרי שבשים לב לקשיים האמורים ולא לה שיפורטו להלן, גם עניין זה מעורר סימני שאלה לגבי מידת האותנטיות בגרסתה של ר'.

16. כמו כבישת עדות, גם התופעה של מסירת גרסה הדרגתית ומתפתחת איננה נדירה אצל נפגעי עבירות מין חמורות: "יש לזכור כי בקרב נפגעות אינוס קיימת תופעה כי התלונה הראשונית בדבר אונס לאקונית במידת מה ומחוסרת פרטים, וזאת משום הקושי הרב בשחזור האירוע הטראומתי על ידי המתלוננת בפני זרים, אופייה הצנוע והביישן, החשש כי תיאור המעשה ייצור הלם בקרב השומעים אותו לראשונה, או משום החשש שהחברה תראה בה כמי שהביאה על עצמה את האונס" (ע"פ 8916/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 31 (1.7.2009)). בענייננו, התפתחות הגרסה נוגעת ללב האירוע, כאשר בתחילה טענה ר' לניסיון אונס ובהמשך טענה כי נאנסה. ככלל, התפתחות מעין זו בגרסתה של מתלוננת איננה בלתי-סבירה (השוו, למשל, לעניין קצב, פסקאות 129-131), אך כל מקרה צריך להיבחן על פי נסיבותיו הפרטניות.

התבוננות במכלול הדברים שנאמרו מפי ר', איננה מאפשרת למצוא הסבר סביר להתפתחות גרסתה, וזאת בפרט נוכח דחיית טענת השיכחון, כמפורט לעיל. בהודעתה במשטרה, מסרה ר' גרסה מפורטת של האירוע ושללה במפורש את האפשרות כי נאנסה. גם בעימות שנערך מול אורי במשטרה, ביום 10.3.2010, ר' לא הזכירה אונס אלא מעשה מגונה. טענת האונס עלתה כאמור רק לקראת הגשת התביעה האזרחית נגד אורי, אז הגיעה ר' למשטרה וביקשה לתקן את תלונתה. כאשר התבקשה במשטרה להסביר את התפתחות הגרסה, ענתה ר': "אני מרגישה כל הזמן סוג של ניתוקים. זה משהו לא ברור. אני ראיתי את התמונה שאני יושבת עליו והוא מחזיק אותי. ומאותו רגע היתה לי התפרקות טוטלית. יש לי בראש תמונה של פסיכופט מול העיניים [...] לפי התמונה שאני רואה מול העיניים שלי, אז היתה חדירה". בתצהירה של ר', היא מתארת כי בזמן האירוע צעקה "זה אונס!", ולעומת זאת בהמשך התצהיר נאמר: "לא קלטתי את משמעות האירוע ולקח לי זמן להבין שמדובר באונס". בבית המשפט הסבירה ר' את הבלבול בין "ניסיון אונס" ל-"אונס" בכך שהיא לא הבינה את ההבדל בין הביטוי "אונס" לבין הביטוי "ניסיון אונס", כלומר בפער טרימינולוגי, אבל מיד לאחר מכן היא

חזרה לטעון שבהתחלה זכרה שלא היתה חדירה ורק בשלב מאוחר יותר נזכרה שכן היתה חדירה. בנוסף, ר' התבקשה בחקירתה בבית המשפט ליישב את גרסת האונס עם דבריו של א"ש במשטרה, לפיהם מיד לאחר האירוע ר' סיפרה לו שהיא נפלה קורבן לניסיון אונס. ר' לא טענה כי היא התביישה או חששה לספר לא"ש דברים כהווייתם, וקשה לקבל את הטענה כי מיד לאחר האירוע היא סברה שמדובר בניסיון אונס ורק לאחר שנים רבות הבינה שעברה אונס. בהקשר זה אוסיף ואציין כי גרסתו של א"ש במשטרה כוללת פרטים שלא נכללו בגרסתה של ר' ("משך לה בראש וניסה להוריד לה את הראש לאיבר המין שלו").

17. לאחר האירוע הנטען, ר' נשארה בקשרי ידידות עם אורי, ואף הסתייעה בכישוריו המשפטיים כאשר נזקקה להם. כאמור, ישנן סיטואציות שבהן נפגע עבירת מין בוחר שלא לחשוף את הפגיעה ואף נשאר בקרבתו של הפוגע או שומר על יחסים תקינים עימו. סיטואציות אלה נפוצות בעיקר כאשר קיימת תלות של הנפגע בפוגע או כאשר ניתוק הקשר עם הפוגע עלול לערער את עולמו של הנפגע, כמו ביחסים משפחתיים (ראו בהרחבה להלן, פסקה 25). המקרה דנן לא מתאפיין ביחסים מעין אלה, והעובדה שר' נותרה בקשרי חברות עם אורי במשך השנים מתמיהה, בפרט כאשר לדבריה היא פחדה ממנו "פחד מוות" וכאשר הגיע לבקר אותה בבית החולים (בשנת 2003) נגרם לה "התקף חרדה והיסטריה מבלי שידעתי את הגורם לכך". עוד יצויין כי בעוד שבקרב נפגעי עבירות מין ניתן להסביר התנהגות שמשרתת "עסקים כרגיל", בענייננו גם א"ש, שלכאורה שמע על האירוע בזמן אמת, נשאר גם הוא חבר קרוב של אורי. א"ש ביקש להסביר זאת באמרו: "לא יכולתי לעמוד מולו, הוא דמגוג [...] אפילו לא יכולתי לחשווד בו, מין פחד כזה ממנו שקשה מאד להסביר", אך ההסבר אכן איננו מובן ואיננו מניח את הדעת.

בנוסף, לא ניתן להתעלם מכך שא"ש הוא גיס של ר"ש. כלומר על פי גרסתה של ר', במהלך השנים ר' לא סיפרה על האירוע לאיש, פרט לבן-משפחתה של ר"ש; האירוע "צף" בזכרונה במהלך פגישה עם לילי, חברת הקבוצה שבראשה עומדת ר"ש; והיא הגישה תלונה נגד אורי מיד לאחר שהתגלע סכסוך בינו לבין ר"ש. אוסיף ואציין כי לטענתה של ר', בביקוריה החוזרים ונשנים אצל ר"ש ואבי בפריו היא לא דיברה איתם על התלונה והתביעה שהגישה נגד אורי. בדומה לבית משפט קמא, אף אני סבור כי טענה זו איננה מהימנה, והיא נדמית כניסיון מלאכותי של ר' להרחיק את עדותה ממתחם ידיעתה והשפעתה של ר"ש.

18. היבט נוסף שמעורר חשד לגבי כנות תלונתה ומהימנותה של ר', עלה בעימות מיום 10.3.2010 במהלכו הטיחה ר' באורי: "אתה ביצעת את זממך בעוד נשים [...] התלונות עוד יגיעו אליך". גם אם ייתכן הסבר ענייני לאמירה זו – ר' לא הצליחה לספק אותו, ובנסיבות העניין אמירה זו נושאת מטען בעייתי. בחקירתה הנגדית נשאלה ר' לפשר דבריה אלה, והכחישה כי באותו שלב ידעה על קיומן של מתלוננות נוספות: "לא ידעתי על שום דבר שעומד להגיע, אבל בהחלט הייתי מאד מאד נסערת [...] לא התכוונתי למשהו ספציפי, לא ידעתי על משהו ספציפי [...] אני חושבת שהתכוונתי לעצמי [...] לתביעה". דומה כי "פליטת הפה" במסגרת העימות והניסיון המאולץ לתרץ זאת בבית המשפט, מעידים כי תוכה של ר' אינו כבדה.

19. התייחסתי כאן רק לעיקרי הדברים, אבל עיון בפרוטוקול מגלה כי עדותה של ר' היתה מתחמקת ומעוררת תהיות גם לגבי מאורעות אחרים. בקצרה ייאמר כי ר' לא הצליחה לומר אם שוחחה עם א"ש לפני הגשת התלונה במשטרה; טענה שהיא כלל לא זכרה שביטלה את חתונתה בעקבות האירוע; ולא זכרה שנערכה מסיבה לרגל חתונתה ולכן ציינה בתצהירה רק "טקס צנוע, ברבנות, עם מיעוט משתתפים". השוואה בין גרסתה של ר' לבין עדותו של בן-זוגה דאז, דורון, מעלה סתירות נוספות כגון אם לידת ביתם "לוותה בקשיים רבים" או היתה "תקינה ומדהימה"; ואם הגירושין שלהם היו "מאד מאד מכוערים" או "באווירה מצויינת". בהקשר זה ראוי לציין כי ההלכה המכירה בהיתכנותן של סתירות בעדותם של נפגעי עבירות מין קשורה בעיקר לתיאור האירוע עצמו, נוכח הבלבול הטבעי והחוויה הקשה. כבר הזכרתי כי "השוני בגישת בית המשפט מקורו בצורך לברר אם יכולתו של המתלונן לתת עדות מוגבלת בשל החוויה הטראומטית שעבר והחותם שהותירה עליו, ולא על מנת ליצור חוסר איזון בין הצדדים ולהעמיד את הנאשם בעמדת נחיתות מובנית" (ע"פ 7880/13, פסקה 36). על כן, קשה יותר למצוא הסבר לסתירות בגרסתה של ר', ככל שהן אינן קשורות לאירוע האונס הנטען אלא לאירועים מאוחרים בהרבה.

20. עדותה של ר' הותירה רושם שלילי על בית משפט קמא ולא זכתה לאמונו. לאחר עיון במכלול הראיות ובטענות הצדדים – אינני סבור כי נפלה שגגה בהכרעתו של בית משפט קמא בעניינה של ר'. להסרת ספק נחזור ונאמר: כבישת העדות, התפתחות הגרסה, קיומן של סתירות מסויימות, והתנהגות "לא רציונאלית" של נפגעת עבירת מין – כולם מאפיינים מוכרים שיש לבחון אותם בזהירות וברגישות, ולא לזקוף אותם באופן מיידי לחובת המתלונן או המתלוננת. גם קיומו של מניע זר איננו בהכרח שומט את הקרקע תחת מהימנות הגרסה. יחד עם זאת, לאחר שבית המשפט שמע את

עדותה של המתלוננת-התובעת והתרשם כי לא ניתן לייחס לה מהימנות בסיסית, ובהתקיימם של כל האלמנטים שהוזכרו ואף קשיים נוספים הנוגעים לתיאור האירוע, אין עילה כלשהי להתערב במסקנה כי ר' לא עמדה ברף הנדרש להוכחת תביעתה.

'T (2)

21. ד' היא אחותו של אבי, ומכאן שהיא גיסתה של ר"ש, מנהיגת הקבוצה. ד' ואורי היו בקשר זוגי שנמשך שנים ספורות, והסתיים ככל הנראה סביב שנת 2000. תלונתה של ד' במשטרה ותביעתה האזרחית נגד אורי נחלקות לשני חלקים: טענות למעשי אינוס בתקופת הקשר הזוגי, וטענה לגבי אירוע אונס שהתרחש בשלב מאוחר יותר בחוף מנדרין.

הטענות למעשי אינוס בתקופת הזוגיות

22. ד' התלוננה במשטרה ביום 6.6.2011, וסיפרה כי בתקופה שבה היו השניים בקשר, בכל הפעמים שהם קיימו יחסי מין הדבר נעשה ללא הסכמתה. על פי דבריה של ד' במשטרה: "הוא היה עושה את זה בכוח ואני הייתי צווחת ודוחפת אותו בכל המקרים צווחתי אמרתי לו שאני לא רוצה בכל הפעמים. בגלל זה זה אונס, אני לא זוכרת מקרים ששכבתי איתו [...] כל מערכת מינית איתו זה אונס, אף פעם זה לא היה יחסי מין כמו שצריך".

כאשר התבקשה ד' לתאר באופן פרטני חלק מן המקרים שהיא זוכרת, היא סיפרה על שלושה אירועים: אירוע ראשון התרחש בשעת ערב מוקדמת, לאחר שפרץ ויכוח בינה לבין אורי. אורי הפיל אותה על המיטה, הוריד את תחתוניה, והחדיר את איבר מינו לאיבר מינה למרות התנגדותה. בשלב זה, מספרת ד' "אני צעקתי עליו שיעוף ממני שילך שאני לא רוצה לראות אותו יותר ובכיתי וזרקתי אותו מהדלת ואז זה נגמר והוא קם. ואז כאילו הכל בסדר ואז הלכנו לשיעור ביחד". האירוע השני התרחש, לדבריה, מספר חודשים לפני או אחרי האירוע הקודם, בשעת לילה, ו"אני זוכרת שהוא גם כנראה אנס אותי". באותו מקרה ד' הוציאה את אורי מהבית ולא שעתה לדפיקותיו על הדלת. מקרה שלישי אירע במלון בצרפת. על פי גרסתה של ד' שוב פרץ ויכוח בינה לבין אורי, היא בכתה וסגרה את עצמה במקלחת, וכשיצאה מהמקלחת לבקשתו של אורי – הוא אנס אותה. לאחר מכן, "יצאנו מהחדר לעבר החדר שבו התכנסו החברים שנסעו איתנו וזהו כאילו כלום לא קרה".

בתביעתה האזרחית של ד', שהוגשה ביום 5.10.2011 (כלומר לאחר סגירת תיק החקירה המשטרתי), נשנתה הטענה כי מערכת היחסים בינה לבין אורי התאפיינה בהתעללות, אלימות, ובמעשי אינוס חוזרים ונשנים.

על פי גרסתו של אורי מערכת היחסים בינו לבין ד' היתה מורכבת ולא היתה זו מערכת יחסים רומנטית במלוא המובן, אלא הם תפקדו כזוג בעיקר כלפי חוץ, אל מול חברי הקבוצה. במשך תקופה מסויימת בתחילת הקשר ביניהם הם קיימו יחסי מין, אך אורי שלל מכל וכל הפעלת אלימות כלשהי במסגרת יחסיו עם ד' או עם מתלוננות אחרות.

23. לצד הטענה כי אורי כפה עצמו עליה באלימות "בכל המקרים", התבטאה ד' במשטרה כי "יחסי מין לרוב זה היה אונס, כשהיה יחסי מין זה תמיד היה אחרי השפלה וריב [...] וזה תמיד היה נגמר בזה שהוא משכיב אותי וחודר אלי". כאשר נשאלה ד' על ידי החוקרת: "מבחינתו זה לא היה אונס אלא משחקי שליטה וכיבוש?", היא ענתה: "אני לא יודעת איך לקרוא לזה, זו היתה התעללות נפשית, זה התחיל מהתלקחות מילולית והוא היה הופך למפלצת. יצא ממנו מלאך המוות, רק אני ידעתי את זה ואחר כך הבנתי מאחרות שזו הדמות שיצאה ממנו כשהוא היה איתן". בבית המשפט העידה ד' כי במשך שנים היא לא ידעה להגדיר את האירוע כאונס, ולאמירה זו ניכרת חשיבות לא מבוטלת. בהמשך לכך, נשאלה ד' בבית משפט קמא:

כב' השופטת: [...] יכול להיות שהמערכת יחסים הזאת הייתה חולנית אבל שניכם הסכמתם לה, את מסכימה איתי?
 ת: כן, זה היה טקס כזה שהוא...
 כב' השופטת: אז טקס, אז למה את אומרת שהוא אנס אותך?
 ת: אני בדיעבד, אחרי שהכל יצא והתפוצץ...
 כב' השופטת: מה זה "יצא והתפוצץ", אחרי שהאחרות דיברו?
 ת: אני...
 כב' השופטת: לא, את הייבת לענות לי.
 ת: לא...
 כב' השופטת: מה זה "יצא והתפוצץ"?
 ת: גם
 כב' השופטת: כשאחרות דיברו
 ת: לא רק, גם
 כב' השופטת: גם, מה עוד?
 ת: במעשים שלו, אני מכל מיני סיבות התייחסתי למה שקרה כשהייתי כבר מחוץ לעניין [...]

כב' השופטת: [...] את אמרת שהוא בוגד סדרתי ואמרת את זה בכעס גדול. מה שהכי מכעיס אותך בכל הסיפור, נראה לי, שהוא היה בוגד. יכול להיות שהיתה לכם מערכת יחסים חולנית אבל זו היתה מערכת יחסים ששניכם כנראה רציתם אותה, כי זה לא יום, לא יומיים, לא שבוע, לא חודש, לא שנה, שנים. אז זו מערכת היחסים.

ת: כן. זה לא רק בגידה, זה בגידה בהכל, זה לא בגידה רק ביחסי אישות. הוא שיקר כל הזמן.

ש: [...] למה [בשנת 2001] את לא הולכת למשטרה?

ת: אני לא ידעתי לקרוא לזה אונס.

[...]

כב' השופטת: הוא כפה את עצמו עלייך?

ת: במצבים שהייתי, אני אומרת, היה טקס, אני הייתי נכנסת להיסטריה, אף פעם לא שכבנו סתם.

כב' השופטת: בכוח, בניגוד לרצונך?

ת: בניגוד לרצוני, הייתי מתנגדת לו.

[...]

ת: להכיר בזה שזה אונס צריך הרבה אומץ [...]

כב' השופטת: אז מה גרם לך יום אחד ללכת למשטרה?

ת: כשפגשתי את רוני [עו"ד אלוני-סדובניק], רוני נתנה לי את האומץ לרפא את הנשמה שלי.

כב' השופטת: למה הגעת לרוני?

ת: כי הרגשתי שיש פה איזה פריצת דרך, כשהבנות, כשר' הלכה וסיפרה לי בגן שהיא הלכה והתלוננה למשטרה, ושמעתי את הסיפור שלה, לשיחה הזו הצטרפה מ', ומ' סיפרה סיפור, אני ידעתי סיפור אחר... אמרתי וואלה

כב' השופטת: אז הגעתם להחלטה קבוצתית ללכת?

ת: אפילו זה היה נוגע ללב כמה שכל אחת היתה בכאב שלה ובבכי שלה ובכלל לא תכננו ככה, ופתאום הכל יצא החוצה.

כב' השופטת: אז היתה החלטה קבוצתית?

ת: הגשנו בזמנים שונים, אני הגשתי יותר מאוחר. אני קיבלתי אומץ מרוני, רוני ראתה את כל הסימפטומים שלי ואמרה לי 'גם את', אמרה לי 'את חייבת לעשות משהו עם ה...'

(עמ' 98-101 לפרוטוקול הדיון מיום 28.4.2013).

ניתן לראות כי לצד אמירותיה הברורות של ד' כי היא נאנסה, ניתן גם למצוא לכל הפחות רמז לכך שמדובר ביחסי מין שנעשו בהסכמה. אין ספק כי ה"תובנה" של ד' שהיא נפלה קרבן למעשי אונס מתמשכים, קשורה קשר הדוק לתלונותיהן של ר' ומ', ולסכסוך שהתגלע בין חברי הקבוצה לבין אורי. לא מן הנמנע כי הייעוץ המשפטי שקיבלה ד', עמד גם הוא בעוכריה בהחלטתה להגיש תלונה במשטרה. כאשר נשאלה ד' במשטרה מדוע התלונה מוגשת אחרי כל כך הרבה שנים, היא השיבה: "הסתבר שהוא

הסתכסך עם כמה אנשים בקבוצה ואז התחוויר לי שאני לא קראתי לזה בשם אבל אני גם עברתי אונס או אונסים". ניסיון החיים מלמד כי אכן ייתכנו מקרים שבהם אשה תחווה אונס, ובתום ליבה תיזקק לייעוץ משפטי על מנת להבין כי מדובר באונס (הדוגמה הקלאסית לכך היא מצב של אינוס על-ידי בן-זוג בתרבויות מסויימות; ראו דנה פוגין 'ברצון שניהם ובשמחתם' – אינוס בידי בן זוג והתוויית גבולות המשפט הפלילי בחברה משתנה" עיונים במשפט מגדר ופמיניזם 501, ה"ש 162 (דפנה ברק-ארז ואח' עורכות, 2007)). לא כך הם המקרים שבהם פריצתו של סכסוך מאוחר תגרום לנפגע בוגר להבין בדיעבד, באופן כן, שלמעשה הוא חווה אונס (אך השוו ע"פ 7097/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (6.9.2010)).

24. בפסק דינו של בית המשפט המחוזי ניתן דגש לכך שהתנהגותה של ד' "כאילו הכל בסדר" איננה מתקבלת על הדעת, בהינתן שהיא חוותה מעשי אונס אלימים. ועוד צויין כי "העובדה שהתובעת נותרה במערכת יחסים זוגית עם הנתבע מעידה, כי תלונתה המאוחרת והכבושה בדבר אינוסה במשך שנים, אינה אמת, מה עוד שלא נטען למשל, כי התובעת פיתחה בנתבע יחסי תלות מסוג כלשהו, או שניסתה לנתק את יחסיה עימו והוא מנע זאת ממנה" (עמ' 63).

כבר הזכרנו לעיל כי "בניגוד 'להיגיון' של המתבונן מן הצד, קורבן העבירה עשוי להמשיך לחיות את חייו במחיצת התוקף ולעיתים אף להפגין כלפיו חיבה ולחפש את קרבתו" (עניין פלוני, פסקה 87). אכן, עצם העובדה שמתלוננת נשארה בזוגיות עם הפוגע – איננה גורעת מן האפשרות כי חוותה אלימות מינית או אחרת מצידו. בדומה ליישומן והיקפן של יתר ההלכות הנוגעות לבחינת מהימנותם של מתלוננים בעבירות מין, גם ההלכה בעניין זה אין פירושה שבשום מקרה לא ניתן יהיה להסיק מסקנות מתוך התנהגותו של המתלונן ויחסיו עם הנאשם לאחר האירוע. הכלל הוא כי "קשת התגובות האפשריות של קורבן עבירות מין מגוונת ביותר, שכן אין בנמצא קורבן טיפוסי שלו התנהגות צפויה ואחידה" (ע"פ 4901/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (7.12.2009)). העובדה שקשת התגובות האפשריות היא רחבה, אין פירושה כי כל התנהגות של מתלונן לאחר האירוע, תהא אשר תהא, היא חסרת ערך ראייתי. ראוי להדגיש כי בית המשפט אינו בוחן את התנהגותו של המתלונן במטרה להעריך את תבונתה או הגיונה אלא נדרש לכך רק במסגרת הביורור העובדתי כדי לקבוע אם נעברה עבירה (ע"פ 1258/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נ"ח(6) 625, 640 (2004) (להלן: ע"פ 1258/03)). לשם כך יש להתחשב במכלול נסיבות המקרה, ובפרט בטיב היחסים בין הצדדים, בפערי הכוחות ביניהם, ובחלופות שעמדו בפני המתלונן באותו זמן מנקודת

מבטו הסובייקטיבית (ראו והשוו: ע"פ 4187/04 גנטשקה נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (21.6.2006); ע"פ 7212/14 היילה נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (25.1.2016) (להלן: עניין היילה)). הזהירות המתבקשת מהיסקים בתחום זה – היא רבה, שכן כפי שנאמר בעניין קצב: "התנהגות קורבנות אונס כלפי מי שאנס מורכבת היא, ובפרט במקרים של אונס בין מכרים [...] חיייהם של בני אדם ותגובותיהם מורכבים הרבה יותר, ואינם מתנהלים לפי קלישאות" (שם, פסקה 135).

25. במקרה הנוכחי מצטברות מספר נסיבות שמובילות למסקנה כי התנהגותה של ד' חורגת מאותה קשת רחבה של תגובות אפשריות, ואיננה מתיישבת עם הטענה כי היא נפלה קורבן למעשי אונס אלימים חוזרים ונשנים.

ד' התבקשה שוב ושוב להסביר מדוע נשארה בקשר זוגי עם אורי חרף התנהגותו האלימה ומעשי האונס החוזרים ונשנים אותם חוותה. בהודעתה הראשונה במשטרה ענתה ד' "אני אדם תמים ויש וכל הזמן חיפשתי משהו אנושי מהאמונה שלך ואז אתה פוגש את הדבר המפלצתי". בהודעתה השניה טענה "לא היה לי את הכוחות להחליט החלטות [...] פחדתי ממנו". בבית המשפט נשאלה על כך ד' פעם נוספת:

ש: עשרות מקרים של אונס, למה לא הלכת למשטרה
אלא בשנת 2010, 2011, אחרי ששלוש חברות שלך
לקבוצה מגישות במקביל תלונה במשטרה?
ת: זה בדיוק הסיפור, זה כל הסיפור
ש: אני לא מבין את כל הסיפור, אז ספרי לי את כל
הסיפור, למה אז?
ת: חיינו ממש משפחה, כולם יודעים שאני בת זוגתו, אף
אחד לא ידע מה קורה בחדרי חדרים, הייתי שבויה
בקשר הזה, לא ראיתי בזה אונס, הפלתי על עצמי את
האשמה, אני הייתי הלא בסדר ואני הייתי כאילו אני לא
מספיק... זה היה קורה תמיד באותו טקס, הוא היה
ממלא לי את המוח במשפטי עו"ד, היום אני יודעת
[...]

כב' השופטת: כלומר סלחת לו?
ת: היה שר לי שיר אחר כך, זו הדרך לאונס, ואחר כך
אתה מאוהב וקונה מתנות, ככה הוא עובד
כב' השופטת: פעם-פעמיים, אבל עשרות פעמים?
ת: כשזה היה מאד קשה, כשהייתי זורקת אותו
מהמדרגות, לא זוכרת, לא זוכרת, הייתי זורקת אותו
מהמדרגות, הוא היה חוזר אליי כמו טט'יה וממשיך
לשלוט [...]
(עמ' 96-99 לפרוטוקול הדיון מיום 28.4.2013).

בערעורה, ביקשה ד' להסתמך על דברים שנאמרו בע"פ 8745/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (30.11.2011): "לעתים קיימת תלות כלכלית ואף רגשית של בת הזוג המוכה בבן הזוג המכה, ותלות זו מקשה גם מבחינה פרקטית וגם מבחינה רגשית על חשיפת ההתעללות [...] בנסיבות אלה, האישה החווה התעללות בביתה רוצה אמנם שהעברייני יענש ויחדל ממעשיו, אך חוששת לא פעם לשלמות התא המשפחתי [...] אין להתעלם גם מהחשש שאם תוגש תלונה – יאונה לאישה או לילדים רע".

ניתן לראות בנקל כי עניינה של ד' שונה בתכלית השינוי, והאמת ניתנה להיאמר כי בנסיבות העניין הסבריה אינם מניחים את הדעת, גם לאחר שנחזור ונזהיר עצמנו לבל נתיימר לשפוט את מידת ה"היגיון" וה"רציונאליות" בהתנהגותה של מתלוננת. בית המשפט קבע כי ד' היתה "בעלת מעמד מכובד בהירארכיה הקבוצתית, בהיותה גיסתה של מנהיגת הקבוצה" ודומה כי אין מחלוקת על כך. בלי להידרש לשאלת מעמדו של אורי בקבוצה, אינני סבור כי ד' היתה תלויה בו במובן כלשהו. מעמדה הנכבד בקבוצה, מקשה עלינו לקבל את הטענה כי היא נאלצה להישאר בקשר עם אורי, במשך שנים ארוכות, חרף מעשיו הנפשעים כביכול. גם הסברים אחרים, כגון שמירה על שלמות התא המשפחתי או חשש לחיי המתלוננת, אינם שייכים לענייננו. אפילו הטענה כי שתיקתה של ד' נועדה לשמור על "שקט תעשייתי" בקבוצה או ביחסיה עם אורי איננה יכולה לעמוד, כיוון שגם במשך השנים שחלפו מאז שהיא נפרדה מאורי והוא עזב את הקבוצה, לא זו בלבד שד' לא הגישה תלונה במשטרה אלא היא לא סיפרה לאיש על מסכת ההתעללויות אותה חוותה, לטענתה.

עניינה של ד' שונה גם ממקרים אחרים שהוזכרו בפסיקה, ובהם נקבע כי אין לזקוף לחובתה של מתלוננת את העובדה שהיא נשארה בקשר עם התוקף. איננו מדברים בקטינה, שהותקפה על-ידי בן-משפחה מבוגר, ונשארה בביתו כמה ימים לאחר מכן (ע"פ 6643/05 מדינת ישראל נ' פלוני (3.7.2007)), או בקטינה שביקשה לשמור על מרקם היחסים המשפחתיים (ע"פ 7097/08, פסקה 5). ענייננו שונה גם מע"פ 1258/03, בו דובר בקטינה בת 14 שלאחר שהותקפה על-ידי אדם מבוגר הצטרפה אליו ל"סיבוב בשוק". בע"פ 5739/96 אוחנונה נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(4) 721 (1997) (להלן: עניין אוחנונה) נדון עניינו של אדם בן 34 שאנס במשך תקופה ממושכת נערה בת 17, כשבאותה תקופה הוא סיפק לה סמים מסוג אקסטזי והשליט עליה "משטר טרור ואימה". בעניין היילה דובר בבני-זוג שמערכת היחסים שלהם היתה רצופה איומים ואלימות, והנאשם השליט על המתלוננת "משטר של פחד". בעניין קצב דובר במי שכיהן כשר בממשלה ותקף מתלוננת שעבדה במשרדו. בע"פ 993/00 נור נ' מדינת

ישראל, פ"ד נו(6) 205 (2002), דובר במתלוננת שנשארה בקרבתו של הפוגע בהיותה "בארץ זרה, באזור חשוך ושכוח אל ורחוק ממקום יישוב, עם אדם שבגד באמונה והתעלל בה קשות, כאשר כל חפציה נמצאים במכוניתו". מובן כי אין מדובר ברשימה ממצה או בצמצום ההלכה, ומקרים אלה הובאו רק על מנת להמחיש עד כמה שונה המקרה הנוכחי ממקרים שבהם יושמה הלכה זו.

26. לצד טענתה של ד' כי במשך שנים היא לא הבינה שנאנסה, היא מסרה הסבר נוסף לשיהוי בהשמעת גרסתה, ולפיו היא לא חשבה להגיש תלונה במשטרה כי "אני פחדנית". נוכח טענתה של ד' כי היא פחדה מפני אורי, היא התבקשה להסביר כיצד בשנת 2005 היא נשלחה על-ידי ר"ש ואבי לתווך בינם לבין אורי, וכיצד מתיישבת גרסתה עם העובדה שהם ישבו במסעדה, שוחחו וצחקו יחד. תשובתה היתה: "אני לא זוכרת אבל אני יודעת שהטיל עליי אימה עד היום" (עמ' 109 לפרוטוקול). ניתן לראות כי גם ד' וגם ר' מסרו שני הסברים לכיבוש גרסתן: האחד – מתוך חוסר ידיעה שעברו אונס; והשני – מתוך פחד להגיש תלונה. לא מתחוויר לי כיצד יכולים שני ההסברים הללו לדור בכפיפה אחת, וכמו בעניינה של ר', הדבר מקשה ליתן אמון בגרסתה של ד'.

27. בגרסתה של ד' התגלו סתירות וקשיים נוספים. בתצהיר מטעמה כתבה ד' שהיא עמדה להינשא לאורי. בבית המשפט היא אמרה "לא כתבתי את זה", ובהמשך ענתה שוב ושוב "אני לא זוכרת". סתירה פנימית זו, אין מקורה בבלבול לגבי פרטיו של אירוע מיני אלים וטראומטי, אלא לגבי החלטה משמעותית בחייה של ד', וקשה להעלות על הדעת כי היא אינה זוכרת אם חתונה עם אורי עמדה על הפרק. בנוסף, ד' לא ידעה לומר כמה פעמים היא נסעה לבקר את ר"ש בפריז בשנים האחרונות. בכתב התביעה של ד' צויין כי בשנה האחרונה ליחסיה עם אורי היא נאנסה על-ידו לפחות עשר פעמים, אך בחקירתה הנגדית היא התנערה מאמירה זו. ראוי לציין כי מדובר בגרסה שנכתבה במסגרת תביעה אזרחית, לאחר שהיה לד' זמן רב להתכונן, ולא באמירה ספונטנית שנאמרה במסגרת תלונה במשטרה.

בהינתן קשיים מהותיים אלה, קבע בית משפט קמא כי מעשי האונס הנטענים על-ידי ד' לא הוכחו. ואכן, בעוד שגרסתה של ד' נמצאה בלתי מהימנה ולא עלה בידיה להביא ראיה כלשהי התומכת בגרסתה, מן העבר השני ניצבות נסיבות רבות אשר מקשות לאמץ את גרסתה. מכלול הדברים מלמד כי מסקנתו של בית משפט קמא מבוססת היטב ואין כל עילה להתערב בה.

בשולי הדברים אוסיף כי קשיים נוספים התעוררו לגבי פרטיהם המדוייקים של האירועים עליהם סיפרה ד', אך בשונה מבית משפט קמא (עמ' 59-62 לפסק הדין), אין לזקוף זאת לחובתה שכן כפי שכבר נאמר "עדות קורבן לעבירת מין מלווה, לא אחת, בקושי רב לשחזר במדוייק את האירועים הטראומטיים שהיו מנת חלקו" (ע"פ 2331/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 28 (13.10.2015)).

האירוע בחוף מנדרין

28. האירוע בחוף מנדרין מיוחס לתקופה שאחרי פרידתם של אורי וד', כאשר היא כבר היתה בקשר עם בן-זוג אחר. בתלונתה הראשונה במשטרה מסרה ד' גרסה כלהלן: אורי ביקש שניפגש, ישבנו במסעדת טנדורי, שתיתי קולה, ואז אורי "בלבל אותי כמו כישוף כזה ואז נעלמתי לעצמי ומצאתי את עצמי בתוך האוטו שלו בחולות הים במנדרין". או אז, לדברי ד', אורי הוריד את משענת הכסא במהירות וקיים איתה יחסי מין תוך שהוא צועק. לאחר מכן "הבנתי בטשטוש שלי שיש חבורה של נערים שדופקת על החלון שכנראה היא שמעה את הצעקות שלי של 'די די מספיק מה אתה עושה' ואורי יצא אליהם. לדברי ד' "אני קפאתי ואני לא זוכרת איך הגעתי הביתה הוא לקח אותי הביתה [...] אחרי יומיים שלושה סיפרתי לורדה חברה מהקבוצה והסיפור הזה נקבר". בתצהיר מטעמה הוסיפה ד': "היום אני מבינה שהוא שם לי משהו במשקה ששתיתי".

אורי העיד בבית המשפט כי הוא אכן נפגש עם ד' לאחר שנפרדו, בערך בשנת 2000, והם הגיעו לאזור חוף מנדרין וניהלו שיחה ממושכת בהיותם ברכב, אך לא התפשטו ולא קיימו יחסי מין. בדומה לגרסתה של ד', גם אורי סיפר כי בשלב מסויים הוא נבהל מדמויות שהתקרבו לרכב ו"יכול להיות שצעקתי [...] מתוך בהלה, ואז ראיתי שזה היה מציצנים ולא משהו שצריך לפחד ממנו".

29. בניגוד לגרסתו של אורי, בפסק הדין נאמר כי "נראה, כי במהלך שהותם במכונית קיימו השניים יחסי מין". בניגוד לגרסתה של ד', הגיע בית המשפט למסקנה כי יחסי המין נעשו בהסכמה, ו-"תיאור המפגש כאונס, לא בא לעולם, אלא לצרכי הגשת תביעה זאת". בפסק הדין הוסבר כי גרסתה של ד' לגבי האירוע נדחתה בשל היותה גרסה מתפתחת שמכילה סתירות ותיאורים "בלתי מתקבלים על הדעת בעליל" (פס' 85). כפי שחזרתי וצינתי, אינני סבור כי הנוקשות בה נבחנה גרסתה של ד' עולה בקנה אחד עם הגישה המקובלת בפסיקה לעדויותיהן של נפגעות עבירות מין. למרות זאת, כאשר ברקע הדברים עומדת הערכת המהימנות השלילית של ד', כמפורט לעיל,

ונוכח הדמיון הכללי בין גרסתו של אורי לגרסתה של ד', לא מצאתי עילה להתערב בקביעתו העובדתית של בית משפט קמא, אשר מתיישבת עם נתונים נוספים: ההסברים הבלתי משכנעים של אורי וד' לטיב המפגש, בשעת לילה ובאזור שקט; העובדה שד' הסתירה את דבר הפגישה מבן זוגה דאז; פרטים מהותיים שחסרים בגרסתה של ד', והניסיון שלה לחפות עליהם באמצעות הטענה לערפול חושים וקיפאון, שלא נמצאה סבירה, בהינתן שפרטים אחרים תוארו על-ידיה בדיוקנות. לא למותר להוסיף כי ורדה, שלכאורה היתה האדם היחיד שידע על האירוע עד אשר פרץ הסכסוך בין אורי לבין חברי הקבוצה, לא הובאה לעדות, ובתצהירה של ד' היא כותבת שמרוב בושה לא סיפרה על האירוע לאיש, ואף לא לבן-הזוג שלה.

בנוסף, ד' התקשתה מאד לציין את מועד האירוע בחוף מנדרין. בהזדמנויות שונות, ד' תיארה את האירוע לשנים 2001 (בתצהיר עדותה הראשית); 2002-2003 (בחקירתה הנגדית); 2003 או 2004 (במשטרה) ו-2004 (בכתב התביעה). לא מדובר בסתירה קלה או בקושי לציין במדויק אירוע של תקיפה מינית, תופעה שמתגלה בבתי המשפט כמעט דבר יום ביומו, אלא בקושי ניכר של ד' להסביר באיזו תקופה התרחש האירוע הנטען. גרסאות סותרות אלה פוגעות במהימנותה ומעוררות חשש כי היא ניסתה להתאים אותן לצרכיה השונים (למשל, כדי לשלול את התיישנות התלונה).

עוד ראוי לציין כי בהמשך לתיאור האירוע בחוף מנדרין, ד' נשאלה במשטרה אם היא רוצה להתנקם באורי, וענתה כך: "אני רוצה שהוא ייענש וקשות, כי הוא עשה הרבה רע, הסיפור של האונס זאת צורת ההתנהגות שלו, זו הדרך שלו, הוא לא יכול להיות עם אשה ולא לאנוס אותה ולא לשלוט בה, הוא חייב לאנוס ולשלוט. הוא עונה על הסימנים של אנס".

בהינתן כל האמור, גם כאן המסקנה היא כי קביעתו של בית משפט קמא לפיה ד' לא הצליחה להוכיח את אמיתות גרסתה – בדין יסודה ואין עילה להתערב בה.

(3) מ'

30. לטענתה של מ' היא נאנסה פעמיים על-ידי אורי, שעזמו היתה בקשרי ידידות ממושכים. פעם ראשונה, כאשר הגיע לביתה בשנת 2001, ולפתע היכה ואנס אותה (להלן: האירוע הראשון). פעם שניה, בשנת 2002, כאשר חברי הקבוצה ישבו לאכול במסעדה, ואורי הושיט את ידו תחת לשולחן והחדיר אותה במפתיע לאיבר מינה של מ' (להלן: האירוע השני).

אורי טען כי הוא ניהל רומן עם מ' במשך מספר חודשים, במהלך שנת 2002, והכחיש מכל וכל כי קיים איתה יחסי מין ללא הסכמתה. אשר לאירוע השני, נטען על-ידי אורי כי הם ישבו במסעדה זה מול זה ושיחקו "משחקי רגליים".

האירוע הראשון

31. ביום 31.3.2010 הגיעה מ' לתחנת המשטרה והגישה תלונה על אונס כמתואר באירוע הראשון. בזמן האירוע היא היתה בקשר זוגי עם א"ש (שהוא, כאמור, גיס של ר"ש). לדבריה, יום אחד אורי הגיע לביתה, הכאיב לה ואנס אותה למרות שהיא בכתה וביקשה שיעזוב אותה, ואז לפתע הוא "נעמד ודחף אותי הסתובב והלך [...] הוא לא אמר מילה". למחרת, אורי נפגש עם בן-זוגה של מ', א"ש, והתנצל בפניו על כך ש"התחיל" עם מ', אחרי שהיא פיתתה אותו. מ' מספרת כי כאשר בן-זוגה חזר הביתה הוא הטיח בה האשמות, ובתגובה "בכיתי צעקתי וכעסתי אמרתי שהוא התחיל איתי אבל לא אמרתי את המילה אונס לאף אחד [...] האמנתי שאני אשמה ובגדתי בד' ובאורי". לדבריה, לאחר האירוע אורי "הלך והתוודה לכולם ואני שתקתי. יצא שהוא בסדר כי הוא התנצל"; אך בהמשך היא סיפרה כי במקרים רבים אורי היה ניגש אליה במקומות ציבוריים ומאיים עליה שלא תספר לאיש: "אם אני אשמע מילה רעה אחת שאת סיפרת עליי אני אהרוג אותך אני יודע היכן את גרה והיכן הוריך גרים". לדברי מ' "האשמתי את עצמי שנים ואני עצרתי את חיי בגללו". מ' לא סיפרה לאיש על האונס או על האיומים עד ששמעה את ר' מספרת כי אורי אנס אותה, והסבירה שלא התלוננה עד אז כי "הייתי במצוקה גדולה. לא עלה בדעתי שאני יכולה להתלונן". עוד הסבירה מ' שרק אחרי השיחה עם ר' "פתאום נזכרתי באיומים ובאונס. פשוט כאילו אחרי שהאירועים מחקתי את זה ועכשיו הכל צף. פתאום הבנתי שלא הייתי היחידה ואני לא אשמה".

ביום 27.6.2010 חזרה מ' לתחנת המשטרה ומסרה הודעה נוספת. מ' נשאלה שוב מדוע לא סיפרה לאיש על האירוע, והשיבה: "הייתי מבוהלת מאד לא יכולתי לדבר [...] האפשרות שלי היתה או לשתוק או להתאבד, העדפתי לשתוק, הייתי בבושה ובהשפלה מאד גדולה [...] הייתי משותקת, לא יכולתי לבקש עזרה, הפסקתי לחשוב". לדברי מ', בתקופה שלאחר האונס היא המשיכה לענות לטלפונים מצידו של אורי כי לא ידעה מי מתקשר, והמשיכה ללכת למפגשי הקבוצה ולראות אותו פעמיים בשבוע למרות שפחדה ממנו מאד.

ביום 5.10.2011 הגישה מ' תביעה אזרחית נגד אורי, ובה חזרה על גרסתה לעניין מעשי האונס וטענה כי כתוצאה מכך נגרמו לה "נזקים פיזיים ונפשיים חמורים ביותר" שגרמו לה נכות רפואית בשיעור 50%.

32. בית המשפט התרשם כי גרסתה של מ' איננה מהימנה ודחה את תביעתה. אף שלא כל הנמקותיו של בית משפט קמא נראות בעיניי, המסקנה מקובלת עליי ולא ראיתי מקום להתערב בה.

חלק מן הקשיים המתעוררים לגבי גרסתה של מ' כבר נדונו לעיל בהקשרן של ר' וד'. בדומה לדיון שנערך שם, גם בעניינה של מ' נקודת המוצא היא כי ככלל, כבישת עדותה של מתלוננת בעבירת מין לא תעמוד לחובתה, שכן מדובר בתופעה מוכרת ומוסברת. למרות זאת, ההסברים שסיפקה מ' לכבישת עדותה אינם הגיוניים ואינם קוהרנטיים, ובכך נפגמת מהימנותה. מ' טענה כי הסיבה לכבישת העדות היתה שהיא כלל לא זכרה את האירועים עד ששמעה את סיפורה של ר'. כך, למשל, היא תיארה בעדותה כי רק לאחר ששמעה את הסיפור של ר' "התחילו לי זכרונות [...] התחילו לי שברי תמונות, הייתי מאוד מאוד במצוקה ולא הבנתי מה קורה לי". במקביל העלתה מ' סיבות שונות שלדבריה גרמו לה להסתיר את האירוע במשך השנים: תחושת אשמה בכך שבגדה בבן-זוגה; פחד מאורי, שאיים על חייה; רצון "להגן על כל הנוגעים בדבר"; וכן הטענה כי היא לא התלוננה במשטרה כי "זה לא קו האופי שלי, אני מעולם לא הייתי תוקפנית". כך, בין היתר, ניתן למצוא בתצהירה של מ', זו לצד זו, את האמירות הבאות: "הדרך שלי לשרוד היתה למחוק את כל האירוע מהראש, התנהגתי כאילו זה בכלל לא קרה [...] דחפתי את כל האירוע הזה למחסן בראש שלי וסגרתי וזה לא היה שם יותר [...]". אך כאשר שמעה את סיפורה של ר' "קיבלתי אומץ מהגילויים הללו. פתאום הבנתי שאני בכלל לא אשמה במה שהוא עשה לי. ושאני לא היחידה". כמו כן, בהנחה שאורי חזר ואיים על מ' שלא תחשוף את הסיפור, לא מובן כיצד קיומו של האירוע נעלם מתודעתה. בבית המשפט נחקרה מ' על טענת השיכחה ועל תהליך ההיזכרות שלה במעשה האונס, ולא הצליחה לספק גרסה ברורה. גם בכתב הערעור עצמו משמשים בערבוביה טיעון הפחד מאורי והקושי לחשוף את מעלליו בשל מעמדו הרם בקבוצה, לצד טיעון השיכחון הפוסט-טראומטי אשר מגיע עד כדי "ליקוי נפשי".

ראוי לציין כי הדמיון בין ההסברים שסיפקו ר', ד' ומ' לכבישת עדותן, לרבות הטרימינולוגיה בה עשו המתלוננות שימוש, מציב סימן תמיהה נוסף לגבי כנות ההסברים שנשמעו מפיהן. הדבר עשוי לחזק את המסקנה כי מדובר במזימה מתוכננת

ומתואמת (ראו פסקאות 24 ו-45 לפסק-דינו של בית משפט קמא) וכי המתלוננות "תודרכו" לגבי המאפיינים הייחודיים של נפגעות עבירות מין.

33. להסרת ספק יובהר כי גם בעניינה של מ', הטענה לשיכחון (אמנזיה) של האירוע לא הוכחה ונותרה בגדר טענה בעלמא. אפילו בחוות הדעת של המומחית מטעמה של מ', ד"ר סוסנובסקי, לא נאמר שהיא שכחה את האירוע אלא שהיא "עושה כל מאמץ להדחיק את אירוע התקיפה שעברה". בין כה וכה, בית משפט קמא העדיף "לאיץ ערוך" את חוות דעתה של ד"ר אורין, לפיה טענת השיכחון שנשמעה מפי מ' אינה סבירה. כפי שהובהר בפתח הדברים, לא מצאתי כל עילה להתערב בקביעותיה של הערכאה הדיונית בהעדפתה חוות דעת מומחה אחת על פני חברתה. בהקשר זה ראוי להזכיר כי בחוות הדעת של ד"ר סוסנובסקי נאמר שמ' לא פגשה את אורי בתקופה שבין האירוע הראשון לאירוע השני, ומן הסתם כך סיפרה לה מ', אף שכיום ברור שזוהי אינה אמת שכן מ' נפגשה עם אורי באופן רציף, לכל הפחות במסגרת הפגישות הקבוצתיות שהתקיימו פעמיים בשבוע.

34. לאחר שנדחתה טענת השיכחון, גובר המשקל שיש לתת לתזמון הגשת התלונות והתביעה מצידה של מ', והשתלבותן בפעולותיהן של המתלוננות האחרות. כפי שניתן לראות, גם גרסתה של מ', שלא נשמעה מפיה כל השנים, עלתה לראשונה בעקבות שיחותיה עם חברי הקבוצה, והיא הגיעה להתלונן במשטרה עשרה ימים לאחר שאורי הגיש תביעה שכנגד לתביעתם של ר"ש ואבי. במסגרת הערעור מטעמה, מ' הצהירה מפורשות כי הסכסוך בין אורי לר"ש גרם לה "להיזכר" באונס, ולשיטתה הדבר דומה להדחקה של עבירות מין במשפחה, שמסתיימת רק כאשר מתערער המבנה המשפחתי: "הגורם 'הטריגר' להגשת התלונות היו עצם עזיבתו של המשיב-הפוגע את הקבוצה, וסביב סכסוך כספי וכלכלי שפרץ עימו". כאמור, חרף היחסים ההדוקים בין חברי הקבוצה, אינני סבור כי ניתן להשוות את מ', או מתלוננת אחרת, לקטינה שנפגעה על-ידי פוגע מתוך התא המשפחתי.

35. ביום 27.6.2010 נערך בתחנת המשטרה עימות בין אורי לבין מ'. במהלך העימות אורי דבק בגרסתו כי השניים ניהלו רומן, ומ' הכחישה זאת וטענה כי נאנסה באלימות. לבקשת חוקרי המשטרה וכדי להוכיח את טענת הרומן, תיאר אורי את מיטתה של מ', ותשובתה של מ' היתה שזו לא המיטה שלה אלא של בן-זוגה (א"ש). אורי הוסיף שהפריע לו שמ' היתה מנהלת אותו במיטה, והחוקרת שניהלה את העימות רשמה כי בתגובה לאמירה זו, מ' "חייכה וצחקה בשקט". החוקרת הטיחה זאת במ'

והיא ענתה שהיא לא זוכרת אך לא משקרת. ניכר כי גם בעיני החוקרים, העימות חיזק את גרסתו של אורי והחליש את גרסתה של מ'. יצויין כי בערעורה של מ' נטען כי העימות לא תועד כראוי ועל כן התרשומת המתעדת אותו איננה קבילה. טענה זו יש לדחות בשתי ידיים, לאחר שהתרשומת הוגשה כמוצג מטעמה של מ', ואורי נחקר על כך בחקירתו הנגדית על-ידי בא-כוחה (עמ' 134 לפרוטוקול הדיון מיום 19.5.2013).

36. עדותה של מ' לוקה גם בסתירות, שעל רקע הקשיים הקודמים לא ניתן להתעלם מהן. על-פי גרסתה של מ', חברי הקבוצה ידעו על האירוע הראשון בסמוך לאחר התרחשותו אך טעו לחשוב שהיא פיתתה את אורי. כנראה במטרה להסביר זאת, נאמר בכתב התביעה כי "הנתבע עזב את דירתה לאחר ששכנע אותה, בדרך עקומה, כי היא אשמה במה שקרה משום ש'פיתתה' אותו". ואולם, על פי גרסתה של מ' במשטרה ובתצהיר העדות הראשית, אורי עזב את הדירה לאחר האונס בלי לומר מילה ואפילו בלי להביט בה.

סתירה ברורה נוספת נוגעת לדברים שמ' סיפרה לבן-זוגה, א"ש, לאחר האירוע. לדברים אלה ישנם חשיבות רבה, שכן לגרסתה א"ש ידע על האירוע כבר למחרת היום. בחקירה במשטרה סיפרה מ' שמאמציה התמקדו בלשכנע את בן-זוגה שאורי "התחיל איתה" ושהיא לא פיתתה אותו. בשלב מסויים של החקירה טענה מ' שא"ש כלל לא ידע שהשניים קיימו יחסי מין וחשב שרק "פיתיתי אותו בדיבור". בתצהיר היא אמרה "לא הייתי מסוגלת לדבר על זה בכלל", ומשלא סיפקה הסבר, א"ש חשב שהיא בגדה בו. בבית המשפט טענה מ' שהיא סיפרה לבן-זוגה שאורי "היכה אותי. שהוא דחף אותי. וכל הדברים שהיו. מה שזה היה באמת [...] אמרתי לו שהיה משהו. שהוא כפה את עצמו עלי. ואני לא דיברתי איתו על נושאים של מין [...] אני לא זוכרת מה אמרתי". בהמשך חקירתה הנגדית חזרה מ' לטעון שלא סיפרה לא"ש על המכות אלא "קודם כל הכחשתי, אמרתי שלא פיתיתי אותו בשום אופן, שלא עשיתי פיתוי [...] שלא פיתיתי אותו, שלא בגדתי בו ושלא יזמתי שום דבר [...] אמרתי שלא יזמתי ושזה לא היה משהו, זה לא היה מין, לא היה מין תוסס בינינו [...] אבל אני לא השתמשתי במילה אונס". על פניו, אם מ' נאנסה באלימות, כדבריה, לא ברור מדוע זהו ההסבר שבחרה לספק לבן-זוגה. מתברר כי לא מדובר במקרה שכיח של עיכוב בהגשת תלונה למשטרה, אלא בגרסה שאותה מ' לא סיפרה לבן-זוגה או לחבריה, ואף לא הטיחה אותה באורי, בשיחותיה עימו, כפי שיפורט להלן.

37. כיוון שהזכרנו את א"ש, נוסיף ונציין כי גם גרסתו איננה חפה מכשלים, בלשון המעטה. א"ש שימש דמות מרכזית, כזכור, גם בגרסתה של ר', כאשר לדבריה הוא היה האדם היחיד שידע על האונס לאחר שאירע. בבית המשפט טען א"ש כי הוא האמין לאורי שמ' פיתתה אותו. דברים אלה מעוררים קשיים במישורים שונים. ראשית, בניגוד לגרסה זו, כאשר א"ש נחקר במשטרה בקשר לתלונתה של ר', הוא הסביר שהאמין לה בלי היסוס, כי מ' כבר סיפרה לו ש"הוטרה מינית" על-ידי אורי אך החליטה שלא להגיש תלונה במשטרה. כלומר, הוא ידע שמ' "הוטרה" ולא פיתתה. בנוסף, גרסתו של א"ש במשטרה איננה אפשרית גם כשלעצמה, מכיוון שלא ייתכן שבשנת 2000, כאשר ר' ניגשה לספר לא"ש על האירוע שחוותה, הוא כבר ידע על האירוע שבו נפגעה מ' בשנת 2001. גם אם "נעשה סדר" בתאריכים ונניח שא"ש שמע קודם על האירוע של ר' ורק לאחר מכן על האירוע של מ', עדיין לא ברור מה גרם לו להאמין לאורי שמ' פיתתה אותו, אחרי שכבר נודע לו שאורי הוא עבריין מין.

בבית המשפט התבקש א"ש ליתן מענה לקשיים אלה והדבר לא עלה בידו: "כל הדברים שאמרתי יש משהו לא הגיוני, אני חווה חוויה רגשית, אני לא זוכר את הדברים, אני חווה חוויה רגשית, כל המציאות שלי זה החוויה הרגשית"; ובהמשך "התכחשתי [...] לא תפסתי לרגע. בא חבר כל כך טוב שלי, משהו לא נכנס לי. לא יודע" (עמ' 150-151 לפרוטוקול הדין מיום 28.4.2013). נוכח קשיים אלה ובהיעדר הסבר כלשהו, מתגבר החשד כי א"ש פעל בניסיון לחזק את גרסאותיהן של המתלוננות השונות ולא דווקא מתוך מחוייבות לאמת, וכך התרשם גם בית משפט קמא.

38. נחזור לגרסתה של מ', שקושי נוסף אודותיה מתעורר בעניין שיחות טלפון שלה עם אורי. על פי גרסתה, אורי היה מתקשר אליה בלילות. בחקירה הראשונה היא מסרה שאלה היו שיחות "טיזינג" והיא שיתפה איתן פעולה, כשבהמשך השיחות הפכו לשיחות איומים – "הוא היה מתקשר אליי בלילה ומזכיר לי שלא היה ולא קרה כלום, שאם אעיז לספר אני אפגע. אני פחדתי ממנו מאד", אך מ' לא סיפרה לאיש על שיחות האיומים הללו. בהמשך אותה חקירה סיפרה מ' "קרוב ל-2002 הוא התחיל להתקשר אליי הביתה בלילה. עוד פעם כל פעם חוזר לזה שאני אבוא אליו, הוא אמר לי שיש בינינו קטע. הוא ביקש שאבוא אליו לדבר. אני לא אמרתי לו שאנס אותי אף פעם. אחרי תקופת האיומים שלו הוא פשוט התחיל לחזר אחריי. טלפונים ליליים וביקש שאבוא אליו ואמרתי לו בסופו של דבר שאני באה אליו. באתי אליו לצהלה, והוא פגש אותי בחוץ ואמרתי לו בוא נטייל ברגל ונדבר. עשינו סיבוב ברגל ניסיתי לדבר איתו שיעזוב אותי, זה לא יצליח בינינו. הוא אמר לי תני לי הזדמנות אני לא בן אדם רע." בהמשך

אותו ערב היא נכנסה לביתו, התפשטה והציעה לו לקיים יחסי מין, אך לדבריה זה היה אקט של ייאוש שנעשה מתוך מצוקה קיומית ו"מעין התאבדות" ולא הצעה רצונית. אניח לקורא לשפוט את הדברים.

בשונה מכך, במסגרת הודעתה השניה במשטרה הקפידה מ' להדגיש כי שיחות הטלפון שכללו "פלירטטים" נערכו רק לפני אירוע האונס, וכל השיחות שלאחר האירוע כללו אך ורק איומים מצידו של אורי. בתצהירה של מ', היא חוזרת לטעון כי בשנה שלאחר האירוע השני (במסעדה) אורי המשיך להטריד אותה בטלפון: "הוא נהג להתקשר אלי ולשכנע אותי שיש בינינו קשר רומנטי, דבר שממש לא קשור לשום מציאות".

האירוע השני

39. בבואנו לדון באירוע השני לא ניתן להתעלם מהפגמים במהימנותה של מ' כפי שנמנו לעיל; ויחד עם זאת בכך לא מסתיים הדיון, ויש לבחון לגופה גם את הגרסה בדבר האירוע השני. האירוע השני הוזכר על-ידי מ' לראשונה תוך כדי מסירת הודעתה השנייה במשטרה. לאחר שמ' נשאלה כמה פעמים אם קיימה מגע מיני עם אורי, היא ענתה: "הוא אנס אותי פעם אחת על השולחן ויש לי אירוע די רציני לספר לך". על פי גרסתה, בשעה שחברי הקבוצה ישבו במסעדה, אורי, שישב לצידה, החדיר את אצבעו לאיבר מינה. באותו ערב אורי הגיע לביתה של מ' והיכה אותה. באותו זמן הטלפון צלצל, לילי היתה על הקו, ובלי שמ' אמרה לה כלום – אורי "פשוט הסתלק". למחרת מ' סיפרה ללילי על האירוע אך השביעה אותה שלא לספר עליו. מ' טענה במשטרה כי עד למועד זה היא לא זכרה את האירוע ולדבריה: "זאת התנהגות קלאסית לנשים שעברו אונס, זה מאד קלאסי איך שחוזר לי הזיכרון".

40. כמו ביחס לאירוע הראשון, כך חיזק העימות במשטרה את גרסתו של אורי והחליש את גרסתה של מ' גם לגבי האירוע השני, במספר היבטים. ראשית, אורי אמר שהוא לא ישב במסעדה לצידה של מ' אלא מולה, וביוזמתו של אורי ערכה החוקרת שיחות טלפון ספונטניות לאנשים שנכחו באירוע, ואימתו את טענתו זו. אין מחלוקת כי בהנחה שאורי ישב מול מ' – אין היתכנות לגרסתה. בהקשר זה ראוי לציין כי כאשר חוקרת המשטרה התקשרה לשאול את ר' לגבי סדר הישיבה, היא נתקלה ביחס עויין ולא זכתה לתשובה ספונטנית. שנית, במהלך הוויכוח שהתגלע בין השניים בעניין ההתרחשות במסעדה, מ' לא הטיחה באורי את אירוע החדרת האצבע לאיבר מינה, עד שהחוקרת לא ביקשה ממנה לעשות זאת. שלישיית, מ' הרבתה לומר שהיא איננה זוכרת,

ובין היתר – זו היתה תשובתה כאשר נשאלה אם יכול להיות שאורי החזיר אותה הביתה מהמסעדה. בעקבות העימות התעורר אצל החוקרים חשד כי מ' בדתה את האירוע השני, והוחלט לחקור אותה באזהרה על מסירת הודעה כוזבת. בחקירה זו היא השיבה "זה הזכרון שלי, ככה אני זוכרת את האירוע הזה [...] אני הדחקתי את זה הרבה שנים ועכשיו זה חוזר אליי, מבחינתי זה חוויה רעה וקשה [...] לפני ארבעה חודשים בכלל לא זכרתי שנאנסתי, אני לא יכולה להעיד על זכרוני".

41. בדבריה של מ' ניכר קושי בולט לגבי האופן והמועד בו נזכרה באירוע השני. כאשר הגיעה מ' למשטרה בפעם הראשונה היא לא סיפרה מאומה על האירוע השני כיוון שלטענתה באותו זמן היא לא זכרה אותו. זאת, אף שבמועד זה היא כבר שמעה את הסיפור של ר' וטופלה על-ידי לילי. בהנחה שלילי ידעה על האירוע השני בסמוך להתרחשותו, קשה להעלות על הדעת סיטואציה שבה לילי שמעה על האירוע השני בסמוך להתרחשותו, וכאשר מ' מספרת לה על האירוע הראשון, לילי לא מזכירה לה באופן מיידי את קיומו של האירוע השני. בהקשר זה מן הראוי להזכיר גם את הודעתה של לילי במשטרה, שנמסרה במסגרת חקירת האירוע השני. בחקירתה של לילי, מספר ימים לאחר העימות, היא אמנם סיפרה כי אורי ומ' ישבו במסעדה זה לצד זה, אך לא ידעה למסור פרטים נוספים, ומכלול דבריה במשטרה איננו מבטא אמינות. כאשר נשאלה לילי אם יש לה משהו להוסיף, ענתה: "אני את אורי מכירה, למדתי איתו וראיתי את ההתנהגות שלו הרבה שנים הוא רמאי נוכל שקרן סוטה מין, בהגדרה שלי הטיפוסים האלה מוגדרים פסיכופטים. אם תוך כדי שבן אדם לומד בקבוצה בתמימות הוא מקליט כדי להפליל ולמצוא ראיות – זה מפחיד, רק פסיכופט מתנהג ככה". על כל פנים, לילי לא הוזמנה להעיד במסגרת ההליך, ובהינתן שעל פי גרסתה של מ', לילי היתה היחידה ששמעה על האירוע השני בסמוך להתרחשותו – צדק בית משפט קמא כאשר זקף נתון זה לחובתה של מ'.

42. בנוסף, לטענתה של מ', המכה שספגה מאורי כאשר הגיע לביתה לאחר האירוע השני – גרמה להופעת סימן כחול בצווארה. לחיזוק גרסתה, מסרה מ' לחוקרים כי שותפתה לעבודה, שלומית, הבחינה בסימן זה. גם שלומית היא חברת הקבוצה ותצהיר מטעמה אכן הוגש במסגרת תביעתה של מ'. בתצהיר, מאשרת שלומית כי ראתה סימן כחול על צווארה של מ', וחשדה כי מדובר בחבלה. דא עקא, שלומית מייחסת את הסימן הכחול לאירוע הראשון, בשנת 2001, שלאחריו מ' נפרדה מא"ש; ואילו מ' ייחסה את הסימן לאירוע השני, שהתרחש כשנה לאחר מכן. המסקנה המתבקשת היא כי השתיים ניסו לתאם עדויות וכשלו בכך, והדבר מפחית עד מאוד מן האמון שניתן

להעניק לדבריהן. בסיכומים מטעמה של מ' נטען כי בית משפט קמא "התבלבל" בין שני האירועים, אך גם לאחר עיון נוסף ברי כי ה"בלבול" אין מקורו בפסק הדין אלא בחוסר התאמה בין העדויות.

לשלמות התמונה אביא את המילים בהן בחרה שלומית לתאר את אורי: "מהיום שאני ראיתי את הבן אדם הזה אני פשוט פחדתי ממנו, לא רציתי להתקרב... הוא כל הזמן עבד באופל, הוא היה מסוכן, הוא לגלג, הוא זלזל באנשים...". שלומית התבקשה להסביר את פשר הביטויים הקשים הללו ולא הצליחה לספק הסבר של ממש. עיון בתמונה הכוללת מלמד כי חברי הקבוצה (ובהם א"ש, לילי, שלומית, אייל) הקדישו מאמצים לתאר את אורי בצורה שלילית עד כדי דמוניזציה, וגם בית משפט קמא התרשם כי "טענות התובעות ועדיהן לפיהן פחדו מהנתבע, אינה אלא תיאום גרסה, שאין לה על מה להתבסס, ומטרתה להשחיר את אישיותו".

43. סתירה ברורה מתגלה גם בין תוכן התביעה לבין האמור בתצהיר מטעמה של מ'. על פי התביעה, מ' הזדעזעה מהמעשה, התעשתה וברחה מהמסעדה בסערת רגשות (וכך סיפרה מ' גם לד"ר סוסנובסקי). בניגוד לכך, בתצהירה טוענת מ': "הצלחתי להעמיד פנים שהכל בסדר", וכך טענה גם בחקירתה במשטרה. ויודגש: איש מבין יושבי המסעדה לא העיד כי היה ניכר במ' שהיא נפגעה באותו אירוע.

לכך מצטרפים חוסרים ותמיהות הנגלים לעין ומקשים לקבל את גרסתה של מ'. על פי גרסתה במשטרה, אורי הפתיע אותה בביתה בשעת לילה מאוחרת לאחר האירוע השני ואף היכה אותה, בעוד שבתצהירה של מ' שהוגש במסגרת התביעה, אין זכר להתרחשות עובדתית זו. על פי גרסתה של מ' במשטרה ובבית המשפט, למרות העובדה שהיא עברה אירוע טראומטי ומסעיר בצהרי אותו יום, היא פתחה את הדלת בלי לברר מי עומד בפתח. בנוסף, כאשר אורי היכה אותה – לפתע צלצל הטלפון ולילי היתה על הקו, אך מ' לא סיפרה לה שבאותו רגע ממש היא מותקפת באלימות. כאמור, מ' גם לא ידעה להסביר איך חזרה מהמסעדה לביתה, כשמנגד אורי טען בתוקף שהם נסעו יחד, ואף הסיעו עימם שני חברים נוספים מהקבוצה.

44. לבסוף, אך לא מבחינת סדר החשיבות, יצויין כי כמו אצל ד', כך גם מתוך ערעורה של מ' משתמע לעיתים כי יחסי המין בינה לבין אורי נעשו בהסכמה. הדברים שנכתבו בערעור על ידי עוה"ד דוידוב ואלוני-סדובניק, הם כה צורמים, עד כי מוטב להביאם כלשונם:

”בנסיבות אלה, ובהתלכד התלונות של המתלוננות האחרות כנגד המערער לביצוע מעשי אונס בהן, המערערת האמינה בתום ליבה, כי מצבה זהה לאלה של הבנות האחרות בקבוצה, ולכן האמינה בתום ליבה, בנכונות תלונתה לפיה המשיב אנס אותה, בפרט בשים לב לקיום יסוד המרמה במיהות העושה, כעולה מפסיקותיו של בימ”ש עצמו הנכבד בפסק דינו, לפיהם המשיב ניהל מערכת יחסים זוגית תוך קיום יחסי מין עם בנות הקבוצה, לעיתים באופן חופף בעת ובעונה אחת [...] ההתנהגות המינית המתירנית שנהגה בין חברי הקבוצה, תוך שהמשיב עצמו קיים קשר מיני מקביל עם מספר חברות בקבוצה, כפי הנראה הם שעוררו את חמתן של המתלוננות להגיש כנגד התובע את התלונות [...] אין לתובע להלין אלא על עצמו, ולא ברור כיצד הוא יכול לטעון לקיומו של נזק בלתי ממוני, צער ועוגמת נפש, מקום בו התנהגותו שלו בתוך הקבוצה, גרמה לצער ועוגמת נפש לחברות אחרות בתוך הקבוצה” (סעיפים 215 ו-229-230 לכתב הערעור).

אינני רואה כיצד ניתן להבין את הדברים, אם לא כהודאה בכך שיחסי המין נעשו בהסכמה ולא בכפייה. מ’ דיווחה במשטרה על אונס ברוטלי. טענתה של מ’ בערעור, כי היא סברה שמדובר באונס מכיוון שרק לאחר מעשה התברר לה שאורי היה בקשר עם נשים אחרות, וזה מה ש”עורר את חמתה”, נדמית כמעין ”קו הגנה” שני או שלישי שלא ניתן לעשות בו שימוש מבלי להודות בכך שגרסת האונס היא גרסה שקרית. נוכח הסתירה החזיתית בין טענה זו לבין גרסתה העובדתית של מ’ אינני נדרש כלל לטענה שמדובר באונס מחמת ”יסוד המרמה במיהות העושה” (ראו, בהקשר זה, עמית פונדיק ”בין מרמה לכפייה: על עבירת האונס במרמה לגבי מיהות העושה” עיוני משפט 215 (2013)), ובאופן דומה אינני נדרש לטענה כי מדובר בבעילה במסגרת יחסי מרות או טענות כיוצא בזה, שלא ברור לי כיצד הן יכולות להשתלב בגרסה העובדתית שנמסרה.

חלק נוסף בערעורה של מ’ מוקדש להראות כי המאבק המר בין אורי לבין חברי הקבוצה, שבמסגרתו נערכה גם ”תכנית הנאנסות” (עליה עוד אעמוד בהרחבה להלן), פרץ לאחר שאורי ”התנכל” לחברי הקבוצה, ולכן התעורר אצלם הצורך ”להתמודד עם משבר תקשורתי משפטי” שאותו אורי יזם (פסקאות 103-115 לערעור). אין צל של ספק כי השאלה ”מי התחיל?” איננה רלוונטית ואינה עומדת לדיון, וטענותיה אלה של מ’ עשויות לרמז כי היא סבורה שהגשת תלונות בגין אונס היא מהלך לגיטימי במסגרת

הסכסוך בין אורי לבין חברי הקבוצה, או כנקמה על כך שהוא קיים יחסי מין במקביל עם מספר חברות.

45. יוער כי בגרסתה של מ' ניתן למצוא סתירות נוספות, כגון מה לבשה בזמן האירוע הראשון ומדוע התיישרה (לשיטתה) לצידו של אורי באירוע השני. במקרים אלה, מדובר בסתירות שקשורות להתפתחותו המדוייקת של אירוע שעל-פי גרסתה של מ' החריד וזעזע אותה, ואין להעניק להן משקל רב לצורך הערכת מהימנות גרסתה.

אכן "קיומם של אי-דיוקים או היעדרם של פרטים מסוימים מגרסת הקורבן לא יהוו בדרך כלל עילה להטלת ספק במהימנותו, ובלבד שהמיקשה כולה, כפי שנמסרה מפיו, היא אמינה" (ע"פ 7880/13, פסקה 26). גרסתה של מ' איננה נדחית בשל אי-דיוקים או סתירות מקומיות, אלא נוכח בחינת עדותה כמכלול, אשר מחלישה את אמינותה עד מאד נוכח הצטברותם של קשיים מהותיים במישורים שונים, כמפורט לעיל. אשר על כן, מקובלת עליו המסקנה כי גרסתה של מ' אינה מהימנה ודין תביעתה להידחות.

למעלה מן הנדרש לצורך הכרעה בערעורים, אבקש ליחד מספר מילים לשאלת הרלוונטיות של מתירנות מינית של נפגעי עבירות מין. בית משפט קמא ציין כי בקבוצה נהגה "מתירנות מינית מוחלטת" ומצא בכך חיזוק מסויים למסקנה כי סביר שהיחסים בין מ' לאורי נעשו בהסכמה. בנקודה זו דומה כי עלינו לחזור ולומר בקול ברור כי מחוץ לכתלי בית המשפט, מתירנות מינית עשויה להיות מושא לדיון מוסרי וחברתי, אך במסגרת הליך משפטי, נורמה של מתירנות מינית איננה רלוונטית כלל ועיקר להוכחת יסודותיהן של עבירות מין, ובראשן עבירת האינוס. השאלה אם נעברה עבירה של אינוס איננה מושפעת מדפוס ההתנהגות המינית הכלליים של הצדדים, מתירנים או שמרנים ככל שיהיו, אלא תלויה אך ורק בשאלת ההסכמה לקיום יחסי מין (ראו והשוו: ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' בארי, פ"ד מח(1) 302, 321 (1993) (להלן: עניין בארי); עניין אוחנונה, עמ' 745; ע"פ 238/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות מה-מו לפסק-דינו של השופט א' רובינשטיין (22.4.2010); ע"פ 54/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 49 לפסק-דיני (7.3.2012); ע"פ 7653/11 ידען נ' מדינת ישראל, פסקה 25 לפסק-דינו של השופט צ' זילברטל (26.7.2012); סעיף 2 לחוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים), התשי"ח-1957; דפנה ברק-ארוז "האישה הסבירה" פלילים ו 115, 130 (תשנ"ח)).

46. ט' לא הגישה תביעה נגד אורי, וחלקה בפרשה מתמצה בהגשת תלונה במשטרה. ט' גם לא הגישה ערעור עצמאי, והדיון הרלוונטי היחיד בעניינה הוא רק לעניין קבלת התביעה שכנגד והפיצויים בהם חויבה לטובת אורי. למרות זאת, ראיתי לחזור ולפרט גם את תלונתה של ט', משני טעמים: האחד, החשש כי עלולה להיוותר אי-הבנה בעניין יסודות עבירת האינוס; והשני, כי התנהלותה של ט' בפרשה מסייעת לשפוך אור על התנהגותן של יתר המתלוננות ולהבין את השתלשלות העניינים.

47. ט' עבדה במשרדו של אורי החל משנת 1999, ובשלב מאוחר יותר נוצר בין השניים קשר רומנטי שנמשך מספר שנים. בזמן הגשת התלונה ט' היתה חברה בקבוצה אך בסמוך לאחר מכן היא עזבה אותה, כשלטענתה יש קשר מסויים בין הדברים. ביום 18.4.2010, הגישה ט' תלונה במשטרה. לדבריה, בפעם הראשונה בה קיימה יחסי מין עם אורי, בשנת 1999, הוא "התקרב אלי והתחיל לשלוח ידיים ואני כל הזמן ביקשתי ממנו שיפסיק ושאני לא רוצה. בצורה מסויימת אורי לקח אותי למעלה ונכנסנו לאחד החדרים [...] הוא שם אותי על השטיח, הוא ביצע חדירה וגמר ממש תוך שניה ובזה זה נגמר זה היה דוחה מגעיל זוועה ואחר כך הוא הלך הביתה". על פי דבריה של ט' במשטרה, בתקופה שלאחר מכן היא ניסתה להתרחק מאורי בזמן שהמשיכה לעבוד במשרדו, אך "כל פעם שאני אמרתי שאני לא רוצה זה רק הלהיב אותי, אני חושבת שהסכמתי להיות איתו כי פשוט הותשתי, הייתי כאילו בבוקר עושה קפה ובערב הוא היה בא עושה את שלו והולך הייתי ממש כמו כלי, שפחה, לא היה שם חיבוקים ואהבה". לצד תיאורים קשים אלה, סיפרה ט' כי לאחר כשנה שבה אורי קיים איתה יחסי מין בלי הסכמתה, הם הפכו לזוג, הקשר ביניהם היה "הדדי", והיה לה חשוב מאד שהקשר יזכה לפומבי.

בדומה למתלוננות אחרות, ט' סיפרה במשטרה כי הזיכרון שלה חלקי ו"יש לי הרבה חורים שחורים". היא הסבירה שאורי שכנע אותה להישאר בעבודה ולכן לא עזבה את המשרד, ובהמשך הדגישה "הכל כמו סינדרום סטוקהולם שבו הייתי ממש כלואה בעולם שהוא יצר. הוא השתלט עלי על כל שעות היום שלי גם בתקופה שהיינו כביכול ביחד. זה משהו שקשה לי להסביר. אף פעם לא הייתי שמחה, תמיד קשר שרציתי לצאת ממנו. אלף פעם ניסיתי להיפרד ממנו, זה היה קשר של שנאה תיעוב וכניעה". ט' נשאלה על-ידי החוקרת "למה הגעת היום להתלונן?" וענתה: "כי אני שמעתי מחברות שלי שגם הן התלוננו עליו על אונס".

לדברי ט', באותה תקופה היא לא סיפרה לאיש כי חוותה אונס אבל "כולם ידעו שזו מערכת יחסים לא פשוטה". ט' מסרה את פרטיהם של אנשים שיאשרו זאת, אך הם סירבו לשתף פעולה ואחד מהם הסביר ש"זה היה מאד אמביוולנטי". כשנקבע עימות עם אורי, ט' סירבה להגיע אליו "מסיבות אישיות", וכאמור – בסמוך לאחר מועד זה עזבה ט' את הקבוצה. תיק החקירה נגנז ביום 9.11.2010, יחד עם התלונות של ר' ומ'.

48. כנתבעת שכנגד, הגישה ט' כתב ההגנה ובו טענה שאיננה זוכרת בדיוק את פרטי תלונתה במשטרה, אבל במועד תחילת היחסים בינה לבין אורי "התקיימה ביניהם מערכת של עובד מעביד, הגוררת ממילא יחסי מרות על כל המשתמע מכך". בתצהיר מטעמה, טענה ט' כי דבריה במשטרה היו דברי אמת. יחד עם זאת, ישנם הבדלים בין תוכן התצהיר לבין מצב העניינים שתואר על-ידה בתלונה. כאמור, במשטרה תיארה ט' שנה שלמה של מעשי אונס, אך בתצהיר ניכר קו טיעון שונה בבירור, שמדגיש בעיקר את הפעם הראשונה בה קיימה יחסי מין עם אורי, וכדבריה של ט': "תחילתה של מערכת היחסים נעשתה בניגוד לרצוני (ובפרט האירוע המיני הראשון)". לטענתה, התקופה הראשונה של היחסים בין אורי לבינה כללה "קשיים מרובים, יחסי אהבה שנאה מרובים, המלמדים כי טענותיי במשטרה היו מבוססות". ט' הוסיפה כי היא מעולם לא התכוונה להגיש תלונה עצמאית נגד אורי אלא "רק להעיד על מעשיו כלפיי", שכן לאחר ששמעה על תלונותיהן של ר' ומ' חשבה שגרסתה עשויה "לשפוך אור על הדברים ועל אופיו של אורי". לטענתה, בתחילה היא נמנעה מלהגיש תלונה כי חשבה שבגלל שהיא נכנסה לקשר זוגי עם אורי, מבחינה משפטית לא ניתן להגדיר את האירוע כאונס, וכן היתה מודעת לבעייתיות בהשמעת הטענות לאחר שחלף זמן רב. ט' הדגישה כי איש לא ביקש ממנה להגיש את התלונה, וכי היא לא פרסמה את התלונה בדרך כלשהי ולא נטלה חלק במסע ההכפשות נגד אורי.

49. במסגרת עדותה של ט' בבית המשפט, היא עומתה עם דברים שכתבה ביומנה חודשים ספורים לאחר האירוע שתואר על-ידה כאונס, ומעידים על הקשר הטוב שלה עם אורי. ט' הדגישה פעם נוספת שתלונתה כוונה לאירוע אחד בלבד, וגם ביחס אליו "לא קראתי לזה אונס באותה תקופה". לדבריה, באותו אירוע אורי לא נהג באלימות אך כשהיא ביקשה ממנו להפסיק הוא לא הפסיק. במועד האירוע ט' נהגה לכתוב יומן, ובחקירתה במשטרה טענה כי "בעצת פסיכולוגית שרפתי את כל המחברות". בבית המשפט התברר כי אותה פסיכולוגית היא לילי, חברת הקבוצה, וכי נותרה לפחות מחברת יומן אחת שממנה ניתן ללמוד על רגשותיה של ט' כלפי אורי בתקופה שלאחר האירוע.

50. בית המשפט המחוזי קבע כי תלונתה של ט' היתה תלונה שקרית, כאשר היא עצמה מעולם לא חשבה שעברה אונס, ורק שוכנעה להתלונן בעקבות לחצים שהופעלו עליה מצד חברי הקבוצה: ר"ש, ר', והגרוש של ר' – דורון – שתרום למסע השכנועים בהיותו שוטר.

בית משפט קמא ציטט מתוך תצהירה של ט' את הטענה כי חרף מחאתה המילולית אורי קיים איתה יחסי מין, כשלבדבריה בתצהיר היא אמרה לו: "אורי די, אני לא רוצה, זה לא מתאים", ובתקופה שלאחר מכן היא "נכנעה לו" שוב ושוב. בית המשפט ציין כי "מתיאור זה לא עולה, בשום פנים ואופן, כי ט' נאנסה על ידי אורי דניאל... (פס' 134)". מדובר בהתבטאות שטוב היה אילולא נכתבה בדרך בה נכתבה, שכן הקורא עלול להסיק בטעות כי לא די בהתנגדות מילולית של הנאנסת על מנת להקים את יסודות עבירת האינוס. יש להבהיר היטב: אדם שמקיים ביודעין יחסי מין עם אשה שלא בהסכמתה החופשית – עובר עבירה של אינוס, ואחת היא אם העדר ההסכמה הובע במילים, בהתנהגות, או אף במחדל. העובדה שעל פי גרסתה של ט' אורי לא נהג כלפיה באלימות והיא לא התנגדה באופן פיזי, אינה מעלה ואינה מורידה לעניין התגבשות יסודות עבירת האינוס. הדברים בהירים ונהירים מזה שנים רבות, ובפרט מאז עמד על כך הנשיא שמגר בפרשת בארי:

"יכול גם להיות העדר הסכמה שאינו כולל התנגדות פיסית סבירה, אלא הבעת שלילה מילולית גרידא [...] גבר המתעלס עם אישה בהסכמתה אינו חייב לקרוא מחשבותיה ולחוש מיד כאשר חל שינוי בגישה והיא פוסקת להסכים למעשה, אולם אם האי-הסכמה מובעת בדבריה או נובעת מהתנהגותה, די בה כדי להפוך בעילה – הנעשית בניגוד להבעת האי-הסכמה לעבירה [...] אין הכרח בכך שהאי-הסכמה תובע בצעקות, בהיאבקות וכדומה [...] יש אף שאישה נוקטת שיטה של ניסיון שכנוע, ומבקשת להניא את האנס ממעשיו בדברים רוגעים. אין בכך, כמובן, כהוא זה ממידת ההסכמה החופשית" (שם, עמ' 343).

גם המחוקק אמר את דברו, כאשר במסגרת תיקון מס' 61 לחוק העונשין הושמט מיסודות עבירת האינוס הרכיב של "שימוש בכוח, גרימת סבל גופני, הפעלת אמצעי לחץ אחרים או איום באחד מאלה" (ראו גם: ע"פ 2606/04 בנבידה נ' מדינת ישראל, פסקאות 24-28 (26.4.2006); ע"פ 6662/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (2.3.2015)).

הדברים ברורים ולא היה צורך להזכיר זאת, אלמלא הדרך בה התנסח בית משפט קמא, שעשויה להתפרש כדרישה להתנגדות פיזית של הנאנסת. אמנם כוונת מילותיו של בית משפט קמא בנקודה זו איננה ברורה די הצורך, ואני נכון להניח כי מדובר בניסוח לא מוצלח (הגם שבפס' 137 לפסק הדין בית המשפט אומר כי "ספק רב מאוד מאוד האם ניתן להגדיר את האירוע משנת 1999 כ'אונס'"). אך החשוב לענייננו הוא, שמקריאת הדברים בהקשרם הכולל מתברר כי בית המשפט דחה את גרסתה של ט', לפיה היא לא הסכימה באותו זמן לקיים יחסי מין עם אורי. מיד בהמשך פסק הדין צויין כי גם לדבריה של ט', באותה תקופה היא לא ראתה בכך אונס, והיא שינתה את התייחסותה לאירוע רק בעקבות תלונותיהן של ר' ומ' והמגעים עם חברים נוספים בקבוצה ובהם ר"ש. וזאת יש להדגיש: בניגוד לנטען בערעורה של ט', אין בפסק הדין אמירה המאמצת את גרסתה העובדתית לגבי האירוע אלא תיאור של האירוע כפי העולה מתצהירה של ט', והדיון בעניינה מסתיים בקביעה כי מדובר ב"תלונה שקרית".

51. תיארתי את התפתחות גרסתה של ט' גם במטרה להראות כיצד הקשר שאותו תיארה ט' במטרה כקשר של "שנאה תיעוב וכניעה" תואר בתצהירה כ"יחסי אהבה שנאה", והתגלה בבית המשפט כיחסים רומנטיים, גם אם בשלבים מסויימים הם היו מורכבים וידעו עליות ומורדות. מצב דברים זה התברר גם מהעדויות וגם מתוך מסמכים רבים שהוגשו, ובעיקר התכתבויות רבות ומתמשכות בעלות תוכן רומנטי אינטימי בין אורי לבין ט', ללא זכר לאירוע הטרואומטי המתואר בתלונתה. כפי שקבע בית המשפט המחוזי, אין ספק כי תלונתה של ט' הוגשה בעקבות לחץ של חברי הקבוצה. ניתן ללמוד זאת גם מתוך גרסתה של ט' עצמה, חרף הכחשתה, וגם מכך שבסמוך לפרישתה של ט' מהקבוצה היא הפסיקה לשתף פעולה עם המהלך הקבוצתי המאורגן נגד אורי. הדברים מתבהרים עוד יותר לאחר עיון בטענותיה של ט' במסגרת הערעור. כך, למשל, מודגשת בסיכומים קביעתו של בית משפט קמא כי ט' "נדחפה" להגיש את התלונה, ובסעיף 146 לסיכומי התשובה מטעמה, נאמר במפורש: "אורי יודע כי מספר אנשים, וט' ביניהם, שוכנעו לפעול, ולולא שכנוע זה – לא היו עושים דבר!". גם אם מבחינה פורמלית הטענה הועלתה כטענה חלופית, אני סבור כי היא חושפת חלק מהתהליך שעברה ט'.

התיישנות

52. טענת ההתיישנות עלתה כטענת הגנה מצידו של אורי בכל אחת מהתביעות שהוגשו על-ידי ר', מ' וד'. בית משפט קמא קיבל את הטענות, ואין כל מקום

להתערבות בקביעתו זו. מדובר במקרה מובהק של התיישנות, והתובעות אינן מתקרבות להיכנס בגדריהם של סעיפים 8 או 11 לחוק ההתיישנות, השמורים למקרים שונים בתכלית מן המקרה דנא. כפי שהובהר לעיל בפירוט, הטענות שעלו במסגרת פרשה זו ל"זיכרונות מודחקים" כאלה ואחרים – אינן במקומן.

שלא לצאת פטור בלא כלום, אתייחס בקיצור נמרץ לטענות ההתיישנות שהעלו המערערות בשלב הערעור. בסיכומים מטעמן של ר"ש, ר' וד' נטען כי את תקופת ההתיישנות יש למנות "רק מהמועד בו תמה ההדחקה, ההכחשה והדיסוציאציה". זאת, בהתאם לקו הטיעון המחודש בערעור, שלפיו ר' וד' לא "שכחו" את האירועים אלא "הדחיקו" אותם. טענת ההדחקה – במובנה הקליני – לא הוכחה, כמפורט לעיל, כך שאין כאן לא "היעלמות" של עובדה המהווה את עילת התובענה (סעיף 8) ולא "ליקוי נפשי" (סעיף 11). בסיכומים מטעמה של מ' נטען כי תביעתה לא התיישנה שכן: "רק בשנת 2010 ידעה המערערת לראשונה על עובדה חדשה שמקימה את עילת תביעתה – עובדת קיומן של נפגעות נוספות מלבדן, וכי אינן היחידות שהותקפו מינית באלימות מצד המשיב". לא נהיר לי כיצד "קיומן של נפגעות נוספות" מהווה רכיב רלוונטי לתביעתה של "נפגעת" אחרת, ודומה כי הדבר מעיד בעיקר על הלך המחשבה של התובעות אשר טעו לחשוב כי תלונותיהן מחזקות זו את זו ויוצרות מסה מצטברת שיהיה בכוחה להכריע את התיק. אף התיישנות התביעות היא מובהקת, ובנסיבות המקרה גם בכך ניתן לראות אינדיקציה נוספת לכך שהתביעות לא הוגשו בתום לב.

התביעה שכנגד מטעם אורי

53. כזכור, תביעתו של אורי התקבלה והמערערות חויבו לפצות אותו. כלומר, לא זו בלבד שהתובעות לא הצליחו להוכיח את טענותיהן, אלא אורי הצליח להראות כי מדובר בתלונות שווא שהוגשו בידועין ובמכוון, וכי התנהלותן של המתלוננות גרמה לו נזק בר-פיצוי.

בנסיבות המקרה, תוצאה זו היא מוצדקת ומבוססת היטב ואין עילה להתערב בה. בראש ובראשונה, מיוסדת הכרעתו של בית המשפט המחוזי על הערכת מהימנותן של המתלוננות. דנתי בכך ארוכות, ובסופו של יום הקשיים שמתעוררים מקריאת פסק דינו של בית משפט קמא אינם מאיינים את חשיבותה של ההתרשמות הישירה מעדויות הצדדים. ככל שעיון בפרוטוקול עשוי לסייע בבחינת מהימנות העדויות, הוא מחזק את המסקנה כי בית המשפט לא שגה בקביעתו שהמתלוננות אינן מהימנות. גם אם פסק הדין מושא הערעור מבטא נחרצות-יָתֵר, ולא מוזכרות בו כל ההלכות הרלוונטיות, אין

בכך עילה להתערבות במסקנותיו. ודוק: לא מדובר בהתרשמות שלילית גרידא, אלא בחוסר מהימנות בסיסי, שנלווית אליו רשימה ארוכה של תמיהות, סתירות ופירוכות.

בחינת מכלול הראיות מלמדת בבירור כי המתלוננות ניגשו להתלונן במשטרה מתוך מניע ברור – להפליל את אורי בביצוע עבירות מין, לאחר שהתגלע סכסוך בינו לבין ר"ש. הדבר ניכר מתוך דבריהן של המתלוננות עצמן, מתזמון התלונות, ומקשר הדברים הכולל. על עיקרי הדברים כבר עמדתי לעיל, וכאן אוסיף רק מספר היבטים אשר מסייעים לחדד את התובנה כי מדובר בפעולה מתואמת שלא נועדה להוציא את האמת לאור או למצות את הדין עם עבריין מין, אלא להשיג מטרה טקטית קבוצתית – הכרעתו של אורי.

54. נזכיר את אמירתה של ר' לאורי בעימות מיום 10.3.2010, כי "התלונות עוד יגיעו אליך", ואכן התלונות הגיעו. בזו אחר זו התייצבו ר', מ', ט' וד', והתלוננו על מעשי אונס שבוצעו בהן שנים רבות קודם לכן. המתלוננות לא הסתפקו בתיאור האירועים והקפידו להשחיר את דמותו של אורי. בין היתר, הדגישה מ' כי אורי "לא נמשך לנשים שנותנות את עצמן, הוא אוהב נשים שבוכות ונשים שמשפילים". ד' אמרה, בין היתר, ש"הוא היה איש חסר לב רשע מתעלל בנשים" ו-"הוא לא יכול להיות עם אישה ולא לאנוס אותה ולא לשלוט בה, הוא חייב לאנוס ולשלוט". ר' נשאלה בסוף חקירתה אם יש לה משהו להוסיף, וענתה: "הוא פסיכופט".

בהקשר זה ראוי לציין כי ביום 20.12.2009, פרסמה ר"ש בבלוג שלה רשומה שכותרתה: "זהירות, פסיכופט לפניך". הרשומה עוסקת ב"פסיכופט" שמוכר לר"ש היטב, פועל מתוך דחפים מיניים ומנצל את סביבתו על מנת להגיע לסיפוק. פרסום הרשומה נעשה בסמוך לאחר התביעה הכספית שהגישו ר"ש ואבי נגד אורי ולאחר תלונתה של ר' במשטרה. שמו של אורי לא מופיע בה במפורש אך אין מחלוקת כי המונח "פסיכופט" מתייחס אליו. מ' אישרה בפני בית המשפט כי עובר למועד הגשת תלונתה במשטרה דובר בקבוצה על כך שצריך "להחדיר את המוטיב הזה שאורי דניאל הוא פסיכופט". וכפי שצוטט לעיל גם לילי עשתה שימוש בכינוי זה כשהתייחסה לאורי. גם א"ש כינה את אורי "אדם דמגוג, ברמה פסיכופטית", והוסיף בעת חקירתו במשטרה: "לא יכולתי לחשוך בו, מין פחד כזה ממנו, אני כגבר הרגשתי תחושה של אונס ממנו. יש לו משהו אכזרי מאד כלפי נשים, הוא היה עו"ד שלי בגירושין שלי ואני ריחמתי על גרושתי. משהו אישי שונא נשים, מתעלל ומתאכזר, אם זה מילולית ואם זה

גופנית [...] הוא היה מספיק חכם שאני לא אראה את זה, אבל הרגשתי את זה בתחושה שלי ומאמירות שלו".

55. לאחר שהמסלול הפלילי לא צלח ותיקי החקירה נסגרו, הפנו ר', מ' וד' את מאמצייהן לאפיקים אחרים: תביעות אזרחיות, פניות ללשכת עורכי הדין והפגנות שבהן ניתן ביטוי לטענות כי אורי הוא "אנס סדרתי". הוצאתו של צו איסור פרסום לא גרעה מן המוטיבציה של המערערות להכפיש את שמו של אורי, והובילה אותן לחפש דרכים יצירתיות להשיג את מטרתן.

כתבי התביעות שהוגשו, מעידים על עצמם כי לא מדובר בפרשה שגרתית שבה פונה ניזוק לבית המשפט במטרה לקבל סעד. כתב התביעה המקורי שהגישה ר', מלא בהשמצות שאינן רלוונטיות כלל ועיקר לעילת התביעה. אינני רואה כל סיבה לחזור על הדברים הבוטים שנכתבו, ולהמחשה בלבד אציין כי אורי תואר גם כ"נוטה אחר עולם המדע הבדיוני, האפל, המכושף, החי בהזדהות טוטאלית עם דמויות אפלות השולטות באחרים". למעשה, חלק הארי של כתב התביעה המקורי, שתוקן בהמשך בהוראת בית המשפט, הוקדש להשחרת דמותו של אורי. כתבי התביעה שהוגשו מטעמן של ד' ומ', על-ידי עו"ד אלוני-סדובניק, נפתחו בבקשה להתיר את פרסום פרטי התביעה "כסעד מהותי ומרכזי". כתבי התביעה מכנים את אורי "אנס סדרתי לכאורה" ומפרטים בהרחבה גם את "מעשי האונס" שנטענו על-ידי המתלוננות הנוספות. לא זאת ועוד, בכתבי התביעה נכללת גם טענה לפיה אורי אנס אשה נוספת, אשר מעולם לא הגישה תלונה במשטרה ובתצהיר שהוגש מטעמה היא שללה זאת מכל וכל. יש יסוד לטענה כי הדבר נעשה במטרה לפרסם את ההשמצות הללו ככל שיוסר צו איסור הפרסום. עד כדי כך הגיעו הדברים, שבית משפט קמא נאלץ להתבטא בהחלטתו מיום 31.10.2011 כי "טוב תעשה התובעת [ד'] אם תקדיש את זמנה לניהול ההליך בדרכים המקובלות תחת השקעת אנרגיה כה רבה בנסיון להביא לפרסום פרטי התביעה ופרטי הנתבע". מאחר שהפרשה הנוכחית נוגעת בין היתר, באיזון שבין חופש הביטוי לבין הזכות לשם טוב, ראוי להזכיר כי היקפו של הפרסום המותר במסגרת דיונים משפטיים (סעיף 13(5) לחוק איסור לשון הרע), נשנה במחלוקת ברע"א 1104/07 חיר נ' גיל, פ"ד סג(2) 511 (19.8.2009).

אם לאחר כל זאת נותר ספק בכך שהתלוננות הוגשו בכוונת זדון ולא על בסיס התרחשויות אמיתיות – באה "תכנית הנאנסות" ומטה את הכף לחובתן של המערערות באופן סופי.

”תכנית הנאנסות”

56. לאחר שחקירת תלונותיהן של ר', ט' ומ' נסגרה והתלונות במשטרה נגנזו, פנו חברים מהקבוצה למשרד יחסי הציבור ”מורל-צור תקשורת”. ר', מ', ד' וחברים נוספים השתתפו בפגישות עם מוטי מורל, וגיבשו מטרות מוגדרות, תכנית פעולה ראשונית ותכנית פעולה מפורטת יותר, שזכתה לכותרת ”תוכנית הנאנסות”.

אקדים ואומר כי במציאות בה אנו חיים, ייתכנו מקרים שבהם מתלונן בעבירת מין יפנה למשרד יחסי ציבור. לטעמי לא מדובר בתופעה חיובית אך ניתן להבין זאת, ונקיטת צעד כזה לא תפגום בהכרח במהימנותו של המתלונן או באמינות גרסתו. הפרשה הנוכחית היא שונה בתכלית, וניכר בבירור כי המתלוננות שימשו אך ורק אמצעי לשם השגת המטרה התדמיתית במסגרת תכנית הפעולה של משרד יחסי ציבור מוכר וידוע, שמופעל על-ידי לקוחות בעלי עניין. הטרימינולוגיה שבה נעשה שימוש במסמכים זועקת כי מטרת התכנית היא זדונית ופסולה מעיקרה, והעיניים מסרבות להאמין כי תכנית מעין זו נערכה בתכנון מחושב והועלתה על הכתב כאילו מדובר בעוד אחת מני פעולות רבות, שמשרד יחסי ציבור מתכנן ומבצע עבור לקוחותיו.

57. הדרך הטובה ביותר להמחיש את חומרתה של ”תכנית הנאנסות” היא להביא את הדברים כלשונם. ביום 17.1.2011 נערך במשרדו של מורל מסמך שכותרתו ”תכנית פעולה ראשונית”. תכנית הפעולה הראשונית כללה ”מוצרים סופיים” בעניינם של שלושה גופים שנתפסו כמאיימים על חברי הקבוצה: המרכז לנפגעי כתות, אורי ופנינה (פנינה היתה מרשתו של אורי, ששלח עבורה דרישת תשלום לר”ש). ה”מוצר הסופי” בענייניו של אורי הוגדר במילים אלה: ”מפסיד במשפטים, מפסיד בחיים, בורח, נעלם, מפסיק להטריד”. במסמך מפורטת גם האסטרטגיה להשגת אותו ”מוצר סופי”: איסוף חומרים מהאינטרנט, השגת מידע דרך חוקר פרטי, דרך ”אנשים ששונאים אותו” [את אורי], ”לתחקר את הלקוח שיביא לידיים לאנשים שסבלו מאורי”. תחת הכותרת ”פעולות” נכתב: ”אחרי איסוף החומר נתכנן חשיפה תקשורתית במטרה להשיג את המוצרים שהוגדרו למעלה”.

על רקע מסמך זה, ובהמשך אליו, נערך במשרדו של מורל מסמך שכותרתו ”תוכנית נאנסות”. האסטרטגיה שהוגדרה בתכנית נוסחה בזו הלשון: ”כדי להעלות את נושא הנאנסות לסדר היום של התקשורת, נייצר בשבילן אירוע מחאתי שהעיתונאים יהיו מחוייבים להתייחס אליו ויריבו ביניהם על הסקופ”. שלבי התכנית כוללים, בין

היתר: מכתב שתשלח עו"ד אלוני-סדובניק ללשכת עורכי הדין, בבקשה להשעות את אורי מתפקידו; הדלפת המכתב לעיתונות תוך השחרת שמו של אורי [בשל צו איסור פרסום]; "תחילת מחאה, ר' תעמוד בשעות הצהריים (12:00-14:00) מול מגדלי אביב עם מסיכה ושלט שבו ייכתב: 'לשכת עורכי הדין מחפה על עורך דין אנסי'; פרסום מסיבי ברשת האינטרנט, לרבות סרטוני יוטיוב ושימוש בפורומים; "ביום השני למחאה יעמדו ר', ד' ומ' עם מסיכות ושלטים זהים"; "ביום השלישי למחאה יצטרפו לשלושת הנאנסות פעילות חברתיות מארגוני נשים"; בסוף היום השלישי תודלף הפרשה לעיתונאי בכיר, וכאן נמנו במסמך שמותיהם של עיתונאים אופציונאליים "לפי העדפה"; בשלב זה, על פי התכנית, "ד' ניגשת להתלונן בליווי עיתונאי"; ובשלב העשירי והאחרון – "מתלוננות נוספות מגיעות להתלונן על העורך דין האנסי".

בהמשך לשלבי התכנית המפורטים, הובאה "תכנית חלופית" שמטרתה להפעיל לחץ פנימי ותקשורתי על לשכת עורכי הדין במטרה להשעות את אורי. הסעיף האחרון בתכנית החלופית הוא "אם הספין התקשורתי מתפתח לכיוון שאנחנו רוצים, כלומר נושא הכת יורד מהפרק, רק אז אפשר לצרף את הבנות הנוספות עם הסיפורים שלהן כדי להמשיך את הספין בתקשורת". כאילו לא די בכך, בהמשך הועלו על הכתב "תרחישים אופציונאליים להערכות", לרבות הגדרת התגובה הרצויה והסיכוי להתממשות התרחיש. בין היתר נמנו תרחישים שבהם "האנסי מגיש תלונה על הבנות במשטרה" ו"אין עניין עיתונאי". המסמך נחתם במספר "נקודות למחשבה" בדבר הדרך הטובה ביותר להשיג את מטרת התכנית. על דרך הפעולה, ניתן גם ללמוד מהודעות מייל שהוחלפו בין מוטי מורל לבין חברי הקבוצה, בהן נאמר, בין היתר, "נתחיל לעבוד בצורה מסודרת [...] עדיף להכין פצצה גדולה"; "עדיף שהוא [אורי – י"ע] לא יידע שאנחנו בתמונה. זה יתן לנו את השקט לאסוף את החומרים ולתכנן את מתקפת הפתע עליו".

58. "תכנית הנאנסות" אינה משתמעת לשני פנים. היא מהווה מסמך שמאפשר להציף אל מאחורי הקלעים של התנהלות המערערות, לפחות בתקופה המאוחרת יותר של הפרשה. היא מבהירה כי הגשת התלוננות (ובפרט תלונתה של ד') היתה מתוכננת ומתוזמנת. התכנית מתארת במילים ברורות ואף בוטות את מטרתן של המתלוננות, ומצביעה באופן חד-משמעי על קיומה של יד מכוונת מאחורי הפרשה. עוד ראוי לציין כי מבחינה כרונולוגית, "תכנית הנאנסות" התגבשה רק לאחר שהתלוננות במשטרה נגנזו, כך שתכנית זו מהווה את המשך הפעילות של חברי הקבוצה להשגת מטרתם, לאחר שנכשלו הניסיונות הראשוניים לסבך את אורי בפלילים.

59. חשיפת מסמכי "תכנית הנאנסות" הובילה לחקירתו של מוטי מורל במשטרה, בחשד לקשירת קשר לביצוע עבירה, הפרת הוראה חוקית ומסירת הודעות כוזבות במשטרה, יחד עם אחרים, במטרה לפגוע באורי. מורל אישר כי "תכנית הנאנסות" נערכה במשרדו "במסגרת העבודה שעשינו עם הלקוח כנגד עו"ד אורי דניאל". בחקירתו התמקד מורל ביישום התכנית, וטען: "בנושא זה לא נחלנו הצלחה, לא יצא שום דבר לתקשורת מטעמנו ובסופו של דבר, החליט הלקוח להפסיק להיעזר בשירותינו והודיע לנו כי יעשה את הדברים בעצמו". לדבריו של מורל, הוא נחשף לטענותיהן של "בנות מהקבוצה" כי נאנסו, והמליץ להן להגיש תלונה במשטרה. מורל הוסיף: "יחד עם הלקוח חשבנו על כל מיני רעיונות להעלות את הנושא בתקשורת, אולם שום פעולה לא הגיעה לכלל מימוש, בין היתר, בגלל חילוקי דעות עם הלקוח לעניין היישום".

יובהר כי במבט לאחור ניתן לזהות יישום עקבי וברור של שלבי "תכנית הנאנסות": עו"ד אלוני-סדובניק שלחה מכתב ללשכת עורכי הדין ועדכנה בכך את מורל; ד' הגישה תלונה במשטרה; אורגנה ונערכה הפגנה מול לשכת עורכי הדין תחת הכותרת "עורך דין אנס"; והטענות נגד אורי זכו לפרסום בדפי אינטרנט שונים. התפתחויות אלה מעמידות באור בעייתי את טענתו של מורל כי התכנית לא יצאה אל הפועל, וגם אם נניח שהתכנית לא יושמה באופן מדויק אין בכך ולא כלום.

בנוסף, יש לציין כי במסגרת מאמציהם להכפיש את אורי ובהתאם לאמור ב"תכנית הנאנסות", חברי הקבוצה נעזרו גם ב"חוקר פרטי". לאחר ניסיונות התחמקות, ר' הודתה בבית המשפט כי במסגרת הפרשה היא עמדה בקשר עם אדם בשם דן ויג. דן ויג הורשע בעבר מספר פעמים בעבירות חמורות של מרמה וזיוף, לרבות התחזות לחוקר פרטי (ע"פ (מחוזי חי') 2166/07), ולרבות זיוף מסמך לצורך תביעה על הטרדה מינית (ת"פ (שלום ת"א) 4542/05), אך מקובלת עלי טענתן של המערערות כי לא הוכח שהן היו מודעות לעובדות אלה. ראוי לציין, כי במסגרת פסק דין בהליך אזרחי נקבע שדן ויג מסר לר"ש ואבי "קלטות שעברו עריכה מגמתית, קלטות שהוכנסו בהן שינויים והן אינן הקלטות מקוריות" במטרה לפגוע במוניטין של אורי, "לשים אותו מטרה לשנאה לבזו וללעג של לקוחותיו לכאורה ולפגוע במשלח ידו או מקצועו" (ת"א (שלום ת"א) 2892-12-09 רביצקי נ' דניאל, פסקאות 85-86 (9.9.2014)).

60. כשהתבקש להסביר את פשר ה"מוצר הסופי", השיב מוטי מורל שהלקוח נמצא במשפטים נגד אורי "אז באופן טבעי הוא [הלקוח] רוצה לנצח ושהצד השני [אורי] יפסיד". ההליכים המשפטיים הרלוונטיים שהתנהלו באותו זמן היו בין אורי לבין ר"ש ואבי, וכן תביעתה האזרחית של ר', וכמובן שיש בכך ללמד על זהותו של "הלקוח". מורל גם נשאל במפורש לגבי זהותו של הלקוח שהזמין את ה"עבודה" וענה: "דן אלכסנדר היה איש הקשר שלנו, הוא דאג להביא את הבנות ועוד כמה גברים, לא זכורים לי שמות בכלל". דן אלכסנדר הוא חבר הקבוצה, וכך הציג את עצמו בפני מורל, ו"הבנות", בלשוננו של מורל, הן המתלוננות (מלבד ט', כנראה). מורל שוחח באמצעות הסקייפ עם ר"ש, ששהתה בחו"ל, "כדי שתכיר עם מי הם עובדים". לבסוף, בבית המשפט אישר מורל כי הוא עדכן את אבי ור"ש בפעולותיו "כי הם היו הלקוח".

לטענתו של מורל, לא היתה לו או לעובדיו סיבה להניח כי גרסאותיהן של המתלוננות אינן אמיתיות, ובשום שלב לא היתה כוונה מצידם להפר צו איסור פרסום. מאחר שעניינו של מורל לא נדון בהליך הנוכחי – אינני נדרש לטענות אלה.

61. במהלך הדיון בבית משפט קמא, נשמעה מצידה של מ' הטענה כי מסמכי תכנית הנאנסות אינם קבילים, משום שנגנבו ממשרדו של מוטי מורל. טענה זו נדחתה בפסק הדין מאחר שלא הוכחה כדבעי, ולא יצאה מכלל "טענה סתמית". בשלב הסיכומים נשמעה לראשונה הטענה כי המסמכים אינם קבילים מכיוון שהושגו "תוך פגיעה בפרטיות" (סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981; להלן: חוק הגנת הפרטיות). בית משפט קמא דחה גם את הטענה הזו, בנימוק של הרחבת חזית אסורה וכן לגופה. אין בדעתי להתערב בקביעות אלה, וטענותיה של מ' בנקודה זו אינן מבוססות די צרכן. כפי שהבהרתי ברע"א 8943/06 יוחנן נ' סלקום ישראל בע"מ, פ"ד סג(3) 88, 108 (2009): "סודיות אינה מקנה חיסיון, אך לעיתים ניתן לגזור מחובת הסודיות חיסיון". בערעורה של מ' לא הוסבר מה הקשר בין המסמכים לבין פרטיותה, וכפי שניתן ללמוד מתיאור מסמכי התכנית, אין בהם פרטים אישיים כלשהם אלא תכנית אסטרטגית מפורטת. בנוסף, הטענה לאי-קבילות המסמכים עומדת על כרעי תרנגולת הן במישור העובדתי – בדבר קיומה והיקפה של חובת סודיות, והן במישור המשפטי – בדבר הצורך ליצור חיסיון על סמך חובת הסודיות בנסיבות המקרה. על כך יש להוסיף כי סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות מותיר לבית המשפט שיקול דעת להשתמש בחומר "מטעמים שיירשמו". מטעמים מצטברים אלה, אינני רואה לקבל את הטענה ולא אדרש לשאלות עקרוניות העשויות להתעורר במקרים אחרים.

62. סיכום התשתית הראייתית לצורך התביעה שכנגד: קבלת התביעה שכנגד מבוססת באופן מוצק על מספר נדבכים ראייתיים מצטברים, שכל אחד מהם מורכב מפרטים רבים המשתלבים זה בזה. הסכסוך שפרץ בין ר"ש לבין אורי הוביל לכך שארבע נשים, חברות הקבוצה שר"ש עומדת בראשה, הגישו נגד אורי תלונות בגין מעשי אונס שאירעו לטענתן שנים רבות קודם לכן. בזמן אמת המתלוננות המשיכו להתנהג כרגיל ולא הוכח כי מאן דהוא ידע על המעשים. זאת, בשעה שכל הנוגעים בדבר היו חברים קרובים, ושתי מתלוננות (ד' וט') תיארו מעשי אונס חוזרים ונשנים שעברו במסגרת קשר זוגי מתמשך עם אורי. המתלוננות טענו כי בזמן האירועים גם הן לא חשבו שמדובר באונס. לחיזוק התלונות הובאו לעדות חברים נוספים בקבוצה שדבריהם נמצאו בלתי מהימנים. בשני מקרים (ר' ומ') התלונות "התפתחו" ו"החמירו" בחלוף הזמן; ובמקרה אחר (ט') התלונה עברה שינוי ו"ריכוך" ניכר מצידה של המתלוננת, לאחר שעזבה את הקבוצה. פעולותיהן של המתלוננות היו מתואמות, נועדו לפגוע באורי, וזכו לליווי של אנשי מקצוע (חוקר פרטי, משרד יחסי ציבור ועורכת דיין). המתלוננות (למעט ט') הגישו תביעות אזרחיות שכללו פרטים לא ענייניים שמטרתם להכפיש את אורי, וביקשו להסיר את צו איסור הפרסום על פרטי הפרשה. בהתאם ל"תכנית הנאנסות" שנערכה במשרדו של מוטי מורל, עשו המתלוננות מאמצים לפגוע באורי באמצעות מכתב ללשכת עורכי הדין והפגנות פומביות, חרף קיומו של צו איסור פרסום על פרטי הפרשה. גרסאותיהן של כל המתלוננות נמצאו בלתי-מהימנות, נוכח התרשמותו הישירה של בית משפט קמא מעדותן בפניו. בין היתר, הגרסאות מגלות סתירות מהותיות שיורדות לשורשו של עניין, ובקרב המתלוננות חוזרות טענות דומות, כגון הטענה כי האירוע "נעלם" מזכרון למשך שנים, שנמצאה חסרת יסוד.

על בסיס זה ניתן לקבוע כי המתלוננות הגישו תלונות כוזבות בידועין. בהמשך לכך נעבור לבחון את התקיימות יסודות העולה של לשון הרע, אך קודם לכן נשלים את הדיון במעורבותה של ר"ש בפרשה.

ר"ש

63. אורי טען בתביעתו כי מסכת התלונות והפרסומים בגנותו נעשו בהנחייתה של ר"ש, ולמצער באישורה, ובית המשפט המחוזי מצא כי טענה זו הוכחה די הצורך. ר"ש יצאה מהארץ ומתגוררת כיום, על פי הנטען, בצרפת. היא לא הגישה תצהיר עדות ראשית ובחירה שלא להביא את גרסתה בפני בית המשפט באופן ישיר, גם לאחר שזומנה לעדות. כל המעורבים בתביעות היו חברים בקבוצה במועדים הרלוונטיים. מדובר בקבוצה סגורה בעלת מאפיינים היררכיים, שבראשה עמדה ועומדת ר"ש, ובית משפט

קמא הדגיש כי חברי הקבוצה סוגדים לר"ש, והשפעתה עליהם היא מכרעת. אף אני השתכנעתי שלר"ש היתה השפעה מכרעת על חברי הקבוצה שבראשה עמדה, והם מילאו את רצונותיה ללא פקפוק, כמעט בלי יוצא מן הכלל.

איני רואה צורך לחזור ולפרט את מכלול הראיות שהובאו לביסוס קביעה זו, ואשר מפורטות בפסק דינו של בית משפט קמא. מבלי לגלוש לתיאור פרטים "עסיסיים" אציין כי השפעתה של ר"ש על חברי הקבוצה היתה ניכרת גם בהיבטים פיננסיים וגם בתחומים אישיים ביותר, לרבות שינוי שמותיהם של חברים בקבוצה. לשם המחשת מעמדה של ר"ש, אציין כי היא הציגה עצמה בפני הקבוצה כמי שהגיעה מכוך אחר כדי להעמיד תלמידים. מ' ניסתה להסביר כי מדובר במטאפורה בלבד, וגם אם נהיה מוכנים לקבל הסבר כזה, עדיין יש בכך המחשה למידת השפעתה ומעמדה של ר"ש בקרב חברי הקבוצה. אם הדברים נראים תמוהים בעיניו של הקורא מן היישוב, אציין כי גם לדברי המתלוננות עצמן: "אופייה המיוחד של הקבוצה אינו בהכרח חופף לעולם המציאות כפי שאנו מכירים אותו [...] הקבוצה היא פתח לעולם חדש ואחר. כמעט יקום מקביל" (ס' 362-364 לסיכומי המתלוננות כפי שהוגשו לבית משפט קמא).

64. קיים קשר ישיר בין הסכסוך המשפטי של ר"ש ואבי עם אורי לבין הגשת התלונות במשטרה והמשך הפעילות הקבוצתית נגד אורי. ר"ש הוגדרה על-ידי מוטי מורל כ"לקוח" של ה"מוצר" שבמסגרתו יוכפש אורי ולשם כך נערכה "תכנית הנאנסות". מורל העיד כי בשיחותיו עם ר"ש היא "תיארה את אורי דניאל כשטן, מישהו שעשה לה הרבה רע, וביקשה שאני אעזור להפסיק את המלחמה הזאת בין אורי דניאל אליה ולשאר חברי הקבוצה". כפי שצויין בפסק-דינו של בית משפט קמא, נוכח תוכנה של "תכנית הנאנסות" והדרך בה הוצאה אל הפועל, ידוע לנו כיום כיצד תכננה ר"ש "להפסיק את המלחמה". הולך ומתברר כי מאחורי הניסיונות לפגוע באורי, להכפישו ואף להוביל למעצרו או למאסרו, עומדת ר"ש, שהוגדרה על-ידי בית משפט קמא כ-"יד המכוונת" בפרשה, ובקביעה זו לא ראיתי כל עילה להתערב.

קשרים רבים נטוו בין ר"ש לבין מסכת התלונות, והיא נמנעה מלהביא בפני בית המשפט גרסה עובדתית שתפרום את הקשרים הללו. לטענתה של ר"ש, היעדר תצהיר מטעמה לא גרם "נזק ראייתי" כיוון שבפני בית המשפט נשמעו די והותר עדים בנקודות הרלוונטיות, ואין לזקוף אותו לחובתה. אין בידי לקבל את הטענה, הן מפני שהעדויות שנשמעו בבית המשפט מלמדות על מעורבותה של ר"ש בפרשה, הן מפני שיש עובדות שאותן ניתן לשמוע רק מפיה של ר"ש, ולבחירתה שלא למסור גרסה בפני

בית המשפט – יש השלכות. ר"ש ביקשה לקעקע את התשתית העובדתית שהונחה בעניינה, בטענה כי לא הובאה ראיה ישירה להשפעה שלה על פעולותיהן של המתלוננות. אכן, אף אחת מהמתלוננות לא הודתה במפורש שר"ש הורתה לה להגיש את התלונה, ואף להיפך, בעדותן של רוב המתלוננות ניכרה השאיפה להרחיק את ר"ש מההתרחשויות ולצמצם את חלקה בפרשה. כך, למשל, ר' טענה כי בביקוריה אצל ר"ש ואבי בפריו היא כלל לא דיברה איתם על התביעה שהגישה נגד אורי. בנסיבות אלה אך טבעי הוא שלא הובאה ראיה ישירה למעורבותה של ר"ש, ותחת זאת בא מכלול של ראיות נסיבתיות שקושר אותה לפרשה בקשר הדוק. בין היתר ניתן למנות את ההשפעה המכרעת של ר"ש על התנהלותם של חברי הקבוצה, תזמון התלונות ביחס לסכסוך המשפטי בין ר"ש לבין אורי, מעורבותה של ר"ש ב"תכנית המתלוננות", והטמעת הכינוי "פסיכופט" שבו עשו המתלוננות שימוש.

הזדמנות "להציץ" מבעד למסך השתיקה של חברי הקבוצה, ניתן למצוא בעדותה של ט', שסיפרה כי לפני הגשת התלונה במשטרה היא התייעצה עם ר"ש, שאמרה לה שהסיפור שלה "נשמע מאד אותנטי", והתבטאות זו תרמה להחלטתה של ט' להגיש את התלונה. מובן כי בנסיבות אחרות אין כל פגם באמירה למתלונן פוטנציאלי שגרסתו נשמעת "אותנטית", אך את דבריה של ר"ש יש להבין על רקע מכלול הנסיבות, לאחר שהוכח כי ט' הגישה את התלונה בעקבות לחצים של חברי הקבוצה ועל מנת לשרת את מטרותם, ולא מיוזמתה-שלה. טענה חלופית שעלתה בערעורה של ר"ש נוגעת להיעדר הוכחה לכך שהיא ידעה שמדובר בתלונות כוזבות. גם בהקשר זה אני סבור כי בפרט בהיעדר תצהיר מטעמה של ר"ש, המסקנה המתבקשת היא שר"ש ידעה היטב מה טיבו של חומר הגלם שממנו נארגו התלונות.

65. ר"ש הוסיפה וטענה כי מבחינה ציבורית-חברתית ראוי לעודד נפגעים בעבירות מין להגיש תלונה במשטרה, וקיים קושי לחייב אדם בדין רק בשל העובדה שהוא נהג כך. טענה זו מקובלת עליי באופן עקרוני, אך היא אינה נוגעת לנסיבותיה של הפרשה בה אנו דנים, ובהיעדר גרסה עובדתית מצידה של ר"ש כי פעלה בתום לב, אין מקום להעלות את הטענה באופן היפותטי. מעבר לכך, אכן קשה עד מאד לבוא בטרוניה כלפי אדם ששכנע את חברו להגיש תלונה, גם אם בדיעבד התבררה התלונה כתלונת שווא, וקל וחומר שקשה לחייב אדם כזה באחריות משפטית לתוצאות התלונה. ואולם, המקרה הנוכחי אינו מקרה רגיל, אלא מקרה חריג שבגדרו ר"ש קידשה את כל האמצעים – הפעלת ותמרון נשים שהציגו עצמן כנפגעות עבירות מין חמורות – על מנת להשיג את המטרה – גרימת נזק כבד לאורי.

66. בשונה מבית משפט קמא, אני סבור שניתן היה להסתפק בדיון בעוולת לשון הרע ולא היה צורך להיזקק לעוולת הרשלנות (השוו: ע"א 6903/12 Canwest Global Communications Corp נ' עזור, פסקה 5 (22.7.2015) (להלן: עניין עזור)). חוק איסור לשון הרע נועד להגן על שמו הטוב של האדם, ולאזן בין זכות זו לבין חופש הביטוי וערכים נוספים (ע"א 4534/02 רשת שוקן בע"מ נ' הרציקוביץ', פ"ד נח(3) 558, 565 (2004); ע"א 89/04 נודלמן נ' שרנסקי, פסקה 12 (4.8.2008) (להלן: עניין שרנסקי); דנ"א 2121/12 פלוני נ' ד"ר אילנה דיין אורבך, פסקה 19 לפסק-דינו של הנשיא א' גרוניס (18.9.2014) (להלן: עניין אילנה דיין)). פגיעה בשם הטוב גוררת עימה באופן כמעט אינהרנטי גם עוגמת נפש, אשר נמנית לפיכך על סוג הנזקים שהעוולה נועדה להגן מפניהם ולפצות עליהם (השוו: רע"א 5237/06 מדינת ישראל-הנהלת בתי המשפט נ' מנסור, פסקה 7 (6.7.2008); אורי שנהר דיני לשון הרע 386 (1997) (להלן: שנהר)). גם התנהגויותיהן העולתיות של המערערות מתכנסות כולן אל תוך יסודות העוולה של לשון הרע, ואין כל צורך לפתוח "מסלול" תביעה נוסף לפי עוולת הרשלנות. פסיקת פיצויים בגין עוולות שונות באותו מקרה עשויה להידרש לעיתים, אך במקרים כאלה יש להיזהר מפני כפל פיצוי בגין נזק יחיד. להרחבה בדבר מערכת היחסים בין עוולת הרשלנות ללשון הרע ראו: תמר גדרון "לשון הרע - עוולת רשלנות?" המשפט ד 219 (תשנ"ט); אורי צור "לשון הרע - עוולת רשלנות? - תגובה" המשפט ד 239 (תשנ"ט) (במישור העקרוני יותר ראו, כמובן, ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון, פ"ד לט(1) 113, 123-128 (1985); ע"א 558/84 כרמלי נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(3) 757 (1987)).

67. התביעה שכנגד הוגשה בגין מעשיהן של המערערות: הגשת התלונות במשטרה; פרסומים באינטרנט; והשתתפות בהפגנות מול לשכת עורכי הדין. לא עלה בידי אורי להוכיח כי מי מהמערערות אחראית לפרסומים המכפישים באינטרנט, ולפיכך נותר לדון בשאלה אם התלונות וההפגנות עולים כדי פרסום לשון הרע (לפי סעיפים 1-2 לחוק איסור לשון הרע). התשובה לכך חיובית בבירור. מקובלת עליי טענתו של אורי כי הוצאת שם רע לאדם, בעלילת שווא כי הוא אנס סדרתי, היא מן החמורות שניתן להעלות על הדעת.

68. טענותיהן של המערערות מתמקדות, מטבע הדברים, בהגנות שנקבעו בחוק. הגנת אמת הפרסום (סעיף 14 לחוק) איננה עומדת למערערות, לאחר שנקבע כי הגרסאות והטענות שהשמיעו לא תיארו מציאות עובדתית שהיא "אמת לאמיתה" (עניין אילנה דיין, פסקאות 24-32 לפסק-דינו של הנשיא א' גרוניס), והשאלה היחידה

שמתעוררת היא בדבר תחולתה של הגנת תום הלב. סעיף 15 לחוק איסור לשון הרע מעניק לנתבע הגנה בהתקיים שני תנאים מצטברים: תום לב, וקיומה של אחת הנסיבות שנקבעו בסעיף זה. החלופה הרלוונטית לענייננו קבועה בסעיף-קטן (8): "תלונה שהוגשה לרשות המוסמכת לקבל תלונות על הנפגע או לחקור בענין המשמש נושא התלונה". תכליתו של הסעיף היא לספק "הגנה לדיווחים על מעשים שעשויים לעלות כדי עבירה פלילית, על מנת לעודד הבאתם של עבריינים לדין" (עניין אילנה דיון, פסקה 43 לפסק-דינו של הנשיא א' גרוניס). המשטרה היא בוודאי "רשות מוסמכת". לפיכך הגשת תלונה נכנסת בגדרי סעיף-קטן 8, ונותר לקבוע אם המתלוננות הגישו את תלונותיהן בתום לב.

69. דיון ממצה ביסוד תום הלב יחרוג מגבולות הדיון הנצרך לשם הכרעה בערעורים. אציין בקצרה כי בחקיקה ובפסיקה נעשה שימוש ברכיבים סובייקטיביים ואובייקטיביים זה לצד זה במטרה ליצוק תוכן למונח "תום לב" בעולת לשון הרע (סעיף 16 לחוק איסור לשון הרע; עניין אילנה דיון, פסקה 68-69 לפסק-דינו של הנשיא א' גרוניס ופסקה 5 לפסק-דיני; רע"א 10520/03 בן גביר נ' דנקור, פסקה 23 לפסק-דינו של השופט א' ריבלין (12.11.2006); שנהר, עמ' 261-262). התוכן המדויק של דרישת תום הלב אינו בהכרח אחיד בכל המקרים, גם לא במסגרת חוק איסור לשון הרע, והוא מושפע מן החלופה הקונקרטית שבסעיף 15 שלצידה הוא ניצב ומן האינטרס המוגן באותה חלופה. כלומר, מטרותיהן השונות של החלופות שנקבעו בסעיף 15, עשויות ליצור הבדלים בין תוכן דרישת תום הלב במקרים השונים (ע"א 788/79 ריימר נ' עיזבון המנוח ברקו רייבר, פ"ד לו(2) 141, 148 (1981) (להלן: עניין ריימר)).

במרוצת השנים נדרש בית משפט זה, לא אחת, לשאלת תוכנה של דרישת תום הלב בהגשת תלונה לרשות מוסמכת. מסקירת הפסיקה מצטייר קו אחיד למדי. בע"א 310/74 שיטרית נ' מזרחי, פ"ד ל(1) 389 (1975) (להלן: עניין שיטרית) הבחין בית המשפט בין חוסר תום הלב שיש ב"חזרה עיקשת וחסרת בסיס על תלונה שהוכחה כבר כמוטעית" לבין "תלונתו השגרתית של אזרח, החושד בתום-לב במעשה עבירה של אחר והמופנית למשטרה". בעניין ריימר, ניתן דגש לאמונתו הסובייקטיבית של המתלונן "באמיתותה של התלונה" (ראו גם ר"ע 57/86 נגר נ' הראל (5.2.1986)). בע"א 6871/99 רינת נ' רום, בפסקה 13 לפסק דינו של השופט א' ריבלין (21.4.2002) (להלן: עניין רום) הוזכרה באמרת אגב האפשרות שמתלונן "מפריז בדיווחו למשטרה הפרזה רבה בתיאור חשדותיו עד כדי שלילת תום-לבו". בע"א 7699/11 פלקסר נ' ברנדס (25.12.2013) נקבע כי הגשת תלונה לרשות מוסמכת חוסה תחת הגנת תום הלב כאשר

היא מבוססת על חשד סביר (ביטוי דומה מופיע כבר בע"א 326/68 אטא נ' ליבנה, פ"ד כג(2) 23 (1969)). כשלעצמי, אני נוטה לגישה פרשנית שתבטא איזון בין אמונה סובייקטיבית בנכונות התלונה לבין סבירות החשד (ראו גם: שנהר, עמ' 304-306).

70. על אף שככלל "כוונת זדון ותום לב אינם דרים בכפיפה אחת" (עניין אילנה דיין, פסקה 5 לפסק-דין), הרי שנוכח החשיבות הציבורית בדיווח למשטרה על חשד לביצוע עבירה, ייתכן מצב שבו המתלונן ייחשב כאילו פעל בתום לב, גם אם המניע להגשת התלונה היה מניע "זדוני". למצב דברים כזה התייחס השופט (כתארו אז) ברק בעניין ריימר:

"מה הדין, אם המתלונן מאמין באמיתות דברי תלונתו, אך עצם הגשת התלונה נעשה מתוך רצון לפגוע? במקרה זה מונע המתלונן על-ידי מוטיב מרושע, אך לפי מיטב אמונתו דברי התלונה עצמם אמיתיים הם. התעמוד למתלונן ההגנה הקבועה בסעיף 15(8) לחוק? נראה לי, כי התשובה היא בחיוב, והיא מתבקשת ממטרת ההגנה עצמה, הבאה להגן על בני ציבור המדווחים על עבירות שנעברו. לעתים קרובות למדי לא נעשה הדיווח מתוך מטרה נעלה של הגשמת שלטון החוק אלא מתוך מטרה של פגיעה. אך לממונים על חקירות פשעים ועבירות יש עניין בקבלת מידע אמיתי, גם אם המניע למסירתו הוא פסול, ויש על-כן לציבור עניין, כי מי שמוסר מידע, שהוא מאמין בנכונותו, ייהנה מהגנת החוק, שאם לא כן עשויים בני הציבור להסס במסית מידע, שמא יוכח, כי פעלו כפי שפעלו מתוך מניע אישי ולא מתוך מניע ציבורי כן".

ניתן למצוא קווי דמיון בין הדיון בסוגיה זו לבין העמדות השונות שהובעו בדנ"א אילנה דיין, בעניין חשיבותו של המניע העומד מאחורי פרסום כתבה עיתונאית, כאשר לטעמי יש לדייק ולהבחין שם בין מניע "טהור", מניע "זדוני" ומניע "אינטרסנטי-אישי" (כגון שיקולי רייטינג) (שם, פסקה 72 לפסק-דינו של הנשיא א' גרוניס; פסקה 6 לפסק-דינה של השופטת ע' ארבל; פסקה 9 לפסק-דינו של השופט נ' הנדל; פסקה 1 לפסק-דינו של השופט י' דנציגר; פסקה 15 לפסק-דינו של השופט ע' פוגלמן; פסקה 5 לפסק-דיני; ופסקה 10 לפסק-דינו של השופט ט' ג'ובראן).

71. לאחר שעמדנו על הפרשנות הראויה למונח "תום לב" בהקשר של הגשת תלונה לרשות מוסמכת, נחזור ליישם אותה בענייננו.

לעניין נטל ההוכחה של יסוד תום הלב, חל סעיף 16(א) הקובע: "הוכיח הנאשם או הנתבע שעשה את הפרסום באחת הנסיבות האמורות בסעיף 15, ושהפרסום לא חרג מתחום הסביר באותן נסיבות, חזקה עליו שעשה את הפרסום בתום לב". ר', מ' וד' אינן זכאיות ליהנות מסעיף זה באופן שמעביר את הנטל אל כתפיו של אורי, שכן הפרסום מטעמן חרג מעל ומעבר לתחום הסביר, ואף בכוונת מכוון (שנהר, עמ' 265, 273). על כן, נקודת המוצא בדיון היא כי הנטל עודנו מוטל עליהן להראות כי עומדת להן הגנת תום הלב. עניינה של ט' שונה מעט, וניתן לומר כי היא לא פעלה לפרסם את תלונתה מעבר לתחום הסביר, כך שבעניינה ראוי להעביר את הנטל אל כתפיו של אורי.

לא נותר ספק בכך שהמתלוננות פעלו מתוך כוונת זדון לפגוע באורי ולמתג אותו כ"אנס סדרתי". נוכח הסכסוך שפרץ בין הצדדים, ר"ש וחברי הקבוצה ראו בכך את מטרתם, ולשמה פעלו תוך חציית כל הקווים האדומים. כאמור, בכך לא סגי, ויש לשאול אם בעת שהגישו את התלונות נגד אורי היה למתלוננות חשד סביר כי נאנסו על-ידו. באופן עקרוני אינני שולל את האפשרות התיאורטית והחריגה כי אדם יגיש תלונה על פגיעה מינית, תוך אמונה כנה באמיתותה, ובדיעבד יתברר שאין דברים בגו. אמנם סביר יותר שהדבר יארע בהגשת תלונות על עבירות אחרות, כגון כאשר מתעורר אצל המתלונן חשד לביצוע גניבה (השוו ע"א 357/76 דסקין נ' המשביר לצרכן אגודה שיתופית בע"מ, פ"ד לג(2) 222 (1979)), אך ניתן להעלות על הדעת גם מקרים שבהם תוגש תלונה כנה על עבירת מין, אף שהאמת העובדתית היא שונה. במקרה כזה תחסה הגשת התלונה תחת הגנת תום הלב. עניינן של המערערות שונה בתכלית השינוי. הוכח באופן פוזיטיבי כי גרסאותיהן של המתלוננות חסרות יסוד. המתלוננות כמוכן ידעו זאת בעת הגשת התלוננות, ולפיכך הן אינן יכולות לחסות תחת מוטת כנפיה של הגנת תום הלב. האינטרס הציבורי התומך בהגשת תלונות אינו חל כאן (עניין ריימר, עמ' 149), ותחתיו ניצב האינטרס הציבורי השואף להפחתת תלונות שווא, המסכנות את חירותו של אדם תמים ופוגעות בפעילותה התקינה של מערכת אכיפת החוק. הדין הפלילי הוא כלי רב עוצמה, ומי שמנסה לרתום אותו בכזב לטובת צרכיו האישיים – עובר עבירה פלילית (לפי סעיף 243 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין)) ועשוי לחוב גם בדין האזרחי.

בהגשת תלונה לרשות מוסמכת ישנה חשיבות גם לאופן שבו מנוסחת התלונה. בעניין רום צויין, כאמור, כי הפרזה יתרה של המתלונן עשויה להחליש את אפשרותו ליהנות מהגנת תום הלב. בעניין פלקסר נאמר: "תלונתו של המשיב לפרקליטת המדינה נכתבה באופן זהיר ומסויג, והובהר בה על ידי המשיב כי המדובר הוא בחשדות בלבד

וכי אין בידו הוכחות לחשדותיו אלו. נוכח כל אלו אני סבור כי חשדותיו של המשיב במערער היה סביר ותלונתו הוגשה בתום לב". המתלוננות נהגו ההיפך הגמור מכך, ולא זו בלבד שתלונותיהן התבססו על בדיות, הן עשו כל מאמץ להשחיר את דמותו של אורי ולהכפיש את שמו.

היזקקות לחזקות שקבע המחוקק בסעיף 16 לחוק איסור לשון הרע, מובילה גם היא לתוצאה זהה: המערערות לא האמינו באמיתות התלוננות (ס' 16(ב)(1)), ופעלו במטרה לפגוע באורי באופן חמור בהרבה מהנדרש לצורך הערך המוגן, שהוא מיצוי החקירה המשטרתית והגעה לחקר האמת (ס' 16(ב)(3)). ס' 16(ב)(2) נועד לעודד בירור עצמאי מקדים של העובדות לפני הפרסום, אך על פי רוב אין דרישה לכך טרם הגשת תלונה למשטרה (עניין שיטריט), ולכן אין לזקוף זאת לחובתן של המערערות (אך ראו גם רע"א 1808/03 אגשם נ' רשות הדואר (25.12.2003)).

72. מן התלוננות במשטרה נעבור להתייחס למכתב שנשלח ללשכת עורכי הדין. כזכור, ביום 15.5.2011 פנתה עורכת הדין אלוני-סדובניק במכתב ליו"ר מחוז תל אביב ולאב בית הדין המשמעתי של לשכת עורכי הדין בבקשה דחופה להשעות את אורי מתפקידו בלשכה. בפנייה זו מציינת עו"ד אלוני-סדובניק כי הגיעו לטיפול "שני מקרים נפרדים של אונס [...] מדובר במקרי אונס אכזרים ומשפילים במיוחד [...] בידי משטרת ישראל פרטיהן של עוד שתי נפגעות אחרות אשר טוענות כי אנס אותן [...] הריני פונה בשם מרשותי, בבקשה דחופה להשעות באופן מיידי את עו"ד דניאל מתפקידו כדיין השופט עורכי דין אחרים – עד שיסתיים הבירור המשטירתי והאזרחי בכל מקרי האונס המצויים בשלבים שונים של בדיקה". עו"ד אלוני-סדובניק לא הבהירה מיהן מרשותיה שבשמן נעשתה הפניה, אך מסתבר שמדובר בד' ובמ'. מהתכתבות מאוחרת יותר עולה כי עו"ד אלוני-סדובניק אף התנגדה בתוקף לכך שמוסדות הלשכה יעבירו את דבר פנייתה לידי אורי, על מנת שיוכל להשיב לטענות נגדו.

לשכת עורכי הדין עשויה, במקרים המתאימים, להיחשב "רשות מוסמכת לקבלת תלונות" לצורך סעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע (שנחר, עמ' 304). מבלי לקבוע מסמרות לעניין היקפם ואופיים של מקרים אלו, יובהר כי פנייתה של עו"ד אלוני-סדובניק, ובפרט בשים לב לאופן בו נעשתה – אינה יכולה לחסות תחת הגנת תום הלב. המכתב נשלח כחצי שנה לאחר ההחלטה לגנוז את תיק החקירה בתלונתן של ר', מ' וט'. להחלטה זו אין זכר במכתב, שבו התבקשה השעייתו של אורי "עד שיסתיים

הבירור המשטרתי והאזרחי", בעוד שתלונתה של ד' טרם הוגשה באותו מועד, ותביעותיהן האזרחיות של מ' וד' הוגשו רק כחמישה חודשים לאחר אותה פנייה ללשכת עורכי הדין. זוהי הראיה הבולטת ביותר לכך שעל פי כל אמת מידה – המכתב לא נוסח בתום לב, לא מבחינה אובייקטיבית ולא סובייקטיבית. המכתב לא נועד לבירור ענייני של תלונה אלא ככלי לפגוע בשמו ובמעמדו של אורי ללא ביסוס עובדתי ואף בכוונת זדון. כפי שציין בית המשפט המחוזי, עו"ד אלוני-סדובניק איננה צד להליך וניתן להניח כי היא לא ידעה לאמת או לשלול את אמיתות התלונות, אך ד' ומ' ודאי ידעו שהתלונות אינן מבוססות, כפי שהובהר באריכות לעיל. עוד יצויין כי ר"ש קשורה גם היא למכתב זה, אשר נשלח במסגרת שלבי "תכנית הנאנסות", ודיווח אודותיו הועבר למוטי מורל.

73. לאחר שהגעתי למסקנה כי הגשת התלונות מהווה לשון הרע ולא נעשתה בתום-לב, על אחת כמה וכמה שהשתתפות בהפגנה שנערכה אל מול לשכת עורכי הדין, תחת הכותרת "עו"ד אנס" – מהווה הוצאת לשון הרע לכל דבר. בהינתן שהדבר נעשה בידיעה כי מדובר בעלילת שווא, לא עומדת כל הגנה למערערות שנהגו כך. ניסיונן של המערערות לחמוק מאחריות בטענה כי בהפגנה לא הוזכר שמו של אורי – נועד לכישלון. ברי כי ההפגנה נועדה לפגוע באורי באופן ישיר. הנוגעים בדבר ידעו במי מדובר, ויש יסוד להניח שגם העוברים והשבים נחשפו לכך, גם אם הדבר לא נכתב במפורש על גבי השלטים שנישאו ברמה. יתר על כן, חלק מן השלטים הציגו הפניה לעמוד הפייסבוק "עורך דין אנס", שנפתח במיוחד על מנת להכפיש את אורי, ובעמוד זה הוזכר שמו במפורש דרך קבע. בהמשך לכך, אין צורך להסביר מדוע עמידתה של ד' מול ביתו של אורי כשבידה שלט "בבניין זה מתגורר עו"ד אנס סדרתי!!!" – לנגד עיני שכניו ובני משפחתו – מהווה הוצאת לשון הרע ברף החומרה הגבוהה.

שיקולי מדיניות: תלונה על ביצוע עבירת מין כהוצאת לשון הרע?

74. גם לאחר כל זאת, עדיין עלול להתעורר קושי מיוחד לחייב מתלונן בעבירת מין בפיצוי בגין הוצאת לשון הרע על הנילון. אין ספק כי זוהי תוצאה לא פשוטה, ולא על נקלה יגיע בית המשפט למסקנה כזו.

כאמור, עבירות מין הן לרוב קשות להוכחה ומחייבות רגישות שיפוטית יתרה. בסיומו של ההליך עשוי בית המשפט לקבוע כי העבירה הנטענת הוכחה או לא הוכחה, אך טרם יקבע בית המשפט כי מתלונן בעבירת מין איננו דובר אמת – עליו לנקוט

משנה זהירות, כמתחייב מהבנת הסיטואציה המורכבת שבה נמצא המתלונן. בנוסף, אין לכחד, כי במצב החברתי הנתון, מתלוננים בעבירות מין עלולים לספוג הכפשות ועלבונות ובודרכם עומדים חסמים וקשיים אשר לצערנו מובילים, במקרים רבים מדי, לשתיקה המכסה על פשעים ועבירות הראויות לכל גינוי. אם דיווח-תִּסְר מאפיין את מערכת אכיפת החוק בכלל, הוא מתבטא בפרט בדיווח על עבירות מין (לסלי סבה "עבירת האונס – מגמות משפטיות וקרימינולוגיות" פלילים ג 46, 50-46 (1992); עירית נגבי "מבט פמיניסטי ביקורתי על הישגי הרפורמות החקיקתיות בדיני האונס" המשפט טז 220, 221 (2011); דו"ח שנתי של איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית, 2015). גם בחלוף עשור, עודנו נדרשים לדבריו של השופט מ' חשין ברע"פ 5877/99 יאנוס נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(2) 97, 117 (2004) (להלן: עניין יאנוס):

"חובה היא המוטלת על החברה ועל רשויות המדינה להגן על מתלוננות בעבירות מין, ומתוך שיודעים אנו כי אישה שהייתה קורבן לעבירת מין לא תמהר להסגיר את שעבר עליה – על כך עמדנו בדברינו לעיל – חובת-יתר היא המוטלת על הרשויות לא אך לטפל כיאות וברגישות בתלוננות שהוגשו, אלא להוסיף ולעשות מעשה – לעשות את כל הניתן – כדי לעודד הגשתן של תלוננות שעניינן עבירות מין. אכן, הרשויות נושאות בחובה להגן על הציבור מפני עברייני מין. חובה זו מכתובה מאלה שאיפה כי מתלוננות רבות ככל הניתן תבאנה את דבריהן לפני הרשויות – שכן אחרת תתקשינה הרשויות במילוי חובתן – ולהגשמת שאיפה זו שומה עליהן על הרשויות לעודד הגשתן של תלוננות. אחד האמצעים החשובים ביותר לעידוד הגשתן של תלוננות יהיה בנסיכת ביטחון במתלוננת-בכוח כי הגשתה של תלונה לא תפגע בה."

אכן עוד ארוכה הדרך, וכחברה מוטל עלינו לשנות מן היסוד את המצב שבו רבים מתוך נפגעות ונפגעי עבירות מין מתביישים וחוששים להתלונן.

75. בעניין יאנוס נדונה סוגיית פרסום שמה של מתלוננת בעבירת מין, במקרה שבו זוכה הנאשם זיכוי מלא לאחר שנמצא כי גרסת המתלוננת איננה מהימנה. בית המשפט סקר את האינטרסים הסותרים, כאשר מחד גיסא "אינטרס המשפט הוא להוקיע את המתלוננים-לשווא ולהרתיע את הרבים שלא יתפתו ללכת בדרך הרע. אינטרס הכלל הוא אפוא לפרסם את שמה של המתלוננת"; אך מן העבר השני, הובע החשש שמא "פרסום שמן של מתלוננות – או מתלוננות-שווא – ירתיע מתלוננות-אמת מהתלונן."

אותו chilling effect של פרסום השם עלול להיות הרסני בהשפעתו על מתלוננות-אמת, וחלילה לנו מפגיעה במלחמתה של חברה בעברייני מין" (שם, עמ' 120 ו-123).

בענייננו, מתעוררת שאלה שונה, שעניינה האפשרות לחייב מתלונן שהגיש ביודעין תלונת שווא, בפיצוי כספי בגין הנזק שנגרם לנילון. על אף קיומם של הבדלים שיפורטו להלן, השיקולים שנדונו בעניין יאנוס עשויים להיות רלוונטיים גם לצורך הכרעה בשאלה זו. ברקע הדברים, שיקולי מדיניות רבי עוצמה תומכים בהענקת "רשת ביטחון" למתלוננים בעבירות מין, לבל יתווסף מכשול נוסף למכשולים העומדים בדרכם. מנגד, קשה להשלים עם יחס סלחני כלפי מתלונן שבדה מליבו עלילת דברים, הכפיש את שמו של אדם וסיכן את חירותו.

כאמור, השיקולים דומים, אך ישנם גם הבדלים ניכרים בין המקרים, ובראשם מסגרת נורמטיבית שונה. הדיון בעניין יאנוס נערך בגדרי שיקול דעתו של בית המשפט לאסור על פרסום פרטיה של מתלוננת, לפי סעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984. לעומת זאת, בענייננו אנו, מדובר בתביעה אזרחית עצמאית העומדת על רגליה, והאפשרות לסגור את הדלת בפני תובע שנגרם לו נזק ראוי לה שתיעשה מכוח הוראת חוק מפורשת בלבד. כפי שנראה להלן, המחוקק אף נדרש לאפשרות של הטלת אחריות בגין הגשת תלונות כוזבות בחוק איסור לשון הרע, וגם אם ראוי להוסיף מסננת מדיניות מיוחדת כאשר מדובר בתלונה על עבירות מין, הרי שהענקת "חסינות מלאה" למתלונן מפני הליך אזרחי אינה אפשרית ואינה הולמת.

בעניין יאנוס נטתה כף המאזניים אל עבר אי-פרסום שמה של מתלוננת שנמצאה בלתי מהימנה, מתוך הנחה כי ברוב המקרים, הנזק החברתי הנגרם מהרתעת מתלוננים צפוי להיות גדול מן התועלת הציבורית המופקת מהוקעה של תלוננת שווא. לצד זאת הובהר כי לא מדובר בכלל גורף, וכדברי השופט חשין: "אין פירוש הדברים כי גם במקום שבו יצא נאשם זכאי בדינו, נותר על כנו – בכל מקרה ובכל נסיבות שהן – צו איסור פרסום שמן של מתלוננות. ואולם גם זו אמת, שעד אשר נורה על ביטול צו האוסר על פרסום שמותיהן של מתלוננות, נשקול היטב-היטב מה נזק עלולה החלטתנו להביא לרצונן של מתלוננות-ככוח לחשוף עצמן לניסיון המכאיב של תלונה על עבירת מין" (שם, פסקה 36).

בשינויים המתחייבים, ניתן ללמוד מהכרעה זו גם לסוגיה העומדת לפתחנו, וברוח פסק הדין בעניין יאנוס ניתן לומר כי בכוא בית המשפט לדון בתביעה אזרחית

נגד מתלונן בעבירות מין, עליו לשקול גם שיקולי מדיניות רחבים. ככלל, החשש איננו רק מפני התוצאה של חיוב מתלונן בפיצוי אלא גם מ"אפקט מצנן" שירתיע מתלוננים פוטנציאליים מחשש שיפתח נגדם הליך אזרחי. אינני נדרש לקבוע קביעות עקרוניות בסוגיה זו, אך לטעמי קל יותר לחייב מתלונן בפיצוי במקרים שבהם המתלונן הוא שייבא את הסכסוך אל זירת המשפט האזרחי לאחר סגירת המסלול הפלילי. כזה הוא המקרה הנוכחי (להוציא את ט'), אשר שונה ממקרים שבהם הנילון פתח זירה חדשה כתובע עצמאי, ובהם קשה יותר להשלים עם התהפכות היוצרות שבמסגרתה מתלונן הופך לנתבע. כיוון שנדרשתי לכך, אזכיר כי במסגרת ההליך הפלילי עשוי לעמוד לנאשם שזופה סעיף 81 לחוק העונשין, אשר מאפשר לחייב את המתלונן בהוצאות, ובהקשר זה ראו ע"פ 1703/96 פלונית נ' מדינת ישראל, נא(4) 708 (1997).

76. על האמור ניתן להוסיף כי קיים קושי לא מבוטל במצב דברים שבו מי שביקש לרקום עלילת שווא ולנצל את הסלידה החברתית מעברייני מין כמנוף לקידום אינטרסים אישיים וככלי לפגיעה באדם חף מפשע – עובר לנופף בדגל ההגנה על נפגעי עבירות מין וזוכה להגנה. במובן מסויים, דווקא הגנה על מתלוננות ומתלוננים דורשת כי מי שמנצל לרעה את הרגישות כלפי נפגעי עבירות מין – ישא בתוצאות מעשיו, בבחינת "ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו" (דברים י"ט, י"ט). ודוק: לא נאמר כי קיימת תופעה רחבה של תלונות שווא בעבירות מין או כי קיים צורך חברתי דחוף "להרתיע" מפניה. הנגע החברתי עימו אנו מתמודדים הוא עבירות מין, ובמישור המשפטי, התרופה לכך צריכה להיות חשיפת העבירות ומיצוי הדין עם העבריינים. יחד עם זאת, לאחר שהוכח כי תלונה מסויימת היא תולדה של עלילת שווא מובהקת, יש להתייחס אליה באופן שייתן ביטוי לסכנה הגלומה בכך עבור חירותו ושמנו הטוב של החשוד שנאלץ להתמודד עם האשמות חסרות בסיס (ראו, לדוגמה פסק דינה של השופטת אושרי פרוסט-פרנקל בת"א (שלום ת"א) 23310/06 פדל נ' ירמיהו ((13.1.2008)).

נסיבותיו של המקרה הנוכחי מובילות למסקנה כי מדובר במקרה מובהק שבו אין מנוס מלחייב את המערערות בפיצוי לפי חוק איסור לשון הרע. יחד עם זאת, עניינה של ט' ראוי לדיון נפרד שייערך להלן, ובניגוד ליתר המתלוננות, חלקה בפרשה הוא מינורי יחסית ובניגוד ליתר המערערות היא לא פעלה באופן נמרץ ומתמשך לתת ביטוי לטענות נגד אורי.

77. במסגרת הערעורים נשמעה הטענה כי בנסיבות העניין נדרש היה להציב רף גבוה במיוחד להוכחת התביעה שכנגד ולא להסתפק במבחן הרגיל של "מאזן

הסתברויות" כמקובל בהליכים אזרחיים. טענה זו איננה משוללת יסוד. לצורך הגנה של אמת בפרסום בתביעת לשון הרע, נקבע כי "עשוי הנתבע להידרש להביא כמות הוכחה, שמידתה תעמוד ביחס מתאים לרצינות תוכן הדיבה", וככל שהדיבה חמורה במיוחד – "היא מחייבת הבאת כמות ראיות רבה יותר מהנדרשת במשפטים אזרחיים רגילים" (ע"א 670/79 הוצאת עתון הארץ בע"מ נ' מזרחי, פ"ד מא(2) 169, 186-187 (1987)). הלכה דומה נקבעה לעניין הוכחת טענת מירמה בהליך אזרחי: "כמות הראיות ורף הראיות הנדרש לגבי טענת מרמה, אשר לה גוון מעין פלילי, הם גבוהים יותר ועל בית המשפט לבחון את הראיות בזהירות ובקפדנות" (ע"א 7456/11 בר נוי נ' מלחי, פסקה 15 (11.4.2013)). בע"א 475/81 זיקרי נ' "כלל" חברה לביטוח בע"מ, פ"ד מ(1) 589, 598 (1986) ננקט ניסוח מרחיב יותר, לפיו: "הצד, שעליו רובץ הנטל להוכיח עובדות המטילות על יריבו סטיגמה של ביצוע עבירה פלילית, חייב לעשות זאת באמצעות ראיות בעלות משקל רב וכבד יותר ממה שדרוש במשפטים אזרחיים רגילים". ברוח דברים אלה, אינני שולל כי הטוען לכך שהגשת תלונה במשטרה, ובפרט תלונה על עבירת מין, נעשתה בכזב ובזדון – יידרש לעמוד ברף ראייתי גבוה במיוחד (השוו: ע"א (מחוזי ת"א) 3006/07 פ.א. נ' מ.נ.ב.ט. (15.12.2011)). בטענה זו אינני נדרש להכריע במקרה הנוכחי, שכן גם אם היא תתקבל, עדיין התשתית הראייתית שהונחה לביסוס התביעה שכנגד היא כה רחבה ואיתנה, שהיא עומדת גם ברף הוכחתי מעין זה.

הפיצויים

78. בית משפט קמא חייב את המערערות לשלם לאורי פיצויים כלהלן: ר"ש – 350,000 ₪ בגין נזק לא ממוני; ד' ור' חוייבו, כל אחת, בפיצוי בסך 200,000 ₪ בגין נזק לא ממוני וכן 100,000 ₪ פיצוי ללא הוכחת נזק לפי חוק איסור לשון הרע; מ' חויבה לשלם 150,000 ₪ בגין נזק לא ממוני וכן 100,000 ₪ פיצוי ללא הוכחת נזק לפי חוק איסור לשון הרע; ט' חויבה לפצות את אורי בסכום של 50,000 ₪ בגין נזק לא ממוני וכן 50,000 ₪ פיצוי ללא הוכחת נזק לפי חוק איסור לשון הרע.

79. אמנם אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב באומדן הנזק, אך במקרה דנא פסק הדין לוקה בפגמים הטעונים ריפוי.

ראשית, מקריאת פסק הדין לא ברור אם מדובר בהערכת הנזק הכולל שנגרם לאורי וחולק בין המערערות על פי חלקן היחסי בפרשה, או שכל מתלוננת חוייבה באופן עצמאי ונפרד.

שנית, ועיקרו של דבר. לאחר שבית המשפט קבע כי הוכח נזק בלתי ממוני, ופיצה את אורי בגינו, לא היה מקום לפסוק בנוסף לכך פיצוי ללא הוכחת נזק. פיצוי ללא הוכחת נזק, כשמו כן הוא, ואין מדובר בפיצוי "בונוס" (לחיקוקים שונים הקובעים "פיצוי ללא הוכחת נזק" ולהבחנה בינם לבין "פיצויים לדוגמה" ראו בפסק דיני בבג"ץ 5239/11 אורי אבנרי נ' הכנסת פס' 36 (15.4.2015) (להלן: עניין אבנרי)). מסלולי הפיצוי הם מסלולים חלופיים: פיצוי ללא הוכחת נזק, עד לסכום הקבוע בחוק; או פיצוי על פי הוכחת נזק, שעשוי להיות הן בגין נזק ממוני (כללי או מדויק) והן בגין נזק בלתי ממוני. יצויין כי בפועל, נוכח קשיי ההוכחה והכימות של נזק בלתי ממוני, לעיתים אין הבדל רב בינו לבין פיצוי ללא הוכחת נזק, אך לא ניתן לפסוק אותם במצטבר זה לזה. פיצוי ללא הוכחת נזק עודנו פיצוי בגין נזק, ורק רכיב ההוכחה הוא שמתייתר (שנהר, עמ' 367).

שלישית, יש טעם בטענה כי בית משפט קמא פסק לזכותו של אורי פיצוי כפול, כאשר הפיצוי עבור "נזק בלתי ממוני" נפסק גם לפי עוולת הרשלנות וגם לפי עוולת לשון הרע.

אימוץ קביעותיו העובדתיות של בית משפט קמא ובחירת מסלול "נקי" יותר מבחינה משפטית, מובילים למסקנה כי אורי זכאי לפיצוי לפי חוק איסור לשון הרע בגין נזק בלתי ממוני.

80. פסיקת פיצויים לטובתו של נפגע מהוצאת שם רע מקדמת שלוש תכליות שונות, אשר נמנו על-ידי השופט ע' פוגלמן:

"ראשונה היא התכלית התרופתית, שנועדה להשיב את המצב לקדמותו, קרי: למצב ששרר בטרם נפגע שמו הטוב של הנפגע[...]. בהקשר זה יש אף הסבורים כי פסיקת הפיצויים משיבה במידת מה את זכותו של הנפגע לשם טוב, נוכח ההכרה השיפוטית בפגיעה שנגרמה לו. שנייה – התכלית החינוכית-הרתעתית, שמטרתה 'שיחנכו את הקהל ויחדירו לתודעתו כי שמו הטוב של אדם, בין אם הוא איש פרטי, ובין אם איש ציבור, אינו הפקר' [...]. שלישית ואחרונה היא התכלית העונשית (אשר לעתים נכרכת בתכלית החינוכית-הרתעתית), הקשורה בכוונת המפרסם, ושלפיה יש ליתן את הדעת בפסיקת פיצויים בגין לשון הרע לשאלה אם הפרסום נעשה בכוונה תחילה לפגוע" (עניין עזור, פסקה 59; ההדגשות במקור).

81. אומדן הנזק וקביעת גובה הפיצוי בדיני לשון הרע אינן משימות פשוטות, ואמות המידה המנחות לעניין גובה הפיצויים פורטו בהרחבה בעניין שרנסקי (פסקאות 73-55; עניין עזור, פסקה 61; ראו גם חאלד גנאים, מרדכי קרמניצר ובוועז שנור לשון הרע: הדין המצוי והרצוי, 396-405 (2005)). בין יתר השיקולים ניתן למנות את מידת הפגיעה בהיבט הרכושי ובהיבט האישי של שמו הטוב של הנפגע, וכן את מידת הפסול בהתנהגותו של המפרסם. המחוקק היה ער לקושי בכימות הנזק, והוסיף בחוק איסור לשון הרע אפשרות לפסוק פיצוי ללא הוכחת נזק:

א7. פיצוי ללא הוכחת נזק

- (א) [...]
- (ב) במשפט בשל עוולה אזרחית לפי חוק זה, רשאי בית המשפט לחייב את הנתבע לשלם לנפגע פיצוי שלא יעלה על 50,000 שקלים חדשים, ללא הוכחת נזק.
- (ג) במשפט בשל עוולה אזרחית לפי חוק זה, שבו הוכח כי לשון הרע פורסמה בכוונה לפגוע, רשאי בית המשפט לחייב את הנתבע לשלם לנפגע, פיצוי שלא יעלה על כפל הסכום כאמור בסעיף קטן (ב), ללא הוכחת נזק.
- (ד) לא יקבל אדם פיצוי ללא הוכחת נזק, לפי סעיף זה, בשל אותה לשון הרע, יותר מפעם אחת.
- (ה) הסכומים האמורים בסעיף זה יעודכנו ב-16 בכל חודש, בהתאם לשיעור עליית המדד החדש לעומת המדד הבסיסי [...]

בעניין שרנסקי הובהר כי הפיצוי שנקבע בסעיף 7א איננו מגביל את האפשרות לפסוק פיצוי גבוה יותר בגין נזק מיוחד או נזק כללי, אם התובע הוכיח שנגרם לו נזק כזה (שם, פסקאות 43-47). כלומר, הפיצוי ללא הוכחת נזק ב"מסלול הסטטוטורי" הקבוע בסעיף 7א לחוק איסור לשון הרע, אינו מונע מבית המשפט לילך במקום זאת ב"מסלול הפסיקתי" הרגיל ולפסוק פיצוי בגין נזק ממוני ובלתי ממוני בסכום העולה על זה הקבוע בסעיף 7א לחוק (רע"א 3832/11 פישביין נ' בומבך (18.1.2012) (להלן: עניין פישביין); רע"א 7943/01 נור נ' יערי (16.10.2001); אך ראו את ההסתייגות בעניין עזור, פסקה 62. להרחבה ראו: תומר קרמרמן "שומר פיו ולשונו – שומר מצרות נפשו: פיצויים ללא הוכחת נזק בחוק איסור לשון הרע" משפטים מג 899 (2013); תמר גדרון, רועי אילוז ורועי ריינזילבר "הפיצויים בלשון הרע – תמונת מצב אמפירית" משפטים מג 453 (2013); יובל קרניאל ועמירם ברקת "הפיצויים בדיני לשון הרע: השם והשמץ" עלי משפט ב 205, 211-225 (2002)).

אדגים את האפשרויות הפתוחות בפני בית המשפט בבואו לפסוק פיצוי בעוולת לשון הרע. ראובן פרסם לשון הרע והכפיש את שמו של שמעון, "שלא בכוונה לפגוע", בשני אירועים שונים ונפרדים. על פי המסלול הסטטוטורי, רשאי בית המשפט לחייב את ראובן בסכום מקסימלי של 50,000 ₪ (בצירוף הצמדה) בגין כל פרסום, וזאת גם אם לא עלה בידי שמעון להוכיח את הנזק שנגרם לו (ס' 7א(ב)). לחלופין (ולא במצטבר), פתוח בפני בית המשפט גם המסלול הפסיקתי. במסלול זה, יעריך בית המשפט את הנזק הכולל שנגרם לשמעון, הן נזק ממוני והן נזק לא ממוני, כאשר הפיצוי על פי מסלול זה איננו מוגבל בסכום.

במסגרת "המסלול הסטטוטורי", יש לזכור את הוראת סעיף 7א(ד) אשר לפיה הנפגע מהוצאת לשון הרע זכאי לפיצוי ללא הוכחת נזק רק פעם אחת "בשל אותה לשון הרע". לכאורה הוראת הסעיף מובנת מאליה, אך יישומה מעורר שאלות פרשניות. ניתן לשאול מהי "אותה לשון הרע": האם ההבחנה בין פרסום אחד למספר פרסומים תלויה בתוכן הפרסום, במועדו, בזהות המפרסם או בזהות השומעים. כך למשל, האם אדם שמשפר לשון הרע זהה לשלושה אנשים שונים בשלוש הזדמנויות תוך זמן קצר, עשוי להתחייב בפיצוי ללא הוכחת נזק בגין שלושה פרסומים שונים או שמדובר ב"אותה לשון הרע"? למיטב ידיעתי, שאלה זו טרם הוכרעה בבית משפט זה, ואף במקרה הנוכחי אינני נדרש להכריע בה (ראו: ע"א (מחוזי ת"א) 9712-12-13 "קר" שרותי רפואה בע"מ נ' א.מ.ל. אמריקן לייזר בע"מ, פסקאות 32-33 (13.4.2015); ע"א (מחוזי חי') 19393-05-13 מויאל נ' בן אברהם (18.9.2014)). משמעות נוספת הנגזרת לכאורה מהסעיף, היא כי במקרה של שני מעוולים בצוותא, שפרסמו יחד לשון הרע, לא ניתן להטיל על כל אחד מהם פיצוי בסכום המקסימלי הנקוב בחוק.

82. ומן הכלל אל הפרט. בענייננו, נקודת המוצא לקביעת גובה הפיצוי תהא כי מדובר בפרסום לשון הרע שתוכנו הוא ברמת חומרה גבוהה ביותר, מתוך כוונת זדון, באופן שפגע קשות בשמו הטוב של אורי במעגלים החברתיים והתעסוקתיים אליהם הוא משתייך. אורי אמנם לא הוכיח כי נגרם לו נזק ממוני (כמו אבדן לקוחות), אך נוכח האופי הזדוני והדרך בה נעשה הפרסום, היה מקום לפסוק לזכותו פיצוי בגין נזק לא ממוני על הצד הגבוה, מעבר לפיצוי הסטטוטורי הקבוע בסעיף 7א(ג) לחוק איסור לשון הרע.

אלא ששיקולי המדיניות שהובאו לעיל, ובעיקר החשש מפני "אפקט מצנן" להגשת תלונות על עבירות מין, "מושכים" לכך שבית המשפט לא ימצה בקביעת גובה הפיצוי, את הסכום שהיה פוסק במצב הדברים הרגיל במסלול הפסיקתי. לאור זאת, מצאתי לפסוק לזכות אורי פיצוי מתון באופן יחסי, בגובה הפיצוי הסטטוטורי המקסימלי, ואף זאת, בסכום הנומינלי, בהתחשב בכך שהצמדתו של הסכום כאמור בסעיף 7א(ה) הייתה מביאה לתוספת של כ-50% לסכום הפיצוי (להתחשבות באפקט מצנן באספקלריה של חופש הביטוי ראו עניין אבנרי, פס' 38-40)).

שיקול נוסף שיזכה למשקל-מה בקביעת גובה הפיצוי, הוא התנהלותו של אורי במסגרת ההליך, לרבות עמימות מסויימת שעליה הקפיד לשמור. נראה כי זוהי אחת הסיבות לכך שבית משפט קמא נמנע מלקבוע קביעות עקרוניות לגבי מהימנותו של אורי, ועל כך יש להוסיף כי בנקודות אחדות גרסתו אף נדחתה (לדוגמה, גרסתו כי לא קיים כלל יחסי מין עם ד' בחוף מנדרין). ודוק: לא מדובר בהרהור אחר המסד העובדתי שהונח, אלא בבחינת התנהלותו של התובע במהלך הדיון המשפטי, כשיקול לצורך קביעת שיעור הפיצוי. כדבריו של השופט לנדוי, שלא נס ליחם: "אדם המבקש את הגנת בית-המשפט על שמו הטוב על-ידי פסיקת פיצויים בסכום ניכר חייב לנהוג בניהול המשפט במלוא הכנות וההגינות" (ע"א 256/57 אפלבויס נ' בן גוריון, פ"ד יד 1205, 1262 (1960); שנהר, עמ' 405).

ולבסוף, ועל אף שניתן היה לראות את המערערות (למעט ט') כמעוולות במשותף, מצאתי לנתח את אחריותה של כל אחת מהן בנפרד, באופן שכל אחת מהמערערות תשא באחריות נפרדת לתלונה שהגישה ולחלקה בפרשה.

83. ט': חלקה של ט' בפרשה מסתכם בהגשת תלונה למשטרה, ובשלב מוקדם יחסית היא הפסיקה לשתף פעולה עם החקירה (השוו: ע"א (מחוזי ת"א) 28384-09-13 אלמונית נ' פלוני (14.4.2015), על נסיבותיו הייחודיות). להבדיל מיתר המערערות, בית המשפט המחוזי חייב אותה בפיצוי ללא הוכחת נזק לפי סעיף 7א(ב) לחוק איסור לשון הרע, היינו ללא כוונה לפגוע. מובן כי העובדה שט' פעלה מתוך לחצים של חברי הקבוצה לא פוטרת אותה מאחריות למעשיה, אך יש להתחשב גם בכך שהיא לא מיהרה להגיש תלונה והתייעצה עם מספר גורמים שהיו אמורים לסייע לה בהחלטה. בנסיבות אלה, הגעתי למסקנה כי יש לחייב את ט' בפיצוי בסך של 50,000 ₪ בלבד, כשיעור הפיצוי (נומינלית) הקבוע בסעיף 7א(ב) לחוק איסור לשון הרע.

ד': ר' היתה הראשונה להגיש תלונה במשטרה, תחילה על ניסיון אונס ולאחר מכן "תיקנה" את התלונה וטענה כי חוותה אונס באותו אירוע. ר' היתה גם הראשונה להגיש תביעה אזרחית נגד אורי, ובהמשך נטלה חלק בפגישות שנערכו במשרדו של מוטי מורל לשם גיבוש "תכנית הנאנסות". לא הוכח כי ר' השתתפה בהפגנה שהתקיימה מול לשכת עורכי הדין. בגין חלקה בפרשה, ובשים לב למכלול שיקולי המדיניות שהוזכרו לעיל, אני רואה לחייב אותה בפיצוי לטובתו של אורי בסך 100,000 ₪ בגין פרסום לשון הרע "בכוונה לפגוע", לפי סעיף 7א(ג) לחוק איסור לשון הרע נומינלי.

מ': מ' נטלה חלק מרכזי בפרשה. היא הגישה תלונה במשטרה, השתתפה בפגישות שנערכו במשרדו של מוטי מורל, נטלה חלק בהפגנה מול לשכת עורכי הדין, והפנייה ללשכת עורכי הדין בדרישה להדחתו של אורי נעשתה גם מטעמה. בנסיבות אלה תחוייב מ' לפצות את אורי בסכום של 100,000 ₪, לפי סעיף 7א(ג) לחוק איסור לשון הרע נומינלי.

ד': בגין מעשים זהים למעשיה של מ', תחוייב גם ד' בפיצוי לטובת אורי בסך 100,000 ₪ נומינלי, לפי סעיף 7א(ג) לחוק איסור לשון הרע. יצויין כי בהפגנה מול לשכת עורכי הדין, הניפה ד' שלט "אנס סדרתי". להסרת ספק אומר כי השתתפותן של מ' וד' בהפגנה נעשתה בידען כי גם התלונות האחרות הן תלונות שווא, שהרי הן היו שותפות לגיבוש "תכנית הנאנסות". בנוסף, באירוע נפרד, ד' עמדה בכניסה לביתו של אורי והחזיקה שלט "בבניין זה מתגורר עו"ד אנס סדרתי!!!".

ר"ש: ר"ש היתה מנהיגת הקבוצה והיד המכוונת מאחורי התנהלותן של המתלוננות. הסכסוך שפרץ בינה לבין אורי הפך בהנהגתה ובהנחייתה לסכסוך של "הקבוצה" נגד אורי. הכפשתו של אורי היתה מטרתה שלה. ה"מוצר הסופי" של "תכנית הנאנסות" – "אורי דניאל: מפסיד במשפטים, מפסיד בחיים, בורח, נעלם, מפסיק להטריד" – משרת בעיקר את האינטרס שלה. נוכח חלקה המהותי בפרשה, אשר עולה גם כדי שידול לפי סעיף 12 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: פקודת הנזיקין), ובהתחשב גם שלא טרחה להתייצב כדי להתגונן מפני התביעה, תחוייב ר"ש בפיצוי לטובת אורי בסכום של 200,000 ₪ ללא הוכחת נזק, בגין מספר פרסומים של לשון הרע "בכוונה לפגוע", לפי סעיף 7א(ג) לחוק איסור לשון הרע (נומינלי, ללא הצמדה). כאמור, הפיצוי ללא הוכחת נזק בגין פרסום אחד של לשון הרע איננו יכול לחרוג מן

הסכום הקבוע (סעיף 7א(ד) לחוק איסור לשון הרע) אך במקרה הנוכחי בוצעו פרסומים רבים, שכל אחד מהם עשוי לזכות את אורי בפיצוי סטטוטורי בסכום המקסימלי.

84. כבר ברישא הבעתי את עמדתי, כי המקרה הנוכחי אינו מתאים לפסיקת פיצוי עונשי נוסף. כאמור לעיל, הפיצויים בדיני לשון הרע טומנים בחובם גם תכלית עונשית (עניין שרנסקי, פסקה 53; עניין עזור, פסקה 59), ובנסיבות אלה אין כל מקום לפסוק פיצויים עונשיים בנפרד ובאופן מצטבר. זאת, בפרט נוכח הגישה המצמצמת שהתקבלה בפסיקה בעניין זה (ע"א 140/00 עזבון המנוח מיכאל אטינגר ז"ל נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי (15.3.2004); ע"א 9656/03 עזבון המנוחה ברטה מרציאנו ז"ל נ' יהודם, פסקה לד (11.4.2005); נקודת מבט שונה ראו אצל אור קרסין "הדוקטרינה של פיצויים עונשיים במשפט הישראלי – בחינה מחודשת" מחקרי משפט כט 571 (2014)).

85. לקראת סיום, הקורא המשפטן ודאי תמה על היעדרו של הדיון בעוולת הנגישה, אשר מעצם טיבה עוסקת בפתיחת "הליך נפל" בזדון, תוך סיכון שמו הטוב או חירותו של הניזוק (סעיף 60 לפקודת הנזיקין). הסיבה לכך היא שעוולה זו לא נזכרה בכתבי טענות הצדדים וכיוון שכך לא נדרשנו לעסוק בגדריה וברכיביה השונים (ראו והשוו: ע"א 245/86 ש. חסיד בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(1) 640 (1990); בג"ץ 64/91 חילף נ' משטרת ישראל, פ"ד מז(5) 653 (1993); רע"א 1808/03 אגשם נ' רשות הדואר (25.12.2003); אבישי אדד שימוש לרעה בהליכי משפט 167-349 (2011)).

סיכום

86. ענייננו בפרשה חריגה, וכשם שהנסיבות ייחודיות – כך גם התוצאה איננה שגרתית. לא בנקל הגעתי לתוצאה זו, וזהירות רבה תידרש מן המבקש ללמוד גזירה שווה מן המקרה הנוכחי למקרים אחרים. לאחר בחינה מדוקדקת של הפרשה, הן במבט כללי והן לפרטי-פרטים, התברר כי המערערות שיתפו פעולה להכפיש את שמו של אורי ולייחס לו עבירות מין חמורות. הוכח במידה מספקת של ודאות, ומעל לרף הנדרש בהליך זה, כי מדובר בעלילת שווא וכי ההאשמות חסרות שחר. מסקנה זו מבוססת על יסודות ראייתיים מוצקים, ורק העיקריים שבהם תוארו בפסק דין זה. כמעט כל פרט בפרשה מלמד על "תפירה" של תלונות "יש מאין", החל בחוסר מהימנות בסיסי ו"שיהוי" קיצוני של שנים ארוכות, עבור לסתירות מהותיות, לגרסאות מתפתחות ולהתנהגויות תמוהות, וכלה במניע הזדוני הגלוי לעין ובחשיפת "תכנית הנאנסות". דגש מיוחד ניתן לכך שגם לשיטתן של רוב המתלוננות, בזמן אמת הן לא סברו שחוו אונס. בדומה זו לזו, חזרו רובן ככולן על טענה ל"שיכחון" שלא הוכח ולא התיישב עם

פרטים אחרים בגרסתן. לאחר שהוחלט לסגור את תיקי החקירה המשטרתיים, המשיכו המערערות (מלבד ט') לפעול בדרכים שונות ומשונות על מנת להפיץ את טענות הכזב המכפישות את שמו של אורי. יאמר בצער, כי פרשה זו לא תרמה, בלשון המעטה, לקידום ההגנה על נפגעי עבירות מין. לא לחינם חזרתי והזכרתי פעם אחר פעם כי ההלכות לבחינת מהימנותם של נפגעי עבירות מין עומדות על מכונן. לצד זאת, מטריית ההגנה, הגמישות והאמפיתיה השמורה למתלוננים בעבירות מין, איננה נפרשת גם על מי שהוכח בבירור שהוא בדה מליבו אירועים במטרה לפגוע באדם אחר.

87. במישור האופרטיבי, חלף תוצאת פסק דינו של בית המשפט המחוזי, תחוייבנה המערערות בפיצויים לטובתו של אורי כלהלן: ט' – 50,000 ₪ (נומינלית); ר', מ' וד' – 100,000 ₪ (נומינלית) כל אחת; ר"ש – 200,000 ₪ (נומינלית).

הוצאות המשפט שהושטו בפסק דינו של בית משפט קמא על המערערות נוכח דחיית תביעותיהן יעמדו על כנן. בגין התביעה שכנגד, יתווסף לסכומים שנפסקו לעיל שכ"ט בסך של 20%. נוכח התוצאה אליה הגענו, ולפיה הופחת סכום הפיצוי שנפסק לזכות אורי, לא ייפסקו הוצאות בערעור.

לאחר הדברים האלה, עיינתי בפסק דינה של חברתי השופטת ד' ברק-ארז, ונוכח המחלוקת שנתגלעה ביננו, אוסיף ואעיר בקצרה.

88. חברתי ואני מסכימים כי כלי המלאכה בהם השתמש בית משפט קמא אינם הולמים את התחום המיוחד והרגיש של נפגעי עבירות מין. יש להצר על כך, שבית משפט קמא התעלם מפסיקה עניפה בנושא, והחזיר אותנו במנהרת הזמן ל"שנות השישים", לדוגמה, בקביעה שאילו היה אונס, ניתן היה לצפות כי תוגש תלונה מיידית במשטרה. על כך עמדתי באריכות בפסק דיני, תוך הפניה לקודקס ההלכות שהתגבשו בנושא. חברתי עומדת בפסק דינה על נקודות רבות שנזכרו על ידי, כגון התופעה של מתלוננת אחת אשר "סוחפת" אחריה מתלוננות אחרות (פסקה 11 לפסק דיני), ואין לי אלא להסכים עמה.

89. למרות ההסכמה המוחלטת ביני לבין חברתי בנושאים אלה, התפצלה דרכנו, באשר לשיטתה של חברתי, נוכח השימוש בכלי עבודה שלא יצלחו למלאכה, לא ניתן לברור מפסק דינו של בית משפט קמא את "הבר מן התבן" או "את המוץ מן הבר" או

להשתמש ב"עפרון כחול" (פסקאות 3 ו-13 לפסק דינה). דומני כי זו נקודת המחלוקת העיקרית ביננו ועל כן אבקש לחדד את הדברים.

ה"מובלעת הראייתית" הנוגעת לנפגעי עבירות מין, כוללת שורה של מסגרות המאפשרות לבית המשפט להגיע ל"גרעין האמת" ולעיתים ל"גרעין הקשה" של גרסת נפגע עבירות מין, על אף קשיים ופגמים שנפלו בגרסה, שבמצב הדברים הרגיל היה בהם כדי לפגוע במהימנותו של העד (כגון כבישת עדות או גרסה מתפתחת). ברם, אותן מסגרות, אותם כלי עבודה ייחודיים שהפסיקה פיתחה במהלך השנים בעדינות וברגישות המתחייבים, אין בכוחם להקים גרסה יש מאין, ועל כן עמדתי בפסקה 10 לפסק דיני.

ודוק: בפסק דיננו לא השתמשנו ב"עפרון כחול" אלא בחנו את גרסתן של המערערות בהינתן כלי העבודה הייחודיים לנפגעי עבירות מין. ברם, גרסתן של המערערות היא כל כך "מחוררת" שלא תצלח אף לצור על פי צלוחית, ולא ניתן לאתר בה אפילו את "הגרעין הקשה" של הדברים. כך, לדוגמה, התובעות טענו ל"היזכרות מאוחרת", לאחר שיכתון של האירועים (ראו גם פסקה 8 לפסק דינה של חברתי). למקרא הדברים קשה שלא להתרשם כי המערערות נטלו את הנושא הרגיש של "זכרונות מודחקים" והלכו צעד נוסף קדימה, אלא שצעד זה הוא שקרי בעליל. כידוע, הנושא של זכרונות מודחקים שנוי במחלוקת חריפה, והוכר בפסיקה כסוג המקרים הקשים ביותר לבירור ולהכרעה, ועל כן עמדתי בפסקה 14 לפסק דיני ואיני רואה לחזור על הדברים. הדברים נראו כה מופרכים לחוקרי המשטרה, עד שבתפנית בלתי שגרתית, אף חקרו את מ' על אתר באזהרה בחשד למסירת הודעה כוזבת (פסקה 40 לפסק דיני).

עד כמה שקרית גרסת המערערות ניתן ללמוד מכתב הערעור עצמו שם נכתב כי האינוס בא לידי ביטוי בכך שאורי ניהל מערכת יחסים עם מספר מתלוננות במקביל, מה שעורר את חמתן של המתלוננות והקים להן, לשיטתן, טענה של אינוס נוכח "יסוד המרמה במיהות העושה" (פסקה 44 לפסק דיני).

90. חברתי מצביעה על חלוף הזמן ועל האיבה השוררת בין הצדדים, כקשיים מיוחדים אשר מקשים במקרה דנן לזקק את האמת (פסקאות 4-6 לפסק דינה). אלא שקשיים אלה, הם מעשה של יום ביומו בתיקים פליליים בהם עומדים נאשמים לדין על עבירות מין שביצעו לפני עשר ואף עשרים שנה (!!!). זאת, גם כאשר בין המתלוננת

לבין הנאשם שוררים יחסי איבה קשים, כגון הליכי גירושין ופרידה או טינה ואיבה בין בת לאביה החורג. אם כך בתיקים פליליים המובאים תדיר לשולחננו, הרי שאיני רואה כל רבותא בתיק האזרחי שבפנינו. כל נשכח, כי היו אלה המערערות שהגישו את התביעה העיקרית, בעוד אורי התגונן והגיב בתביעה שכנגד, כך שבוודאי שאין לזקוף את חלוף הזמן לזכותן של המערערות.

91. אני שותף לחשש של חברתי מ"אפקט מצנן" בהגשת תלונה למשטרה. אני אף נכון להצטרף להצעתה כי הפרשנות להוראת סעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע צריכה להיות נדיבה, מקום בו מדובר בתלונה על עבירת מין, אך אין בכך כדי לשנות מהמסקנה הסופית אליה הגעתי במקרה דנן.

מכל מקום, איני סבור כי הפרשנות הנדיבה להוראה זו, תופסת במקרה דנן, לגבי התלונה ללשכת עורכי הדין. אזכיר כי הפנייה ללשכת עורכי הדין נעשתה כחלק מ"תוכנית הנאנסות"; כי עו"ד סדובניק-אלוני הכתירה את פנייתה כ"דחופה" (בגין עבירות נטענות מלפני כעשר שנים); כי במכתב ביקשה עו"ד סדובניק-אלוני להשעות את אורי עד לסיום "הבירור המשטרתי והאזרחי" תוך השמטת העובדה החשובה כי חצי שנה לפני כן כבר הוחלט לגנוז את תיקי החקירה; וכי כחלק מ"תוכנית הנאנסות" תוכנן להדליף את המכתב לעיתונות. אף חברתי סבורה כי הפנייה לא הייתה ראויה וכי ניתן לצפות מעורך דין כי ינקוט בגילוי ובדיוק מירביים, אלא שלטעמה אין לראות בכך חוסר תום לב לצורך חוק איסור לשון הרע (פסקאות 40-41 לפסק דינה). דעתי כאמור שונה, ואני סבור כי הפנייה ללשכת עורכי הדין נעשתה באופן זדוני על מנת לפגוע במשלח ידו של אורי, וקל וחומר, שנעשתה בחוסר תום לב.

92. חברתי חוזרת מספר פעמים על כך שלא הוכח פוזיטיבית שאונס לא התרחש (פסקאות 25, 29, 31, 35, 43 לפסק דינה).

ענייננו בדין האזרחי, בתביעה שכנגד בעילה של לשון הרע, תביעה שעל מנת לזכות בה די במאזן הסתברויות. נוכח רגישות הנושא והחשש ל"אפקט מצנן", אני נכון אף להרחיק לכת ולקבוע כי גם אם לא נדרשת רמה גבוהה יותר של הוכחה, למיצער נדרשות ראיות טובות וחזקות יותר. אך מכאן ועד לדרישה להוכחה פוזיטיבית כי אונס לא התרחש רב המרחק, מה עוד שכמות הראיות הנדרשת להוכחת עובדה שלילית - "לא אנסתי" - היא, כידוע, נמוכה יותר (ראו, לדוגמה, בר"מ 1512/14 פלוני נ' שר

הפנים, פס' 9 והאסמכתאות שם (19.3.2014); רע"א 296/11 נג'אר נ' עליאן
 ((23.2.2016)).

93. משהזכרנו את הדין הראייתי לגבי כמות הראיות הנדרשת להוכחת עובדה
 שלילית, אציג את הדברים על דרך השלילה.

מה עוד נבקש על מנת שיתאפשר לאדם לטהר את שמו ולהסיר מעצמו את קין
 בדמות האשמתו באיננוס? הנה כי כן, בעדותן של המערערות לא נמצא ולו גרעין של
 אמת; הן סתרו את עצמן; סתירות נתגלעו גם בהשוואה לעדויות חיצוניות; גרסתן של
 המערערות הלכה והתפתחה; המערערות כבשו עדותן שנים רבות; חלק מהמערערות
 טענו כי שכחו את האירוע וחלק טענו כי לא היו מודעות לאירוע או לא הבינו את
 משמעות האירוע; התלונות הוגשו בעיתוי הסמוך לאחר פרוץ הסכסוך המשפטי בו היה
 אורי מעורב, כחמש שנים לאחר עזיבתו את הקבוצה; שתיים מהמערערות ניהלו מערכת
 יחסים זוגית ממושכת עם אורי לאחר האירוע הנטען; בזמן הגשת התלונות המערערות
 היו חברות בקבוצה סגורה והושפעו באופן ניכר מן העומדת בראש הקבוצה; לא היו
 יחסי מרות בין המערערות לבין אורי; לאחר סגירת תלונתן במשטרה המערערות
 התאגדו במטרה לערוך מסע הכפשה מאורגן ויזום נגד אורי באמצעות כלי התקשורת
 ולשכת עורכי הדין. לטעמי, ההצטברות האיכותית והכמותית של כל אלה, מוליכה
 למסקנה כי יש מקום לקבל את התביעה שכנגד של אורי.

94. בשורה התחתונה, איני סבור כי הפערים ביני לבין חברתי הם גדולים, בהיותנו
 שותפים לחשש מפני "אפקט מצנן" להגשת תלונות בעבירות מין. בפסק דיננו הפחתנו
 באופן משמעותי את סכום הפיצוי שנפסק לזכות אורי על ידי בית משפט קמא. מצאתי
 להעמיד את סכום הפיצוי על 100,000 ₪ אף זאת ללא חיוב בהצמדה כפי שמאפשר
 סעיף 7א לחוק. ולא רק זאת, על אף שהיו אלה המערערות שדרשו בראשית הדרך
 לפרסם את שמו של אורי, כך שבבחינת "מידה כנגד מידה" ראוי היה לפרסם את
 שמותיהן, אנו נמנעים מלהורות כן, אף זאת בשל החשש ל"אפקט מצנן".

95. צודקת חברתי באומרה כי יש להיזהר מאד מהסקת מסקנות כלשהן מהמקרה
 שבפנינו על מקרים עתידיים. טוב היה לתביעת המערערות משלא הוגשה מלכתחילה,
 ואני חושש כי השורה התחתונה של פסק דיננו – חיוב המתלוננות לפצות את אורי –
 עשויה להתפרש שלא כהלכה וחלילה ליצור "אפקט מצנן".

מי שעוסק במאטריה הרגישה והכואבת של נפגעי עבירות מין יודע כי רבות מהנפגעות אינן מתלוננות כלל, וכי אחוז נכבד של התלוננות הוא אמת לאמיתה. אך כפי שכתבתי בפסקה 76 לעיל, באותם מקרים נדירים ומובהקים בהם נרקמה עלילת שווא, עלינו להתנער מפני שימוש לרעה באותם כלים עדינים ורגישים, שהחוק והמשפט מעמידים על מנת להגן על נפגעי עבירות מין.

ש ו פ ט

השופטת ד' ברק-ארז:

פתח דבר

1. בפרשה העצובה שבה אנו נדרשים להכריע מתחרים שני סיפורים סותרים על אמונו וליבו של בית המשפט. מצד אחד, עומדת גרסתן של ארבע מתלוננות, שטוענות כי בוצעו בהן עבירות מין על-ידי אדם שהיה קרוב ויקר להן, בין כבן זוג ובין כחבר בקבוצה החברתית שבה היו כל הצדדים לפרשה זו חברים ושהייתה משמעותית למהלך חייהם. מן הצד האחר, עומדת גרסתו של האדם שכנגדו התלוננו, הזועק לחפותו ולכך שנרקמה נגדו עלילה שפלה שנולדה במטרה אחת ויחידה – לפגוע בו, על רקע סכסוך הקשור במנהיגתה של אותה קבוצה.

2. לא רק שני סיפורים סותרים בפנינו, אלא גם תביעות שמגמתן סותרת. מחד גיסא, ניצבות תביעותיהן של שלוש מן המתלוננות, המכונות כאן ר', מ' ו-ד' (להלן: התובעות) לפיצוי בגין הנזקים שנגרמו להן בשל מעשי אונס ומעשים מגונים, תביעות אשר הוגשו נגד מי שפגע בהן לטענתן (להלן: אורי). מאידך גיסא, עומדת תביעתו של אורי הטוען כי כל הטענות שהועלו נגדו הן טענות כזב, ובפועל פרסומים שונים הקשורים בטענות הללו מהווים לשון הרע, שבגינה הוא זכאי לפיצוי. התביעה שכנגד שהגיש אורי הוגשה לא רק נגד התובעות עצמן אלא גם נגד ר"ש מנהיגת הקבוצה, ונגד ט', חברה נוספת בקבוצה, אשר התלוננה אף היא נגד אורי אך לא הגישה נגדו תביעה (להלן יכוננו כולן יחד: הנתבעות שכנגד). כל הצדדים לפרשה אף הגישו ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי.

3. אקדים ואומר כבר עתה: בשים לב לאופייה של המחלוקת העומדת להכרעתנו, נודעת חשיבות מהותית לאופן שבו התרשם בית המשפט המחוזי מהצדדים ולאופן שבו קבע את מהימנותם. למרבה הצער, אני סבורה כי צורת הניתוח שבה השתמש בית

המשפט המחוזי לקחה בקשיים לא מבוטלים, שעל רובם היטיב להצביע גם חברי השופט י' עמית. דא עקא, בשונה מחברי השופט עמית אני סבורה כי הליקויים בהערכת מהימנותם של העדים במקרה זה היו יסודיים במידה שאינה מאפשרת לנו לסמוך את ידינו על חלק נכבד ומשמעותי מקביעותיו של בית המשפט המחוזי, גם ב"ניקוי" החלקים הבעייתיים. לכן, אין בידי להסכים לחוות דעתו של חברי, אשר סבור כי ניתן לבור את הבר מן התבן, תוך הותרת מרביתם של ממצאי המהימנות בעינם. על כן, כפי שאסביר, לשיטתי יש לקבל חלק משמעותי מערעורן של הנתבעות שכנגד – לא משום שגרסאותיהן משכנעות יותר מזו של אורי, אלא משום שלא ניתן לומר כי הוכח ששיקרו (גם אם לא ניתן לומר שהוכח כי מסרו גרסאות אמת).

מבוא לדיון: קשיים מיוחדים ושאלות מדיניות כלליות

4. קודם שאסביר את גישתי אני מבקשת להציג את הקשיים המיוחדים המאפיינים את המקרה שבפנינו – חלקם קשיים הנובעים ממאפייני הרקע שלו וחלקם קשיים כלליים יותר, אשר עשויים להיות ראויים לתשומת לב חקיקתית.

5. קשיים קונקרטיים במקרה זה – הכרעה בתיקים שעניינם עבירות מין מלווה לא אחת בקושי, משום שעל בית המשפט להכריע באיזו גרסה לתת אמון, ופעמים רבות מדובר ב"מילה כנגד מילה" (ע"פ 1258/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(6) 625, 634 (2004); ע"פ 7951/05 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד סב(1) 710, 747 (2007); ע"פ 3106/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (3.9.2013)). במקרה שבפנינו מתווספות לקושי זה גם מורכבויות נוספות. טעם ראשון לכך נעוץ באיבה הרבה השוררת בין הצדדים, שמקורה, כך נטען, בהשתייכותם משך שנים רבות לקבוצה בעלת אופי מעין-משפחתי שהתאפיינה בקרבה רגשית רבה. בין הצדדים לקבוצה התגלעו במשך השנים מחלוקות אשר חלקן אף הגיע לכדי התדיינות משפטית. האיבה העמוקה בין הצדדים ושלל הדיונים המשפטיים הקשורים במערכת היחסים ביניהם מקשים מאוד על "זיקוק" הפרשה ועל הכרעה בין הגרסאות שהציגו הצדדים. הטעם השני אשר מקשה על ההכרעה בענייננו הוא הזמן הרב שחלף מאז התרחשו האירועים שעליהם נסבה ההתדיינות. כמפורט להלן, חלוף הזמן הצדיק, כשלעצמו, את דחיית התביעות שהוגשו על-ידי שלוש מן המתלוננות. אולם, לנוכח התביעה שכנגד שהגיש אורי בגין הנזקים הנטענים שגרמו לו הנתבעות שכנגד במעשיהן, איננו יכולים להיות פטורים מדיון בהתרחשויות העומדות בלב התביעות ההדדיות שהגישו הצדדים, התרחשויות שאירעו לכאורה לפני שנים רבות.

6. שאלות מדיניות: ההשפעה השונה של חלוף הזמן על הליכים "רגילים" ועל תביעות לשון הרע – מקרה זה אף מעורר שאלה כללית יותר לגבי תביעות לשון הרע שעניינן פרסומים באשר למעשים שהתרחשו לפני שנים רבות – אירועים שאלמלא כן לא היו נדונים בין כתלי בית המשפט בשל חלוף תקופת ההתיישנות. הדבר מקשה על ההכרעה השיפוטית, בייחוד כשזו כרוכה בהוכחתם של האירועים. הדברים נכונים למכלול רחב מאד של תחומי משפט. כך למשל, מעסיק לא יוכל להיתבע בגין תנאי העסקה פוגעניים לאחר שחלפה תקופת ההתיישנות. עם זאת, אם עובדים לשעבר יתראיינו בקשר לתנאי עבודתם לאחר שחלפה תקופה זו, יוכל המעסיק להגיש נגדם תביעות בגין לשון הרע, ובמקרה זה יידרשו הם להוכיח את אמיתות הטענות, גם לאחר שנים רבות. עלינו לשוות קושי זה נגד עינינו, הגם שאין בו כדי לפטור אותנו מהכרעה. במקרים רבים, הטעמים העומדים בבסיסם של דיני ההתיישנות אכן מצדיקים תוצאה זו, היינו יש טענות שנרצה כי יועלו "בזמן אמת" כך שפתיחתן במועד מאוחר על-ידי הנפגע, לאחר שחלפה תקופת ההתיישנות, לא תצדיק התחשבות כלשהי בקושי הכרוך בהוכחת טענתו באיחור. אולם, עשויים להיות גם מקרים אחרים שבהם האינטרס הציבורי יצדיק דיון פומבי בעניינים שתקופת ההתיישנות בגינם חלפה. דוגמה מובהקת לכך היא מצב שבו מדובר באדם המבקש להיבחר למשרה ציבורית רמה. על אף שלא ניתן לפתוח בהליך פלילי בעניינו, יש אינטרס בחשיפת מידע שישפוך אור על התאמתו לתפקיד, וכפועל יוצא גם בהגנה על מי שחשף אותו, אף שנים רבות לאחר מעשה. המקרה שבפנינו אינו בהכרח מקרה הקיצון המדגים זאת, אך הוא מחדד את הקושי העקרוני שהוצג כאן, היינו שבתו המשפט עשויים להידרש לתביעות בגין פרסומים הנסבים על אירועים שלפי כל אמת מידה אחרת לא היו יכולים להגיע היום אל בית המשפט מחמת התיישנותם. כיום, גם כאשר מערכת המשפט אינה נכונה או יכולה לברר תלונות ותביעות שעניינן פגיעות מיניות נטענות, מטעמים מוצדקים של התיישנות, שעריה פתוחים לברר תביעות שעניינן פרסומים המתייחסים לאותן פגיעות מיניות נטענות. יתר על כן, נטל ההוכחה, ברוב המקרים הללו, מוטל על מי שטוען כי היה קורבן לפגיעה מינית. כך, דיני לשון הרע הופכים לזירה לבירור שאלות שאינן יכולות לבוא בשעריה של אף עילת תביעה אחרת. לא ניתן לומר שאין בכך כל היגיון – אדם יכול להיפגע קשות גם מפרסומים כוזבים שעניינם אירועים שהתרחשו לכאורה לפני שנים רבות. אולם, מה באשר לפרסומים שאינם כוזבים לגבי אירועים שאכן התרחשו לפני שנים רבות, אלא שחלוף הזמן מקשה על הוכחתם? במצב דברים זה זוכים אלו שנפגעו מלשון הרע (ומי שעשויים גם להיות "פוגעים" באופן פוטנציאלי) להגנה נרחבת שלמעשה איננה נתונה כבר למי שנפגעו מהם בעבר. הדילמה כלל אינה פשוטה. מכל מקום, לעת הזו, שומה עלינו להכריע על-פי הדין הנוהג. למעלה מן הצורך אוסיף,

כי ייתכן שעל המחוקק לתת את דעתו לסוגיה זו, היינו לקושי הטבוע בהגשת תביעות לשון הרע שהדיון בהן מחייב הכרעה באמיתותן של עובדות הרובצות בחיקו של העבר הרחוק מאד.

7. שאלות מדיניות: שימוש בתביעות לשון הרע לצורך הרתעה או הפחדה – שיקול מדיניות נוסף שעלינו לשוות לנגד עינינו, והוא משתלב היטב בדברים שכבר נאמרו על-ידי, נוגע לחשש שהגשת תביעת לשון הרע תשמש, לעתים, לא רק ככלי לגיטימי להגנה על שמו הטוב של אדם, אלא כאמצעי להרתעה לא לגיטימית מפני השמעת ביקורת או מפני חשיפת האמת. חשש זה גובר כאשר מי שמגיש את התביעה הוא בעל נגישות קלה יחסית לשירותים משפטיים, בעוד שבעבור מי שהתביעה מוגשת נגדו כרוך ניהול ההתדיינות בקושי, באופן שעשוי להרתיע מפני עמידה על זכויות לגיטימיות. שיקול זה מוצג בפתח הדברים בלי שיש בו כדי לחוות כל דעה לגבי התביעה בגין הוצאת לשון הרע שהוגשה בפנינו במתכונת של תביעה שכנגד. למעשה, אפשר אף להתרשם כי המקרה שבפנינו אינו נופל בגדר המקרים שעליהם הצבעתי. אולם, כחלק מהדיון בעקרונות החלים על תביעות לשון הרע המוגשות נגד מי שטוען כי הוא קורבן עבירה צריך להביא גם אפשרות זו בחשבון ולא להקל בה ראש. חשוב שבית המשפט ייתן את דעתו, בכל מקרה ומקרה לפי נסיבותיו, לשאלה האם תביעת לשון הרע שבפניו היא תביעה שמטרתה היא אך הגנה על השם הטוב או גם אמצעי להרתעה ולהפחדה מצדו של מי שיש לו נגישות עדיפה למשאבי משפט. יש מדינות שבהן החשש מפני השימוש לרעה בתביעות לשון הרע הוביל אף לחקיקה ספציפית המאפשרת נקיטת הליכים מיוחדים של מחיקה על הסף או סנקציות אחרות – כך נעשה ביותר ממחצית מדינות ארצות הברית וגם בחלק מן הפרובינציות של קנדה. אכן, השימוש בכלי זה ידוע במיוחד בכל הנוגע להרתעת אנשים מפני מתיחת ביקורת על אנשי ציבור או תאגידים עסקיים (ראו: תמר גדרון "מפת תיירות הדיבה העולמית ודיני לשון הרע בישראל" המשפט טו 385, 445 (2010); שחר טל "אימת הדיבה: מפת התמריצים להגשת תביעות SLAPP בישראל" משפטים מה 515 (2015)). אולם, עשויה להיות לו רלוונטיות גם בעניינם של עובדים הנתבעים על-ידי מעסיקיהם או אף קורבנות נטענים של עבירות מין או אלימות במשפחה.

התביעות של שלוש מן המתלוננות: שאלת ההתיישנות

8. קודם שאתמקד במחלוקת בינינו באשר לממצאי העובדה של בית המשפט המחוזי ולנפקותם, אקדים ואומר כי כמו חברי השופט עמית אף אני סבורה כי יש מקום לדחות את הערעורים שהגישו התובעות על דחיית תביעותיהן. מבחינתי, הטעם לכך

הוא התיישנותן של התביעות שהגישו. התובעות טענו ל"היזכרות מאוחרת" בפרטי האירועים שבבסיס תביעתן, אשר התרחשה שנים רבות לאחר קרות האירועים, או להדחקה של התרחשותם. כידוע, בתביעות כספיות רגילות תקופת ההתיישנות היא שבע שנים, ולא בכדי – בשל הקושי לקיים בירור עובדתי כהלכתו עם חלוף הזמן (לשיקולים שביסודם של דיני ההתיישנות, ראו עוד: טל חבקין התיישנות 22-32 (2014) (להלן: חבקין)). הדברים מקבלים משנה חיזוק כאשר הבירור העובדתי מתבסס רובו ככולו על עדויות הנמסרות בעל-פה באשר לאירועים הנדלים מן הזיכרון (השוו: ע"א 2805/13 פלונית נ' מדינת ישראל משרד העבודה והרווחה, פסקה 33 (16.4.2015) (להלן: עניין משרד העבודה)). אכן, למרבה הצער, הגשת תלונות ותביעות בגין פגיעות מיניות כרוכה לא אחת בקושי משמעותי (ראו, למשל: ע"פ 4430/14 חדשות 10 בע"מ (תוכנית מקור) נ' פלונית, פסקה 12 (6.9.2015) (להלן: עניין תוכנית מקור)), וזאת לעיתים ביתר שאת כאשר שני הצדדים משתייכים לאותה קבוצה חברתית סגורה (השוו: ע"פ 10564/02 מדינת ישראל נ' פלוני (30.5.2005); ע"פ 3648/04 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (15.9.2005); ע"פ 3948/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (13.11.2006)). אולם, המחוקק נתן ביטוי מסוים לשיקול זה בחריגים המיוחדים שנקבעו לעניין הגשת תביעות על-ידי מי שנפגעו בהיותן קטינות (ראו עוד: עניין משרד העבודה; חבקין, בעמ' 254), חריגים אשר אינם מתקיימים בענייננו. טענתן של התובעות לפיה בעניינן חל סעיף 11 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958 העוסק בהארכת תקופת ההתיישנות בשל ליקוי נפשי, נטענה בעלמא, ללא כל תימוכין ואין מקום לקבלה (השוו: עניין משרד העבודה, בפסקאות 26-27). אם כן, ניתן היה לדחות את תביעותיהן רק מן הטעם שלא חל בענייננו אחד מהחריגים האמורים, ואף לא חלים בו חריגים אחרים שקבועים בדיני ההתיישנות. אין באמור כדי להעיד או כדי לקבוע שהאירועים הנטענים על-ידי התובעות לא התרחשו, אלא רק להבהיר כי חלוף הזמן הקים מחסום דיוני לבירור תביעותיהן בערכאות השיפוטיות (ראו למשל: ע"א 9413/03 אלנקווה נ' הועדה המקומית לתכנון ולבניה, ירושלים, פ"ד סב(4) 525, 548-547 (2008)).

9. אילו עמדו בפנינו רק תביעותיהן של שלוש המתלוננות ניתן היה לעצור את הדיון כאן וממילא הערעורים שהגישו היו נדחים. אולם, התביעה שכנגד שהגיש אורי, הנילון, מבוססת כל כולה על הטענה שהתלוננות היו תלונות כזב שמטרתן הייתה לכתחילה לפגוע בו ולגרום לו נזק. על כן, אין מוצא מלהוסיף ולבחון את קביעותיו של בית המשפט המחוזי באשר למהימנות גרסאותיהן של המתלוננות כולן לגופן.

ממצאי המהימנות: בין התרשמות בלתי אמצעית לבין שיטות שגויות של ניתוח והיסק

10. בשלב זה, אני מבקשת לעבור מן הפרוזדור אל הטרקלין ולעסוק בעיקר: האם ניתן לסמוך את ידינו על ממצאי המהימנות של בית המשפט המחוזי, גם אם לאחר "דילול" ו"ניפוי" כפי שעשה חברי השופט עמית? בתחילתו של דבר, וגם בסופו, זהו שורש המחלוקת בינינו. אני סבורה שהסתמכות על חלק נכבד מקביעותיו של בית המשפט המחוזי אינה אפשרית, וכי למסקנה זו נודעת השפעה על התוצאה האופרטיבית בענייננו, ואפרט.

11. פסק דינו של בית המשפט המחוזי התבסס ברובו המוחלט על קביעות של מהימנות (מלבד ביחס להתיישנות תביעותיהן של שלוש מן המתלוננות). אלה הובילו אותו למסקנות נחרצות באשר לחוסר מהימנותן של המתלוננות, מסקנות שהובילו לדחיית תביעותיהן ולקבלת תביעתו של אורי. אכן, אין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצאי מהימנות. מטעם זה, חברי השופט עמית סבור כי חרף ביקורתו הברורה על חלק מן הטעמים והשיקולים שהנחו את בית המשפט המחוזי בהכרעתו בשאלת המהימנות, הרי שהמסקנה, בסופו של חשבון, נותרת על מכונה. בנקודה זו נפרדות דרכינו. אני סבורה שמשנאמרו דברים אלה, לא ניתן להותיר את המסקנות שאליהן הגיע בית המשפט המחוזי על מכונן. משנפלה שיטת הניתוח נופלות עמה, במקרה זה, אף מרבית המסקנות הנגזרות ממנה, כמפורט להלן.

12. בית המשפט המחוזי בחן את גרסאותיהן של המתלוננות אחת לאחת, וקבע כי אלה לא שכנעו אותו במהימנותן. יתר על כן, הוא קבע באופן פוזיטיבי כי שיקרו, בדו וזממו. אלו קביעות שאינן קלות מבחינתן של המתלוננות. זה, כמובן, אינו טעם להתערב בהן. אולם, כפי שציין חברי, מסקנותיו של בית המשפט המחוזי התבססו בחלקן הגדול (גם אם לא הבלעדי) על הנחות נורמטיביות והיסקים לוגיים שאינם עולים בקנה אחד עם הגישה הנוהגת לגבי הערכת מהימנותם של מתלוננים ומתלוננות בעבירות מין. הקשיים בעניין זה הם רבים ואיני רואה צורך לפרט את כולם. על חלק מן הדוגמאות אף עמד חברי. אולם, בשונה מחברי, אני סבורה כי לא ניתן להותיר בעינין את המסקנות העובדתיות הנובעות מהם ולא ניתן לקבוע על בסיסם כי התלוננות הן תלונות כוזבות.

13. בשלב זה, אבקש להמחיש את הדברים, כדי להבהיר מדוע לשיטתי לא ניתן להסתפק בתרופה הקלה יותר שהציע חברי – במתכונת של ברירת המופץ מן הבר או

הפרדה באמצעות מעין "עיפרון כחול" בין הקביעות שניתן להתבסס עליהן לבין אלה שלא ניתן לקבלן.

14. מפסק דינו של בית המשפט המחוזי עולה כי הוא ייחס משמעות רבה לצורת החיים שאימצו אנשי הקבוצה, לקשרי החברות ביניהם ולהתנהלות הקבוצתית שעלתה מהעדויות. בית המשפט המחוזי ציין כי הקבוצה התאפיינה במתירנות מינית "מוחלטת" אשר "תרמה" ליחסים העכורים בין הצדדים, הנמצאים ביסוד התביעות מושא הערעורים (פסקאות 3 ו-24 לפסק דינו של בית המשפט המחוזי (להלן: פסק הדין)). אף צוין בהקשר זה, כי היחסים המיניים שהיו נהוגים בין חברי הקבוצה, מגדילים את ההסתברות לכך שהמעשים מושא התביעה נעשו בהסכמה, משום שקיום יחסי המין בין חברי הקבוצה לא היה בגדר "מעשה יוצא דופן, או יוצא מן הכלל, אלא התנהלות מקובלת ושיטתית", וכן משום שחברי הקבוצה המשיכו "להתרועע, ואף לבצע אקטים מיניים" למרות האירועים הנטענים, ואיש לא מצא בהם פסול (פסקאות 24 ו-62 לפסק הדין).

15. בנוסף לכך, בית המשפט המחוזי התייחס בחשדנות רבה ובחוסר אמון לחלק מן התלונות בשל כך ש"נכבשו" (למשל, בפסקה 41 לפסק הדין) ואף התפלא על כך ששנים בוגרות אשר הותקפו לטענתן תקיפה מינית לא הגישו מיד לאחר התקיימותו של האירוע הנטען תלונה במשטרה (שם). בית המשפט המחוזי אף ציין כי העובדה שהמתלוננת ד' לא אמרה לחבריה דבר בעניין האונס שעברה היא גרסה "הזוייה", וקבע כי התגובה ה"טבעית של אישה בגירה הנאנסת, הינה להגיש תלונה במשטרה ולשתף את חבריה באשר אירע לה" (שם). בית המשפט המחוזי קבע בנוסף לכך, כי הימנעותה של נאנסת מהגשת תלונה במשטרה פועלת לחובתה, ובמילותיו: "הימנעותה של המתלוננת – ד' ב' א' מהגשת תלונה או הזעקת המשטרה פועלת לחובתה ומעלה סימני שאלה באשר לעצם התרחשות האירוע הנטען [...] התנהלותה של התובעת מטילה צל כבד על אמינות גרסתה, עד כדי קביעה כי ספק אם האירוע התרחש..." (פסקה 76 לפסק הדין). ביחס למתלוננת מ' קבע בית המשפט המחוזי כי העובדה שלא התלוננה במשטרה מיד לאחר קרות המקרה הנטען מעידה על כך שיחסי המין, שנקבע כי אכן התקיימו, היו מוסכמים. במילותיו של בית המשפט המחוזי: "ייתכן שהימנעותה של התובעת מהגשת תלונה הייתה משום שלא נאנסה, אלא קיימה יחסי מין עם הנתבע מרצונה ???". (פסקה 41 לפסק הדין). כמו כן נקבע בפסק דינו של בית המשפט המחוזי כי למתלוננת מ' לא הייתה כל סיבה שלא לפנות למשטרה "לבד מתחושות בושחשה, וכן חשה 'טיפשה ומנוצלת', אלא שלעניות דעתי, אין בתחושות אלו כדי למנוע מנאנסת הגשת תלונה כנגד האנס" (שם). מסקנה דומה הסיק בית המשפט המחוזי לגבי

המתלוננת ד' (שכבר נזכרה), בהתבסס על העובדה שלא שינתה מתכניותיה ונסעה עם אורי לשיעור שהתקיים במסגרת הקבוצה למרות האונס הנטען: "...ברור, כי אם אכן היה הנתבע מבצע בתובעת מעשה אינוס אליים, כפי שתיארה, היא לא הייתה עוברת לסדר היום ולא הייתה נוסעת עמו לשיעור, כאילו לא קרה דבר, והדעת נותנת, שכפי הנראה קיימו השניים יחסי מין בהסכמה..." (פסקה 76 לפסק הדין).

16. בית המשפט המחוזי הסיק שלא ייתכן כי ד' נאנסה על-ידי אורי אף מהעובדה שהיא לא הפטיקה את מערכת היחסים הזוגית שניהלו באותה עת. בית המשפט המחוזי סבר כי קשרי המשפחה בין ד' לבין ר"ש, שאותה החשיב למנהיגת הקבוצה, מעידים על מעמדה הרם בהיררכיה ולכן לא הייתה כל מניעה מצידה לסיים את מערכת היחסים עם אורי, ולדבריו: "לא הייתה לתובעת כל מניעה לעזוב את הנתבע ולהפסיק את מערכת היחסים הזוגית עימו, ועובדת הימנעותה מלעשות כן, מעידה על כך שלא הייתה לה סיבה לעשות כן, אלא היא הייתה מעוניינת בהמשך היחסים עימו, דבר שלא היה קורה, אילו אכן הייתה סובלת ממעשי אינוס חוזרים ונשנים..." (פסקה 78 לפסק הדין).

17. בנוסף לכך, בית המשפט המחוזי ייחס משקל רב גם לכך שגרסאותיהן של המתלוננות "התפתחו", במובן זה שנוספו בהן פרטים במהלך הזמן. בית המשפט המחוזי סבר כי אף בכך יש כדי לפגוע באופן משמעותי במהימנותן (למשל, בפסקאות 54, 76 ו-82 לפסק הדין). בהקשר זה, בית המשפט המחוזי אף ציין כי הפרטים שמסרה ר' בעדותה אינם הגיוניים משום שלא ברור כיצד התרחשו המעשים במובן הפיזי (פסקה 14 לפסק הדין). בית המשפט המחוזי קבע בנוסף כי לא ייתכן שהמתלוננות זכרו רק חלק מהפרטים לגבי האירועים הנטענים אבל לא זכרו חלקים אחרים, כגון מה לבש אורי במהלך האירוע או דברים מסוימים שאמר (למשל, בפסקאות 76 ו-84-85 לפסק הדין).

18. לבסוף, בית המשפט המחוזי קבע לגבי ט' כי האירוע שתיארה כאונס כלל אינו מעלה שאכן נאנסה על-ידי אורי. בית המשפט המחוזי ציטט את דבריה של ט', אשר כללו אמירות כגון "די, אני לא רוצה", ובהמשך לכך קבע כי "מתיאור זה לא עולה, בשום פנים ואופן, כי ט' נאנסה על ידי אורי, אולם בהחלט עולה, כי היא התאכזבה מכך ש'חדר וגמר מהר', דבר שהותיר אותה עם הרגשה רעה מאוד..." (פסקה 134 לפסק הדין).

19. ניתן להתרשם כי קביעות מהימנות אלה מעוררות קושי רב, וזאת בשל הכלים הלא ראויים שבהם עשה בית המשפט המחוזי שימוש לצורך גיבושן ולצורך הסקת מסקנות עובדתיות ביחס לאירועים הנטענים. על כך דומה כי אין כל מחלוקת ביני לבין חברי. למעשה, הדברים אינם עולים בקנה אחד, וחלקם אף עומדים בסתירה לפסיקתו הענפה של בית משפט זה בכל הנוגע למאפייניהם של קורבנות לעבירות מין והערכת מהימנותם (ראו למשל: ע"פ 8761/14 בן יצחק נ' מדינת ישראל, פסקאות 25-28 (14.1.2016) (על התנהגותם של קורבנות לעבירות מין שנראית לעיתים בלתי הגיונית ועל פערים בזיכרון); ע"פ 7880/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 36 (11.5.2015) (שענינו באי דיוקים ובפרטים חסרים בגרסה העובדתית שמסרה הקורבן וכן בכבישת התלונה על ידה); ע"פ 635/10 פלוני נ' מדינת ישראל (12.1.2012) (העוסק באונס של בת זוג); ע"פ 8031/13 שדרין נ' מדינת ישראל, פסקה 37 (22.7.2015) וע"פ 238/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות מ"ה-מ"ו (22.4.2010) (על העובדה שטענות ל"מתירנות" מינית אינן מעידות על הסכמה)).

20. חברי סבור שניתן "לתקן" את ההנמקה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי כך שיובהר כי חלק מן ההנחות שעליהן התבסס בית המשפט המחוזי הן הנחות שאיננו יכולים לסמוך את ידינו עליהן. הוא סבור כי בכפוף להבהרה זו שומה עלינו שלא להתערב בקביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי ובמסקנות הכלליות שהסיק בקשר למתלוננות, משום שאלה מבוססות על "התרשמותו הכוללת" מן העדויות. בעניין זה דעתי שונה, ולו במידת מה. אני סבורה שקביעותיו של בית המשפט המחוזי באשר למהימנותן של המתלוננות אינן יכולות להיות מנותקות מן "הכלים" אשר שימשו אותו לצורך הסקת המסקנות. לא ניתן לראות את ההנמקה ואת התוצאה כבלתי קשורות זו בזו. לא בכדי פיתח בית משפט זה במהלך השנים – כמו גם בתי משפט אחרים – כלים המשמשים אותו לצורך הערכת עדויות, ולא כל שכן בתחום הרגיש והמורכב של הערכת עדויות של מתלוננים ומתלוננות בעבירות מין. בית המשפט המחוזי קבע, כאמור, שהוא אינו מאמין למתלוננות, ובעשותו כן התבסס במידה רבה על "הנחות עבודה" מסוימות. כאשר קורסות באופן כה בטיסי חלק מ"הנחות העבודה" שבהן עשה שימוש לצורך קביעת מהימנותן של המתלוננות, ממילא גם לא יכולות להישאר על מכונן כל המסקנות שהסיק בית המשפט המחוזי על-בסיסן (חמי בן-נון וטל חבקין הערעור האזרחי 483 (מהדורה שלישית, 2012) (להלן: בן-נון וחבקין)).

21. באופן כללי יותר, אני סבורה שחברי הרחיק לכת באופן שבו היה נכון "לתקן" את האמור בפסק דינו של בית המשפט המחוזי. כך למשל, בית המשפט המחוזי מתאר

בפסק דינו עדות שהמשמעות המשפטית של תוכנה בהחלט עשויה להיות שנעברה כלפי המתלוננת עבירת אונס (קיום יחסי מין בעוד היא אומרת "אני לא רוצה, זה לא מתאים", ולבסוף התייחסות לכך ש"נכנעה לו"). בית המשפט המחוזי ציין כי "מתיאור זה לא עולה, בשום פנים ואופן, כי ט' נאנסה" (בפסקה 134 לפסק הדין). חברי השופט עמית "נכון להניח כי מדובר בניסוח לא מוצלח", אך סבור כי בסופו של דבר "מקריאת הדברים בהקשרם הכולל מתברר כי בית המשפט דחה את גרסתה" (בפסקה 50 לחוות דעתו של חברי). אני, לעומת זאת, סבורה שזהו מעוות שלא יוכל לתקון.

22. זאת ועוד: אני סבורה שבפסק הדין חסרה התייחסות ברורה לשאלת מהימנותו של אורי, התובע שכנגד. למעשה, אף חברי השופט עמית עמד על כך, בקבעו כי "בית המשפט קמא נמנע מלקבוע קביעות עקרוניות לגבי מהימנותו של אורי" (בפסקה 82 לחוות דעתו של חברי). חסר זה צריך להטריד אותנו כאשר בפנינו פסק דין המבוסס כולו על ממצאי מהימנות הנוגעים למתלוננות ובנסיבות שבהן ממצאים אלה מבוססים גם על כללי הערכה שנדחו בפסיקתנו. אני סבורה כי גם לחוסר זה נודעת משמעות מבחינת התוצאה שיש להגיע אליה.

23. אכן, התערבות בממצאי מהימנות שקבעה הערכאה הדיונית איננה דבר שבשגרה (ראו בהקשר של עבירות מין: ע"פ 6295/05 וקנין נ' מדינת ישראל, פסקאות 39-40 (25.1.2007); בן-נון וחבקין, בעמ' 480). אולם, היא אפשרית ואף נדרשת מקום שבו נפלה טעות "בולטת לעין" בהערכת המהימנות (ע"א 74/88 האפורטרופוס לנכטי נפקדים נ' חג'אג'רה, פ"ד מג(4) 280, 284 (1989); ע"פ 1160/09 אזולאי נ' מדינת ישראל, פסקה 55 (19.10.2009)). אני סבורה שכזה הוא המקרה דנן. על כך יש להוסיף כי במקרה שבפנינו מבוססת מרביתן של קביעות המהימנות של בית המשפט המחוזי על טעמים "שבהיגיון" ולא דווקא על התרשמות בלתי אמצעית מהמתלוננות ומעדותן, כפי שתואר בפסקאות 14-18 לעיל. על-כן, דומה כי המקרה שבפנינו הוא מסוג המקרים שבהם התערבותה של ערכאת הערעור בממצאי מהימנות היא פחות "בעייתית" (ראו בהקשר זה: ע"פ 1072/15 שייניס נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (10.11.2015); עמנואל גרוס "חקר האמת והביקורת השיפוטית – התערבות של ערכאת ערעור בממצאי עובדה: עיון נוסף" ספר גבריאל בן 225, 262-263 (דוד האן ואחרים עורכים, 2011)).

24. התוצאה שאליה אני מגיעה בשיטת ניתוח זו אמנם שונה מזו של חברי, אך היא איננה תוצאה רדיקלית של "היפוך הקערה על פיה". כאמור, איני סבורה שניתן לסמוך על ההיסקים והקביעות בדבר המהימנות שאליהם הגיע בית המשפט המחוזי. אולם,

איני סבורה שאנו יכולים לקבוע גם את היפוכם של דברים, כלומר לקבוע בשלב זה לצידו של מי עומדת האמת. לשם כך הייתה נדרשת שמיעה חוזרת של העדויות, משום שבתיק מורכב כמו זה שבפנינו נדרשת התרשמות מן העדים (כשעדותם של אלו מוערכת, כמובן, באמצעות הכלים הנכונים).

25. חברי השופט עמית סבור כי על בסיס קביעות המהימנות והיסקים לוגיים שונים המתבססים על העובדות שנקבעו בבית המשפט המחוזי, אפשר לקבוע פוזיטיבית שלא היו דברים מעולם. לשם כך, בין היתר, הוא קיבץ את כל ה"מאפיינים" שייחס בית המשפט המחוזי למתלוננות כדי להסיק כי אלו עשו שימוש לרעה במאפיינים הידועים של נפגעים ונפגעות בעבירות מין לצורך בדייתה של "עלילת שווא". דעתי, כפי שאסביר מיד, שונה גם בנקודה זו. אין אני מבקשת לומר, כאמור, כי התובעות הוכיחו את תביעתן או כי הנתבעות שכנגד הרימו את הנטל המוטל עליהן להוכיח את ההגנה של אמת בפרסום ("אמת דיברתי"), כפי שאסביר בהמשך. עם זאת, אינני סבורה שניתן לקבוע באופן פוזיטיבי שאונס לא התרחש. בנסיבות העניין אותם היסקים לוגיים הם לכל היותר מסתברים, אך ניתן להציג גם הסברים חלופיים אפשריים להתרחשויות, וסימני השאלה נותרים בעינם. להלן אתייחס לכמה ממסקנותיו של חברי באופן ספציפי.

26. ראשית, חברי השופט עמית ייחס משקל לכך שהמתלוננות אשר הגישו את תלונותיהן מקץ שנים עשו כן כשהן יודעות על כוונתן של האחרות להגיש תלונות וחלקן אף על כך שתלונות כאמור כבר הוגשו, ובאופן כללי יותר לכך שהן "תזמנו" את התלונות בהתאם לאירועים חיצוניים שהתרחשו באותה תקופה (בפסקה 53 לחוות דעתו של חברי). חברי סבור כי יש בעובדה זו כדי ללמד על "תוכנית" להתנכל לאורי. לעומת זאת, אני סבורה שלא ניתן להתבסס על עובדה זו כדי להכשיר את ממצאיו העובדתיים של בית המשפט המחוזי. אכן, לעתים פעולה "מאורגנת" עלולה ללמד על "תוכנית" להתנכל לאדם. אולם, ניסיון החיים מלמד כי לעתים תלונה של מתלוננת אחת מהווה "רוח גבית" עבור מתלוננות אחרות שקודם לכן חרשו מתוך חשש למצוא עצמן בודדות במערכה ומותקפות. אדרבה, מן המפורסמות הוא שאחת ההצדקות לפרסום שמם של חשודים בעבירות מין הוא בכך שפרסום זה מהווה "הזמנה" למתלוננות נוספות (ראו למשל: ע"פ 185/88 יהלום נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(1) 541, 549 (1989); בש"פ 6806/14 חכים נ' מדינת ישראל (15.10.2014); רע"פ 4755/15 שינברג נ' משטרת ישראל (16.7.2015)).

27. שנית, חברי השופט עמית מייחס משקל רב לכך שהנשים הטוענות כי היו קורבן לעבירות מין נשארו ביחסי קרבה עם הפוגע, תוך קביעה שלא היו ביניהם יחסי תלות או קשרי משפחה פורמאליים. גם כאן, אני סבורה שפני הדברים מורכבים יותר. לא אחת, תלות רגשית, נפשית או חברתית עשויה לגרום לקורבן שלא לנתק את הקשר עם מי שפגע בו (ראו למשל: ע"פ 2677/06 פלוני נ' מדינת ישראל (18.4.2007)). אין להתעלם מן העובדה שחלק מן הנתבעות שכנגד היו בקשר זוגי עם אורי בתקופות הרלוונטיות להתדיינות. לכן, לא ניתן אף לייחס משקל לעובדה שחלק מהמתלוננות קיימו עם אורי בזמנים שונים יחסי מין בהסכמה (וראו בהקשר זה: ע"פ 1933/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (11.2.2015)). חברי הפנה לדברים שנאמרו על ידי השופטת (כתוארה אז) מ' נאור בע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל (10.11.2011), ואין ספק כי הם הולמים גם במקרה זה: "התנהגות קורבנות אונס כלפי מי שאנס מורכבת היא, ובפרט במקרים של אונס בין מכרים" (שם, בפסקה 135). לכך יש להוסיף את השתייכותם של כלל הצדדים לקבוצה חברתית סגורה, שאף חברי סבור כי הייתה משמעותית לנמנים עמה. העובדה שהמתלוננות היו חברות בקבוצה חברתית מצומצמת והתלוננו כולן במהלך אותו פרק זמן, בשלב שבו אורי כבר לא היה חלק מן הקבוצה, עשויה גם להעיד על קושי להתלונן כל עוד הוא תפקד כחבר בה, ואף כזה המקורב למנהיגת הקבוצה. קושי מסוג זה אינו מיוחד רק למקרים שבהם הפוגע הוא חלק מהתא המשפחתי או שבהם הנפגע הוא קטין. אינני סבורה כי יש בסממנים אלה כדי ללמד שהמתלוננות אכן נאנסו. אולם, אני סבורה כי אין בהם אף כדי להוכיח באופן מובהק כי לא נאנסו. במלים אחרות, לשיטתי, אין מדובר בהיסקים לוגיים, אלא רק באפשרויות ובהנחות.

28. שלישית, חברי השופט עמית הלך בעקבותיו של בית המשפט המחוזי בכך שייחס משקל רב למה שכונה בשם "תוכנית הנאנסות", היינו הפגישה שבה תוכננה אסטרטגיה לניהול המאבק המשפטי והציבורי באורי. חברי, כמו בית המשפט המחוזי לפניו, ראה בכך "אקדח מעשן" שיש בו כדי ללמד על כך שהתלוננות נגדו היו תלונות כזב. אף כאן אני סבורה שהדברים אינם חד-משמעיים כל עיקר, ולכן אינם יכולים לשמש אסמכתה לקביעה כי המתלוננות שיקרו. כפי שציין חברי, כל התלוננות – מלבד התלונה של ד' – הוגשו למשטרה במהלכם של מספר חודשים בשנים 2009 ו-2010. התביעה האזרחית הוגשה אף היא בשנת 2010. לעומת זאת, הפגישה האמורה התקיימה רק בתחילת שנת 2011, זמן ניכר לאחר הגשת מרביתן של התלוננות. יתר על כן, היא התקיימה לאחר שהתקבלה החלטת המשטרה להפסיק את הטיפול בתלוננות. האם מכאן ניתן להסיק כי התלוננות שהוגשו קודם לכן היו חלק מ"תוכנית זדונית"? אילו כך היה, ניתן היה לצפות כי תוכנית כזו תיערך מראש, ולא בדיעבד. אבקש להדגיש: אין מקום

להתפעלות מתוכנה של הפגישה שהובילה לגיבוש "תוכנית הנאנסות". תוכן הפגישה אכן מעורר אי-נחת רבה, וייתכן שיש לדברים אף היבטים אתיים שאינם בפנינו. אולם, לא זו השאלה. השאלה היא האם הפגישה מעידה על הכוזב בתלונות שהוגשו זמן מה קודם לכן? התשובה על כך רחוקה מלהיות חד-משמעית. אולם, ככל שהדברים נבחנים כאינדיקציה לאמיתותן של התלונות, אינני סבורה שהם מלמדים, כשלעצמם, על דבר.

29. אם כן, מ"הצטברות" הדברים עליה מצביע חברי, ניתן אולי לומר כי הנתבעות שכנגד לא הרימו את הנטל שהוטל עליהן להראות כי הדברים התרחשו כפי שטענו, שכן יש שאלות רבות שנותרו ללא מענה. אולם, כאשר "מנקים" את קביעות המהימנות עליהן הצבעתי, לא ניתן לקבוע כי דבר מן הדברים שנטענו לא התרחש כלל. אני סבורה כי משגרע חלק מן הבסיס להנמקתו של בית המשפט המחוזי התוצאה אינה עוד שהוכח כי התובעות לא דוברות אמת, אלא שלא ניתן לקבל את תביעותיהן על בסיס העדויות שהובאו. במלים אחרות: התובעות ביקשו להוכיח X. הן לא הצליחו להוכיח X, אך גם לא הוכח שלא X הוא הנכון. לקביעה זו יש בענייננו משמעויות מורכבות, כמפורט להלן.

התביעה שכנגד: תביעת לשון הרע וההגנות מפניה

30. בענייננו, כאמור, אורי הגיש תביעה שכנגד שהנתבעות בה היו כל המתלוננות (לרבות ט' שכזכור התלוננה נגד אורי במשטרה אך לא הגישה נגדו תביעה) ו-ר"ש. לטענתו של אורי, ר"ש הייתה מנהיגת הקבוצה שאליה השתייכו המתלוננות באותה עת ושימשה כ"רוח החיה" שמאחורי כל הפעולות שנקטו נגדו. בכלל זאת היא עמדה, כך נטען, גם מאחורי הגשת התביעות. התביעה שכנגד התבססה בראש ובראשונה על עילות של הוצאת לשון הרע לפי חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק איסור לשון הרע או החוק), וכן על עילות נזיקיות ועל עילות מחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981. בעיקרו של דבר, בית המשפט המחוזי קיבל את הטענה בדבר הפגיעה באורי בדרכים הבאות: הגשת תלונות למשטרה; הגשת תלונות ללשכת עורכי הדין; והשתתפות בהפגנות שבהן הושחר שמו – בכפוף לכך שלא כל הנתבעות שכנגד השתתפו בכל הפעולות האמורות. מלכתחילה נסבה התביעה שכנגד גם על הפרסומים הרבים באינטרנט שנגעו לאורי, אולם בית המשפט המחוזי קבע כי לא הוכח קשר בין הנתבעות שכנגד לבין פרסומים אלה, ולכן איננו עוסקים בכך, כפי שהסביר גם חברי.

31. בקבלתה של התביעה שכנגד התבסס בית המשפט המחוזי על הקביעה העובדתית שלא היו דברים מעולם. על כן, הוא קבע כי התלונות שהגישו התובעות וט' היו תלונות כוזבות, וכי ממילא הן הוגשו כדי לפגוע באורי בחוסר תום לב. כפועל יוצא, כך קבע, היו פסולים גם כל המעשים האחרים הקשורים בכך (התלונות הנוספות ללשכת עורכי הדין וההשתתפות בהפגנות). אולם, כפי שהסברתי לעיל, הגם שאינני סבורה כי יש להתערב בתוצאה שאליה הגיע בית המשפט המחוזי באשר לדחיית תביעותיהן של שלוש המתלוננות, עמדתי היא שהקביעות אשר עליהן ביסס את קבלת תביעתו של אורי אינן יכולות לעמוד. בנסיבות העניין, כאמור, אני סבורה שלא הוכח פוזיטיבית ש"לא היה X", אלא רק ש"לא הוכח X".

32. אכן, אין ספק כי ההאשמות שהוטחו באורי הן האשמות חמורות, וכי השמעתן היא בגדר "לשון הרע" per se. הדברים פשוטים. אולם, לא זו השאלה. השאלה היא האם עומדת לנתבעות שכנגד אחת ההגנות לפי דיני לשון הרע.

33. לענייננו רלוונטיות שתי הגנות המנויות בחוק איסור לשון הרע – הטענה של אמת בפרסום (בגדרו של סעיף 14 לחוק איסור לשון הרע) והטענה של "תום לב" (בגדרו של סעיף 15 לחוק איסור לשון הרע). לכאורה, אלה הגנות נפרדות. עם זאת, בנסיבות העניין, נוצר מצב של "קריסה" חלקית שלהן זו אל תוך זו – מאחר שהקביעה לפיה התלונות היו תלונות כזב שללה מן הנתבעות שכנגד הן את הגנת האמת והן את הגנת תום הלב באבחה אחת. לעמדתי ההכרעה בדבר התקיימותן של ההגנות האמורות צריכה להיות שונה. אתיחס אפוא בנפרד לשאלת ההגנות הרלוונטיות לשלוש ההתנהגויות שעומדות במרכז הדיון – הגשת תלונה למשטרה; הגשת תלונה ללשכת עורכי הדין; השתתפות בהפגנה. כפי שיוסבר בהמשך, לשתי ההתנהגויות הראשונות רלוונטית הטענה של "תום לב", בעוד שלאחרונה מביניהן רלוונטית הטענה של אמת בפרסום. להבחנה זו בין סוגי ההגנות יש, בנסיבות העניין, חשיבות רבה, כמפורט להלן.

34. תביעת לשון הרע בגין הגשת התלונות למשטרה – אין ספק שמסירת תלונה לפיה אדם עבר עבירה פלילית כלפי אדם אחר, ובמקרה שלנו, תלונה לפיה אשה הותקפה מינית, היא "על פניה" לשון הרע כמובנו בחוק איסור לשון הרע (ראו: ע"א 310/74 שיטרית נ' מזרחי, פ"ד ל(1) 389, 391 (1975); חאלד גנאים, מרדכי קרמניצר, בועז שנור לשון הרע – הדין המצוי והרצוי 213 (2005) (להלן: גנאים, קרמניצר ושנור)). עם זאת, מדובר בהוצאת לשון הרע בנסיבות שבהן קיים אינטרס חברתי חיוני ב"זרימת

מידע" לרשויות החוק. על כן, דיני לשון הרע פורשים, באופן מסורתי, "מטריית מגן" מעל ראשיהם של מי שהתלוננו למשטרה, ובלבד שהגישו את תלונתם בתום לב, הכול כאמור בסעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע.

35. בית המשפט המחוזי קבע כי הגנה זו לא עמדה למתלוננות משום שלשיטתו תלונותיהן היו כוזבות, וממילא הגשתן בידיעה שהן כוזבות מובילה למסקנה שלא הוגשו בתום לב, כפי שנדרש בחוק. חברי, השופט עמית, סבור כי בצדק נקבע כך. לשיטתי, לעומת זאת, לא הוכח באופן פוזיטיבי כי התלוננות היו כוזבות, אם כי גם תוכנן לא הוכח כדבעי. בנסיבות אלה, עומדת למתלוננות חזקת תום הלב שבסעיף 16(א) לחוק איסור לשון הרע, ולא ניתן לומר שהתלוננות הוגשו ביודעין ובזדון, וממילא חלה כאן ההגנה האמורה. בבסיסה של קביעה זו עומדים שני טעמים, טעם עובדתי וטעם עקרוני.

36. במישור העקרוני, אני סבורה כי, בגבולות הסבירות וההגינות, יש לאמץ פרשנות רחבה לסעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע, על מנת להבטיח את המטרה החשובה של הגשת תלונות למשטרה ללא מורא. דומה כי לא צריך להכביר מלים בדבר החשיבות שבשמירת הגישה החופשית להגשת תלונות במשטרה. האינטרס הציבורי מחייב נקיטת זהירות רבה בכל הנוגע להפעלת סנקציות בגין הגשת תלונות. זאת, גם בהתחשב בקשיים הרגשיים והחברתיים הכרוכים ממילא לא אחת בהגשת תלונה, ולא כל שכן תלונה בגין עבירת מין, והחשש מ"אפקט מצנן" (ראו: עניין תוכנית מקור; רע"פ 5877/99 יאנוס נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(2) 97, 118-119 (2004) (להלן: עניין יאנוס)). עידוד הפניה למשטרה במקרים המתאימים נותן ביטוי להעדפה הנודעת לברור תלונות באופן גלוי, על-פני השתקתן או טיפול בהן באמצעות עשיית דין עצמי או "במחשכים", באופן נסתר (גנאים, קרמניצר ושנור, בעמ' 352). פרספקטיבה נוספת על הדברים נוגעת לאינטרס של רשויות האכיפה בקבלת מידע, מהמתלוננים ומצדדים שלישיים שונים, אינטרס אשר עשוי להיפגע מקום שבו קיים חשש מפניה לרשויות בשל חשיפה אפשרית לתביעות לשון הרע (ראו: אורי שנהר דיני לשון הרע 281 (1997) (להלן: שנהר)). אינטרס חשוב זה הוזכר – בשינויים המחויבים – גם בהקשר של חשיפת שמות מודיעים משטרתיים (ראו למשל: בג"ץ 64/91 חילף נ' משטרת ישראל, פ"ד מז 653 (1993); ע"א 2629/98 השר לביטחון פנים נ' וולפא, פ"ד נו(1) 786, 795 (2001)). עמד על כך בהרחבה השופט (כתוארו אז) א' ברק בפסק דינו בע"א 788/79 ריימר נ' עיזבון המנוח רייבר, פ"ד לו(2) 141 (1981) והדברים יפים גם עתה, ממש כביום כתיבתם. השופט ברק קבע כי ההגנה תחול גם מקום שבו אדם מאמין כי הנילון

ביצע עבירה, אף אם אמונתו מוטעית היא. יתר על כן, השופט ברק הדגיש בפסק דינו כי הדברים אמורים גם בתלונה שהוגשה מתוך כוונה לפגוע בנילון, מתוך מה שהוא כינה "מוטיב מרושע", מאחר ש"לממונים על חקירות פשעים ועבירות יש עניין בקבלת מידע אמיתי, גם אם המניע למסירתו הוא פסול, ויש על-כן לציבור עניין, כי מי שמוסר מידע, שהוא מאמין בנכונותו, ייהנה מהגנת החוק" (שם, בעמ' 149). בהתאם לכך, הקביעה כי תלונה הוגשה בחוסר תום לב צריכה להיות שמורה למקרים חריגים, שבהם אין ספק כי המתלונן יודע שתלונתו אינה אמת (השוו: שם). אני סבורה כי לא הוכח שהמקרה הנוכחי נמנה עם מקרים אלו.

37. לשאלה האם ראוי להעניק הגנה מפני תביעות למי שפנו למשטרה בתלונה, ובכלל זה הגנה מפני תביעות בלשון הרע, וכן לשאלה מה היקף ההגנה שיש להעניק להם, נדרשו גם בתי משפט במדינות אחרות. ככלל, אפשר להצביע על מכנה משותף רחב של הכרה בהגשת תלונה במשטרה כ"פרסום" הראוי להגנה במסגרת דיני לשון הרע. בשיטות הנמנות עם משפחת המשפט האנגלו-אמריקאית ניתן להבחין בהתלבטות בין הענקת הגנה של חסינות מסויגת לתלונה במשטרה (כמו בישראל), היינו כזו המבוססת על תום לב, לבין הענקת הגנה של חסינות מוחלטת להגשת תלונה מטעמי מדיניות כלליים, שעיקרם בהגנה על הגשת תלונות ללא מורא. בהתאם לכך, בארצות הברית, ניתן להצביע על הבדלים בסטנדרט המקובל בעניין זה במשפטן של המדינות השונות. בחלקן נוהג הסטנדרט של חסינות מסויגת המבוססת על תום לב (ניתן להדגים זאת מפסקי דין הנסבים על קנטאקי – *Bowling v. Lawson*, 122 F. Supp. 2d 693 (S.D.W. Va. 2000) aff'd. 4 F. App'x 178 (4th Cir. 2001); על ארקנסו – *Suggs v. Stanley*, 794 F. Supp. 2d 672 (8th Cir. 2003); מישיגן – *Stanley*, 324 F.3d 672 (8th Cir. 2003); ומינסוטה – *Walker v. Wanner Eng'g, Inc.*, 867 F. Supp. 2d 755 (E.D. Mich. 2011); באחרות מוענקת חסינות מוחלטת למתלונן, ללא תלות ביסוד הנפשי שנלווה להתנהגותו (כפי שניתן להדגים מפסקי דין הנסבים על פנסילבניה – *Pennoyer v. Marriott Hotel Servs., Inc.*, 324 F. Supp. 2d 614 (E.D. Pa. 2004); קליפורניה – *Hagberg v. California Fed. Bank FSB*, 81 P.3d 244 (Cal. 2004); ואריזונה – *Ledvina v. Cerasani*, 146 P.3d 70 (Ariz. Ct. App. 2006)). מעניין לציין את ההתפתחות שחלה בעניין זה במשפט האנגלי, שדיני לשון הרע של ישראל התפתחו ממנו. בעניין *Westcott v. Westcott* [2009] 1 All ER 727 קבע בית המשפט לערעורים של בריטניה כי האינטרס הציבורי מחייב להרחיב את החסינות המוענקת למי שמגיש תלונה במשטרה, כך שזו תהיה בלתי מסויגת (מוחלטת ולא יחסית). לשיטתו של בית המשפט לערעורים, אינטרס זה מצדיק אף את הענקתה של חסינות שתגן, לעתים, גם על

מי שפעלו באופן לא ראוי. במונחים של חוק איסור לשון הרע הנוהג בישראל, משמעות הדברים הייתה "העברת" ההגנה הניתנת בגין הגשת תלונה במשטרה מסעיף 15 (שענינו הגנות מסויגות של תום לב) לסעיף 13 (המעניק חסינות מוחלטת בנסיבות מסוימות, כמו למשל בגין תוכנם של מסמכי בית-דין). כמובן, שומה עלינו להכריע על-פי הדין הישראלי בלבד. אולם, שיקולי המדיניות הנזכרים עשויים להשפיע על אופן פירושו. אלה מכוונים באופן ברור לעבר פרשנות נדיבה של החסינות המסויגת הקבועה בסעיף 15(8) לחוק, בין השאר בשים לב לכך שבמבט השוואתי חסינות זו מצטיירת כמבטאת "רף מינימום" של הגנה על מי שמגיש תלונה למשטרה.

38. ומן המישור העקרוני למישור העובדתי: אני סבורה כי המבנה של ההגנה הקבועה בסעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע בצירוף סעיף 16(א) לו מקנה למתלוננות במקרה זה חזקת תום לב, במובן זה שהן אינן צריכות להוכיח באופן פוזיטיבי כי הגישו תלונותיהן בתום לב (ראו: ע"א 5653/98 פלוס נ' דינה חלוץ, פ"ד נה(5) 865, 893-894 (2001); ע"א 323/98 שרון נ' בנזימן, פ"ד נו(3) 245, 269 (2002); שנהר, בעמ' 256). אורי רשאי היה לסתור את החזקה באמצעות הוכחת אחת מהחזקות השליליות המנויות בסעיף 16(ב) לחוק. אולם, כפי שאסביר, אינני סבורה כי הצליח לעשות כן, משום שלא הוכח כי המתלוננות סברו שתלונתן שקרית. קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה לא התקיים אונס מבוססת על קביעות מהימנות. אני סבורה כי לאחר שהשמטנו מגדרי הדיון את קביעות המהימנות השגויות של בית המשפט המחוזי, כאמור, לא ניתן לקבוע באופן פוזיטיבי כי מקרי אונס לא התקיימו. זהו הטעם המרכזי להנמקתי. לכך מתווספת העובדה שבית המשפט המחוזי קבע כי התקיימו יחסי מין בין אורי לבין המתלוננות, ואף לא שלל את הטענה כי בחלק מהמקרים נלווה ליחסי המין ממד של אלימות (ראו למשל: פסקה 78 לפסק דינו של בית המשפט המחוזי). יש בכך כדי להניח בסיס לכאורה לכך שהפנייה למשטרה, כדי שתברר אם אכן התקיים אונס, לא חרגה מתחום הסביר, כנדרש בסעיף 16(א) לחוק. ניתן לציין בהקשר זה גם את היעדר ההתייחסות למהימנותו של אורי בבית המשפט המחוזי. אורי הציג גרסאות שונות לאירועים שהתרחשו, לעיתים הפוכות לחלוטין לאלו שהציגו המתלוננות ולעיתים כלל לא הציע כל גרסה משלו ושמר על "עמימות", כפי שציין גם חברי. למרות זאת, כאמור, בית המשפט המחוזי כלל לא נדרש למהימנותו של אורי, וזאת אף במקרים שבהם קיבל חלק נכבד מטענותיהן של המתלוננות. הדוגמה המובהקת ביותר לכך היא קביעותיו של בית המשפט המחוזי ביחס לאירוע בחוף מנדרין, שעליו, בין היתר, ביססה ד' את טענת האונס שלה. בית המשפט המחוזי קיבל את גרסתה של ד' לפיה אכן התקיימו יחסי מין בינה לבין אורי ודחה את גרסתו של אורי לפיה כלל לא התקיימו יחסי מין. למרות זאת,

הוא לא קיבל את טענתה של ד' כי מדובר במעשה אונס. חברי ייחס לעובדה זו משקל לעניין קביעת הפיצוי. לדעתו, יש לה השפעה מכרעת גם על הקביעה כי פנייתן של המתלוננות למשטרה הייתה סבירה, כנדרש בסעיף 16(א) לחוק, וכי אורי לא הרים את הנטל הנדרש להוכחת חזקות חוסר תום הלב, בהתאם לסעיף 16(ב) לו. אם כן, בסופו של דבר, אני סבורה כי איננו יכולים לקבוע ברמה מספיקה של ודאות שאונס לא התקיים. בנסיבות הללו, ולנוכח הרף הגבוה שיש לקבוע, לעמדתו, ביחס להגנה על תלונות למשטרה, אינני סבורה שיש לחייב את המתלוננות בפיצוי לפי חוק איסור לשון הרע בגין הגשת התלונות למשטרה.

39. תביעת לשון הרע בגין הגשת התלונות ללשכת עורכי הדין – אני סבורה כי הדברים שפורטו לעיל יפים, בשינויים המחויבים, גם לגבי התלונות שהוגשו ללשכת עורכי הדין, ושאינה בהגשתן קיים אינטרס ציבורי ברור, כל עוד אין קביעה עובדתית לפיה הוגשו מתוך ידיעה שאינן נכונות (ראו: שנהר, בעמ' 303). למעשה, אף חברי מסכים כי הגשת תלונה ללשכת עורכי הדין יכולה לחסות, במישור העקרוני, תחת כנפיו של סעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע. אולם, הוא סבור כי מתכונת הפנייה – ללא התייחסות לסגירת התלונות שהוגשו עד אותה עת על-ידי המשטרה ובטרם הוגשה תלונתה של ד' – מלמדת על העדר תום לב, וכי כל מטרתה הייתה "לפגוע בשמו ובמעמדו של אורי" (כאמור בפסקה 72 לחוות דעתו של חברי). הגם שאני שותפה להסתייגותו של חברי מאופן ניסוחה של התלונה, אינני יכולה להסכים למסקנותיו.

40. אכן, יש לכאורה טעם לפגם בהגשת תלונה ללשכת עורכי הדין מבלי לציין במסגרת הפנייה, ולא כל שכן כאשר הדבר נעשה על-ידי עורכת דין, מהו "סטטוס" הטיפול של התלונה במשטרה. אמנם, סגירת תלונה במשטרה אינה מונעת הגשת תלונה לגורמים אחרים. אולם, ניתן לצפות מעורך דין, ולא כל שכן בפנייה ללשכת עורכי הדין, לנקוט בגילוי ובדיוק מרביים.

41. אולם, האם ניתן לקבוע כי התלונה הוגשה בחוסר תום לב בהתאם למוכח שיש לתת למונח זה בגדרו של סעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע? אינני סבורה כך. כפי שהוסבר, פרשנותו של סעיף 15(8) צריכה להיות נדיבה. כל עוד אין בפנינו קביעה כי התלונה הוגשה מתוך ידיעה שתוכנה אינו נכון (ולשיטתי אין בפנינו קביעה כזו, כאמור) הרי שלא ניתן לומר זאת. מתכונת של פנייה לא ראויה (על המשמעויות הנוספות שעשויות להיות לה במישור האתי, למשל, מבלי לקבוע בעניין מסמרות כמוכן) – לחוד; ותלונה בחוסר תום לב כמוכח של מונח זה בדיני לשון הרע – לחוד.

42. תביעת לשון הרע בגין השתתפות בהפגנות – בעיני, הטענה הסבוכה ביותר מהיבטם של דיני לשון הרע במקרה זה נוגעת להשתתפותן של חלק מהמתלוננות בהפגנות. ההגנה המיוחדת העומדת למתלוננת לעניין הגשת תלונה למשטרה או לרשות מוסמכת אחרת לפי סעיף 15(8) לחוק אינה חלה כאשר המתלוננת חוזרת על הדברים בהקשרים אחרים – חברתיים או ציבוריים. לכאורה, אפוא, מתלוננת המתייחסת להגשת תלונה, בתקשורת או בהקשרים חברתיים, עלולה להידרש להתמודד עם תביעת לשון הרע, שכן הדבר נכלל בגדר פרסום לפי לשון החוק (ראו: ע"א 214/89 אבנר נ' שפירא, פ"ד מג(3) 840, 861 (1989)). המתלוננות בענייננו טענו כי עומדת להן ההגנה של אמת בפרסום לפי סעיף 14 לחוק. בהתאם לזאת, היה עליהן להראות, קודם כול, כי הדבר שפורסם היה אמת, במובן זה שגם אם ייקבע כי כפות המאזניים הראייתיות מעוינות וכי קיים שוויון במאזן ההסתברויות יהיה עליהן לחוב בדין (ראו: שנהר, בעמ' 217).

43. כאמור, לא הוכח בענייננו שאונס אכן התרחש (לא הוכח שהיה X) אך אני סבורה שגם לא הוכח שלא היו דברים מעולם (לא הוכח שלא היה X). בנסיבות הללו, קיים בענייננו שוויון ראייתי. העובדה שהמתלוננות לא הוכיחו כי המעשים הנטענים אכן בוצעו, לפחות במאזן הסתברויות אזרחי, משמיעה כי במקרה שלפנינו לא עומדת למתלוננות שהשתתפו בהפגנות, קרי ד' ו-מ', הגנה לפי דיני לשון הרע דהיום.

44. לא אכחד: התלבטתי אם נכון יהיה לקבוע כי למתלוננות לא ניתנה הזדמנות אמיתית להוכיח את הטענה כי עומדת להן הגנת אמת בפרסום ועל כן יש להשיב את התיק לבית המשפט המחוזי על-מנת שזה ישמע את הראיות מחדש, אף במוטב אחר. התלבטות זו נבעה ממסקנתי לפיה חלק נכבד מקביעותיו של בית המשפט המחוזי ביחס למצב העובדתי ולמהימנותן של המתלוננות לא יכולות לעמוד. לאחר התלבטות רבה ובחינתן של הראיות העומדות בפנינו, הגעתי לכלל מסקנה כי במקרה זה, גם כאשר לא מביאים בחשבון את ממצאי המהימנות השגויים שנקבעו בבית המשפט המחוזי, לא ניתן לקבוע כי המתלוננות הרימו את הנטל להוכיח כי הייתה אמת בפרסום.

45. בהמשך לכך, חשוב להבהיר כי יש להיזהר מאד מהסקת מסקנות כלשהן באשר להשלכות של קבלת התביעה בעניין זה על מקרים עתידיים. מקרה זה הוא יוצא דופן בשל מכלול הנסיבות שהקשו על הוכחת טענותיהן של המתלוננות, ובכלל זה חלופה הזמן, הימנעותה של ר"ש, דמות מרכזית לכאורה בפרשה, מלהתייצב ולהעיד וכן

קביעות המהימנות ביחס לעדים האחרים בפרשה (מלבד המתלוננות עצמן). כפי שציינתי בפתח דבריי, יש להיזהר מאד מהפיכתן של תביעות לשון הרע לכלי משחית לצורך השתקה והתנגחות בנפגעי עבירה, חלף ייעודן המקורי להגן על שמו הטוב של אדם, ושומה על בית המשפט לגלות ערנות לחשש זה בכל מקרה ומקרה שבא בפניו.

46. עניינה של ר"ש – עניינה של ר"ש מובחן מזה של הנתבעות האחרות. ר"ש עצמה לא העלתה כל טענה באשר לפגיעה אישית בה. כמו כן, לא הוכח כי ר"ש ביצעה כל פרסום בעצמה. אולם, על-פי גרסתו של אורי, שהתקבלה על-ידי בית המשפט המחוזי, היא זו שעמדה מאחורי האירועים כולם, בתור "מורה רוחנית" שידה בכול, "המושכת בחוטים". דומה שלנוכח המסכת העובדתית שפורטה במקרה זה קשה לפקפק בהשפעתה של ר"ש על האחרות, בתקופה הרלוונטית לאירועים שעליהם נסבה ההתדיינות. אורי סבור שדי בכך כדי לחייבה בדין. זאת ועוד: לשיטתו, העובדה שלא התייצבה לעדות, ואף לא מסרה תצהיר עדות ראשית צריכה לשקול לחובתה. לעומת זאת, עמדתה של ר"ש היא שהתביעה נגדה לא "מחזיקה מים" ומבוססת על השערות בלבד. חלק מהמתלוננות ציינו את השפעתה של ר"ש על ההחלטה להגיש תלונה באופן מפורש, ואף סביר מאוד להניח ש-ר"ש השפיעה במובנים כאלו ואחרים על הגשת התלונות כולן, בהיותה הדמות המרכזית בקבוצה החברתית שבלב הפרשה.

47. מאחר שגם לשיטתו של בית המשפט המחוזי לא הוכחה אחריותה של מי מן הנתבעות לפרסומים באינטרנט, יש להתמקד גם בעניינה של ר"ש בשאלת האחריות בגין התלונות (במשטרה וללשכת עורכי הדין) ובגין ההפגנות. מאחר ש-ר"ש לא הגישה את התלונות בעצמה ואף לא השתתפה באופן פעיל בהפגנות, חיובה בדין יכול להיות מבוסס רק על סעיף 12 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] שעניינו באחריותו של מסייע או משדל.

48. גם בעניין זה יש להבחין בין הגשת התלונות, מצד אחד, לבין ההפגנות, מצד אחר. בכל הנוגע לתלונות, אפילו ר"ש עודדה את המתלוננות להגישן, הרי משלא הוכח כי יש מקום לחייב את המתלוננות עצמן בגינן (מאחר שלא הוכחה שקריותן) ממילא לא ניתן לחייב אף את ר"ש בשל הגשתן (שנהר, בעמ' 251, 253). שונים הם פני הדברים לעניין ההפגנות. מעורבותה של ר"ש ב"תכנית הנאנסות" מקשרת את ר"ש להפגנות באופן משמעותי. כפי שציין חברי השופט עמית, משרד הפרסום, שהגה תכנית זו, סבר כי לקוחתו היא ר"ש והיא שעמדה מאחורי הפגישה שבה הועלתה האפשרות ליזום הפגנות שבהן יושחר שמו של אורי. אני סבורה אפוא כי ר"ש נושאת באחריות משותפת

לפרסומים הללו, מכוח סעיף 12 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (ראו: שם, בעמ' 251). בהקשר זה אף יש לייחס משמעות לכך ש-ר"ש נמנעה מלהעיד, שכן לא עלה בידה להפריך את הממצאים השונים שנקבעו לגביה על-בסיס עדותו של בעל משרד הפרסום, ואף לא עלה בידה לשכנע כי עומדת לה הגנה שבדין.

49. אתנחתה: ה"פרדוקס" בתחולתן של ההגנות הקבועות בחוק – במבט רחב יותר, גם אם למעלה מן הצורך, אציין כי המקרה שבפנינו חושף קשיים ואף פרדוקסים בדיני לשון הרע במתכונתם הנוכחית בישראל. עולה מן הדברים כי מי שנפגעה מעבירת מין ותבחר לחשוף את הדברים בזירה הציבורית עלולה להיתבע בגין הוצאת לשון הרע, ואז נטל הוכחת האמת יהיה מוטל עליה. ככל שהדבר נעשה לאחר חלוף שנים רבות, הקושי הכרוך בכך הוא ברור. אילו, לעומת זאת, הייתה נמנעת מלחשוף את עצמה ורק הייתה מגוללת את סיפורה בפני עיתונאי שהיה מתרשם לכאורה מכנותה, פרסום על-ידי אותו עיתונאי יכול היה לחסות תחת הגנות החוק גם ללא הוכחת האמת – ובלבד שהעיתונאי פעל בתום לב, ובכלל זאת נקט בפרקטיקות של עיתונות אחראית (ראו: דנ"א 2121/12 פלוני נ' ד"ר אורבך, פסקאות 79-81 ו-104 ג) לפסק דינו של הנשיא א' גרוניס (18.9.2014)). ניתן להוסיף כי העיתונאי לא יהיה חייב בגילוי זהותו של המקור, בשל החיסיון העיתונאי שחל במקרים אלה. אכן, אדם צריך להיות נכון "לעמוד" מאחורי הדברים שפרסם. אולם, הקצאת נטל ההוכחה על הנתבע אינה פשוטה במקרה זה, ולא כל שכן לאחר חלוף שנים רבות. אף סוגיה זו ראויה למחשבה.

הנזקים שנגרמו ואופן פסיקתם של פיצויים לא ממוניים

50. משהגעתי למסקנה כי לנתבעות שכנגד עומדת הגנת תום הלב ביחס להגשתן של התלונות במשטרה וללשכת עורכי הדין, הרי שממילא אני סבורה כי יש להתערב גם בפיצוי שנפסק לטובתו של אורי בבית המשפט המחוזי. בהתאם לכך, אני סבורה כי על הפיצוי שיפסק לאורי להיות נמוך יותר מזה שפסק חברי (אשר חייב את הנתבעות שכנגד בגין שלושה אירועים, לרבות התלונות שהוגשו למשטרה וללשכת עורכי הדין). כזכור, עמדתי היא שיש לחייב בפיצוי בגין פרסום לשון הרע רק את ד' ו-מ' שהשתתפו בהפגנות וכן את ר"ש שעמדה מאחוריהן. בהתחשב בשיקול המדיניות החשוב של החשש מפני אפקט מצנן, שהזכיר חברי השופט עמית ושאל את סבורה שיש לייחס לו משקל נכבד, אם תישמע דעתי, ד', מ' ו-ר"ש יחויבו ביחד ולחוד בפיצוי בסך 50,000 שקל בגין ההפגנה מול לשכת עורכי הדין; ד' ו-ר"ש יחויבו ביחד ולחוד בפיצוי נוסף בסך 50,000 שקל בגין ההפגנה מול ביתו של אורי. בהקשר זה, חשוב לציין כי לא הובאו ראיות ביחס להיקף ההפגנות, ובשל כך כלל לא ברור מה הייתה מידת החשיפה

להפגנות שבהן השתתפו המתלוננות (שנהר, בעמ' 368, 384). הפיצוי שנפסק בגין "נזקי ההפגנות" בבית המשפט המחוזי, לא רק שלא נומק וכומת בהתאם לאמות המידה שנקבעו בפסיקה (ראו: ע"א 89/04 נודלמן נ' שרנסקי, פסקאות 51, 55 ו-57 (4.8.2008) (להלן: עניין נודלמן); ע"א 6903/12 Canwest Global Communications Corp נ' עזור, פסקאות 61-65 (22.7.2015) (להלן: עניין עזור)), אלא שהוא גם לא הופרד מהנזקים שיוחסו להגשת התלונות השונות. לבסוף, אינני רואה מקום להידרש למרבית הסוגיות שנזכרו בחוות דעתו של חברי בנושא הפיצויים ושלשיטתי אינן נדרשות להכרעה במקרה זה.

51. אציין כי ללא קשר לעמדתי ביחס לתחולת ההגנות כאמור אני מסכימה עם חברי השופט עמית כי יש מקום להתערב בפיצוי שנפסק לטובת אורי בבית המשפט המחוזי, משום שזה הפריז בפסיקת הפיצויים בענייננו. אכן, בדיני לשון הרע יש מקום לפיצוי בגין נזק לא ממוני (ראו למשל: עניין עזור, בפסקאות 61-65), ואין מניעה שאף יהיה זה פיצוי נכבד (ראו את הפיצוי שנפסק, למשל, בעניין נודלמן, בפסקאות 46-47). אולם, כל מקרה צריך להיבחן לגופו.

52. מוכנה אני להניח כי לאורי אכן נגרמו נזקים רבים וקשים בשל הפרשה, על אף הקשיים הראייתיים שציין גם בית המשפט המחוזי בהקשר זה (השוו: עניין עזור, שם; אלעד פלד צווי עשה בדיני לשון הרע 183 (2012); יובל קרניאל ועמירם ברקת "הפיצויים בדיני לשון הרע: השם והשמך" עלי משפט ב 205, 210-211 (תשס"ב). השוו: עניין נודלמן, בפסקאות 46-47). כידוע, פרסום לשון הרע פוגע בכבודו של אדם, באופן שלעיתים קשה לתקנו (שם, בפסקה 16), ואין ספק כי מקום שבו נגרם נזק בשל פרסום לשון הרע – הרי שיש לפצות את הניזוק, עד כמה שניתן, בגין הנזק שנגרם לו (רע"א 4740/00 אמר נ' יוסף, פ"ד נה(5) 510, 524 (2001)). עם זאת, השאלה שעליה יש להשיב בערעורים שלפנינו היא האם הוכיח אורי כי הנזקים הנטענים נגרמו לו על-ידי או בעיקר על-ידי הנתבעות שכנגד. כשלעצמי, אינני סבורה שכך אכן הוכח. הנזקים הנטענים נבעו בעיקר מן הפרסומים באינטרנט, אולם בהקשר זה קבע בית המשפט המחוזי בצורה ברורה כי לא הוכח שהנתבעות שכנגד הן שעומדות מאחורי הפרסומים. במובן זה, ניתן להבין לליבו של אורי שפרסומים מכפישים לגביו הופצו ברחבי הרשת, אולם הוא לא הצליח לקשור בין המתלוננות לבין הפרסומים העיקריים שגרמו לו לנזק.

כמה דברי תשובה

53. עיינתי בתגובתו של חברי השופט עמית לחוות דעתי, ואף בהערותיו של חברי השופט א' שהם. אקדים ואומר כי גם אני מוצאת חשיבות רבה בנקודות ההסכמה בינינו – הן בכל הנוגע לאופן שבו יש לדון מלכתחילה בהערכת העדויות של מתלוננים ומתלוננות בעבירות מין והן בכל הנוגע לחשיבות הנודעת לאימוץ של פרשנות נדיבה ביחס להגנה העומדת למי שמגיש תלונה במשטרה בגין עבירה נטענת.

54. מאחר שחברי השופט עמית מסיים את תגובתו לדבריי בשאלה רטורית, אני מוצאת לנכון להבהיר את עמדתי ביחס אליה. "מה עוד נבקש על מנת שיתאפשר לאדם לטהר את שמו?", שואל חברי. התשובה בעיני פשוטה: הערכת העדויות במשפט שבו הוא צד צריכה להיעשות על-פי הכללים שנקבעו לכך. חברי מסכים כי הדבר לא נעשה בענייננו. הוא מסביר כי התמודד עם קושי זה באמצעות בחינת העדויות והטענות של הצדדים לגופן. אולם, העדויות הגיעו אלינו דרך פריזמה בעייתית שאינה מאפשרת לנו לקבוע ממצאים עובדתיים בתחום רגיש ומורכב זה.

55. אכן, הדגשתי בדבריי את חלוף הזמן, אבל ברור שלא חלוף הזמן, בעומדו לבדו, עומד לנו לרועץ, אלא השילוב בין ממצאים המהווים תרכובת בלתי ניתנת להפרדה בין כלי הערכה בעייתיים וממצאי מהימנות המבוססים עליהם. חברי מכוון את הזרקור לטענות בעייתיות ביותר שהועלו על-ידי המתלוננות. אינני מתכחשת לכך. אולם, פסק דינו של בית המשפט המחוזי חסר בחינה דומה של גרסתו של אורי, אשר כפי שצינתי מעוררת תמיהות גם היא. את התמיהות יש לקרוא לצד התמיהות האחרות, ולא בעומדן לבדן. אציין בהקשר זה כי חברי השופט שהם מציין כי אין לייחס חשיבות רבה לעובדה שאורי הכחיש כליל את קיום יחסי המין עם ד' "מטעמיו שלו", ואילו אני סבורה שדווקא במקרה כמו זה שבפנינו יש לכך חשיבות רבה. לא למותר לציין, כי אפילו בתחום הפלילי ניתן משקל לשקרים של נאשם בעניינים מהותיים, ושקרים אלה עשויים לשמש סיוע לראיות התביעה (ראו למשל: ע"פ 458/14 אדרי נ' מדינת ישראל, פסקה נ"ה (29.1.2015); יעקב קדמי על הראיות חלק ראשון 298-305 (מהדורה משולבת ומעודכנת, 2009)). ואם כך – אין לומר שדווקא בנסיבות העניין, בתביעה אזרחית, אין לשקרים מסוג זה משמעות.

56. לבסוף, במישור הנורמטיבי, ומבלי לחזור ולהידרש לעובדות המקרה, אני מבקשת להטעים כי הפרשנות הראויה לסעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע מחייבת לבדל אותה באופן ברור יותר מכפי שעושים חבריי מן הטענה של אמת בפרסום. אפשר שמתלוננת לא תצליח בהוכחת הטענה של אמיתות גרסתה, אך עדיין לא תיחשב כמי

שהגישה את התלונה בזדון. כמו כן, אני סבורה כי בצד החשיבות המיוחדת הנודעת להגנה על תלונות במשטרה, אין לגרוע מתחולתו של סעיף 15(8) לחוק גם על מנגנוני תלונה אחרים, לרבות בגופים מקצועיים כדוגמת לשכת עורכי הדין.

סוף ללא סוף

57. אסיים במקום שבו פתחתי. הקושי הכרוך בהתדיינות שבפנינו הוא ברור, ודומה כי בעניינם של הצדדים שלפנינו רב הנסתר על הגלוי. בשל חלוף הזמן ובשל אופיים של האירועים שעליהם נסבה ההתדיינות ומערכת היחסים החברתית בין הצדדים, בירור האמת העובדתית במלואה נותר קשה, ואולי אף בלתי אפשרי. במישור האופרטיבי, אם תישמע דעתי, התוצאה תהא דחיית הערעורים כולם, למעט לעניין הגנתן של הנתבעות שכנגד לפי סעיף 15(8) לחוק וביחס לפיצוי שיש לפסוק לטובתו של אורי בהקשר זה, כאמור.

ש ו פ ט ת

השופט א' שהם:

1. לאחר שעיינתי בחוות דעתו של חברי, השופט י' עמית, בדעתה החולקת של חברתי, השופטת ד' ברק-ארז, ובתגובתו של השופט עמית לדברים, החלטתי לצרף את דעתי לעמדתו של השופט עמית, הן במישור האחריות והן במישור קביעת הנזק ושיעור הפיצויים. העובדות הצריכות לעניין פורטו בהרחבה על ידי השופט עמית וגם בחוות דעתה של השופטת ברק-ארז, ואעמוד עליהן רק ככל שהדבר נדרש לענייננו.

2. טרם שאנמק את עמדתי לפיה הוכחה התביעה שכנגד, אשר הוגשה על ידי אורי, אף מעבר לרמה של מאזן הסתברויות, אתיחס בקצרה להיקף התערבותה של ערכאת הערעור בקביעות מהימנות ובממצאי עובדה שנעשו על ידי הערכאה הדיונית. זאת, בדגש על ההתייחסות המיוחדת לעדותן של מתלוננות בעבירות מין (באומרי "מתלוננות", בלשון נקבה, נעשה הדבר מטעמי נוחות בלבד, למרות שבחלק מהמקרים מדובר במתלוננים ממין זכר). הלכה מושרשת היא כי ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב בקביעות מהימנות ובממצאי עובדה שנעשו על ידי הערכאה הדיונית, ואין נפקא מינא אם מדובר במשפט פלילי או במשפט אזרחי. זאת, בשל היתרון האינהרנטי

הנתון בידי הערכאה הדיונית להתרשם, באורח בלתי אמצעי, מן העדים שהופיעו בפניה, מאופן מסירת עדותם, מהתנהלותם על דוכן העדים, ומשפת גופם. כל אלה מאפשרים לערכאה הדיונית לתור, באופן מיטבי, אחר "אותות האמת" המתגלות בעדויות. זאת, בעוד שמסקנותיה של ערכאת הערעור מתבססות, ככלל, על החומר הכתוב המונח לפניה (ראו, מבין רבים, ע"פ 2470/15 פלוני נ' מדינת ישראל (25.10.2015); ע"פ 2331/13 פלוני נ' מדינת ישראל (13.10.2015); ע"פ 919/14 פלוני נ' מדינת ישראל (3.9.2015); ע"פ 2177/13 פלוני נ' מדינת ישראל (9.7.2015)).

3. הלכה זו שרירה וקיימת גם כאשר מדובר בהליך פלילי או אזרחי, שבו מתבררת תלונה או תביעה שעניינה פגיעה מינית. כאשר בהליך פלילי עסקינן, נקבע כי בעבירות מסוג זה נדרשת ערכאת הערעור לבחינה קפדנית ומדוקדקת של הכרעת הדין המרשיעה, ובפרט כאשר ההרשעה מבוססת על עדות יחידה של קורבן העבירה, בליווי הנמקה בלבד, בהתאם לסעיף 54א(ב) לפקודת הראיות (ראו, בהקשר זה, ע"פ 5768/10 פלוני נ' מדינת ישראל (8.6.2015); ע"פ 2911/11 פלוני נ' מדינת ישראל (5.10.2014); ע"פ 8680/11 פלוני נ' מדינת ישראל (5.6.2013)).

4. עם זאת, נקבע כי במקרים חריגים ומיוחדים, קיים בידי ערכאת הערעור שיקול דעת רחב יותר להתערב בקביעות מהימנות ובמצאים עובדתיים שנעשו על ידי הערכאה המבררת, חרף יתרונה המובנה של האחרונה. כך הוא הדבר, כאשר הכרעתה של הערכאה הדיונית מבוססת על ראיות בכתב, להבדיל מהתרשמותה מן העדים; כאשר ממצאי המהימנות שנקבעו נסמכים על שיקולים שבהגיון ושכל ישר; כאשר דבק פגם ממשי באופן הערכת המהימנות העדים על ידי הערכאה הדיונית; או כאשר קיימות עובדות המצביעות על כך לא היה באפשרותה של הערכאה המבררת לקבוע את הממצאים שנקבעו (ע"פ 433/13 מדינת ישראל נ' פלוני (2.6.2014); ע"פ 6924/13 בעראני נ' מדינת ישראל (29.10.2013); ע"פ 3578/11 סטרוק נ' מדינת ישראל (13.8.2012); ע"פ 7015/09 פלוני נ' מדינת ישראל (18.11.2012); ע"פ 8149/09 אבשלום נ' מדינת ישראל (8.9.2011)).

5. טרם שאביע דעתי לגבי השאלה שבמחלוקת, שעניינה מידת מהימנותן של הנתבעות שכנגד (להלן: המתלוננות), מן הראוי להתייחס בקצירת האומר לגישתם של בתי המשפט, בכואם לבחון עדויות של מתלוננות בעבירות מין, כאשר מטבע הדברים הפסיקה עוסקת, בעיקר, בעדויות של מתלוננות במסגרת הליכים פליליים. עבירות אלה מתאפיינות, בדרך כלל, בכך שהן מתבצעות בסתר, מבלי שיש עדים למעשה, פרט

לפוגע ולקורבן העבירה. לפיכך, יש חשיבות מיוחדת להתרשמותה של הערכאה הדיונית מהעדים המופיעים בפניה, שכן עסקינן בדרך כלל במילה מול מילה, ובגרסאות מנוגדות באופן קוטבי. כאשר מדובר בתקיפה מינית, ברי כי ענייננו באירוע טראומתי המותיר חותם קשה על נפגע העבירה, דבר הבא לידי ביטוי, לעיתים קרובות, בחוסר רצונו או יכולתו להגיש תלונה; באופן התנהגותו ותפקודו היום יומי; בחשיפה הדרגתית של הדברים; ובמקרים לא מעטים במסירת גרסה לקונית, חסרת קוהרנטיות, שאינה חפה מסתירות ומקשיים אחרים. לנוכח המאפיינים הייחודיים של נפגע העבירה, מתפקידו של בית המשפט לבחון את שאלת מהימנותו של העד, תוך שימוש "בכלי עבודה" שונים ומותאמים למציאות המבוססת על ניסיון החיים והשכל הישר. כך, נקבע כי משקלה הראייתי של עדות לא יפגע אך בשל כבישת העדות ושיהוי בהגשת התלונה, ככל שיש בידי העד לספק הסבר סביר ומניח את הדעת לכבישת עדותו (ע"פ 4178/10 פרג' נ' מדינת ישראל (19.9.2013); ע"פ 3834/10 והבה נ' מדינת ישראל (6.3.2013)). ועוד נקבע, כי כאשר בעבירות מין עסקינן, כבישת העדות הינה בגדר תופעה שכיחה, שכן לעיתים קרובות מתקשים קורבנות העבירה לחשוף את המעשים הטרומטיים שהיו מנת חלקם, בשל הקשיים הנפשיים והרגשיים הכרוכים בחשיפה זו, ולנוכח ההשלכות האישיות והמשפחתיות שיש, לעיתים, לעצם הגשת התלונה (ע"פ 9478/14 פלוני נ' מדינת ישראל (4.9.2014); ע"פ 5949/13 שרחה נ' מדינת ישראל (17.3.2014); ע"פ 9399/09 ארלקי נ' מדינת ישראל (10.8.2010)). בהתייחס לסתירות, לאי דיוקים ולחוסר קוהרנטיות בעדותו של קורבן לעבירת מין, נקבע כי לאור ההשלכות הייחודיות שיש לעבירות אלה על קורבנות העבירה, הרי שבניגוד למקרים אחרים "אין לצפות כי קורבן העבירה יוכל לספק תמיד גרסה שלמה, עקבית, קוהרנטית, וחסרת סתירות ואי דיוקים, לגבי נסיבות ביצוע העבירה" (ע"פ 8886/14 פלוני נ' מדינת ישראל (13.3.2016), וראו גם, ע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל (20.10.2010); ע"פ 6643/05 מדינת ישראל נ' פלוני (3.7.2007); ע"פ 993/00 נור נ' מדינת ישראל, פ"ד (6) 205 (2002)).

לפיכך, נקבע, לא אחת, כי על בית המשפט לבחון את גרסת קורבן עבירת המין בכללותה, תוך ניסיון לאתר את "גרעין האמת" שבה, ולעיתים אף את "הגרעין הקשה" של הגרסה. כך הם פני הדברים בהתייחס להתנהגות לא הגיונית ובלתי רציונלית של קורבן העבירה. כפי שנקבע בע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל (20.10.2010):

"בתי המשפט הכירו בכך שהתנהגותם של נפגעי עבירות מין אינה ניתנת תמיד להימדד באמות מידה רציונאליות למתבונן מן החוץ... כך, לדוגמה, בניגוד 'להיגיון' של המתבונן מן הצד, קורבן העבירה עשוי להמשיך לחיות את חייו במחיצת התוקף ולעיתים אף להפגין כלפיו

חיבה ולחפש את קרבתו" (וראו גם, ע"פ 6375/02 בבקוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(2) 419 (2004); ע"פ 9458/05 רחמילוב נ' מדינת ישראל (24.7.2006); ע"פ 7833/05 פלוני נ' מדינת ישראל (15.5.2007)).

6. עם זאת, מן הראוי לחזור ולהדגיש כי אין מדובר במתן "הנחות" ראייתיות לכל הטוען להיותו קורבן לתקיפה מינית, ומקובלים עליי דברי השופט י' דנציגר בע"פ 7880/13 פלוני נ' מדינת ישראל (11.5.2015), אשר אוזכר גם על ידי חברי השופט עמית:

"... מובן שאין להחיל את ההלכות הנזכרות בצורה אוטומטית בכל מקרה ומקרה שבו נדונה תקיפה מינית והדבר תלוי בנסיבותיו של המקרה. ככלל תיק שבו הוא נדרש לקבוע ממצאי מהימנות ועובדה, אמור בית המשפט לבחון ולהעריך את מהימנותה של העדות בכלים העומדים לרשותו, לרבות ראיות חיצוניות לאותה העדות, ככל שישנן. צבר ההלכות שלעיל הוא רק אחד מן הכלים העומדים לרשות השופט והשימוש בו ראוי שייעשה בצורה מושכלת וזהירה ביותר, הכל בהתאם לנסיבות המקרה שלפניו" (שם, בפסקה 36).

דברים אלה נאמרו בנוגע לעדותה של מתלוננת בהליך פלילי, אך הם יפים, כמובן, גם כאשר מדובר בתביעה אזרחית כבענייננו.

7. לאחר שאמרנו דברים כלליים אלה, נפנה לדון בשאלות העומדות על הפרק. ראשית לכל, מן הראוי להבהיר כי אני מסכים עם דברי חבריי, לפיהם בית המשפט המחוזי לא עשה שימוש נאות ב"כלי העבודה" שפורטו לעיל, לבחינת אמיתות גרסתן של המתלוננות דנן. הדברים פורטו על ידי חבריי ולא אחזור עליהם, ואציין רק כי התוצאה היא שיש להחיל בענייננו את החריגים לכלל אי ההתערבות בקביעות עובדה ומהימנות, ובעיקר אמורים הדברים בחריג שענייננו "פגם ממשי באופן הערכת מהימנות העדים על ידי הערכאה הדיונית". ואולם, פגם זה באופן הערכת המהימנות אינו שולל את האפשרות כי ערכאת הערעור תבחן את הדברים מחדש ותגיע לאותה תוצאה, וכפי שציין השופט עמית "במסגרת הדיון בערעור יהיה עלינו לבחון אם הקביעות בפסק דינו של בית משפט קמא עומדות בעינין גם כאשר נעשה שימוש ב'כלי עבודה' הנכונים, וכאשר העדויות נבחנות דרך העדויות המיוחדות שעוצבו בפסיקה לבחינת מהימנותם של מתלוננים בעבירות מין".

8. בחינת עדויותיהן של המתלוננות על פי אמות המידה שנקבעו בפסיקה מובילה, לטעמי, למסקנה אחת ויחידה כי מדובר בהאשמות חסרות יסוד, ונראה כי התלונות במשטרה הוגשו מתוך כוונה להפליל את אורי כזב, בביצוע עבירות מין חמורות. המדובר בהצטברות של נסיבות, מהן ניתן להסיק כי בפנינו התארגנות של מתלוננות שביקשו לפגוע באורי, תוך הגשת תלונות כוזבות במשטרה, תלונה ללשכת עורכי הדין, ועריכת הפגנות שבהן הוקע אורי כאנס סדרתי. יודגש, כי בדבריי אלה אין משום הבעת דעה לגבי התנהלותו המוסרית והערכית של אורי, אשר אפשר שהכעיסה עד מאוד את המתלוננות, אך מכאן ועד להפללה בביצוע מעשי אונס סדרתיים, המרחק גדול. עמדתי באשר לחוסר מהימנותן של המתלוננות מבוססת, בין היתר, על הרכיבים הבאים:

א. סגירת תיקי החקירה נגד אורי מחוסר אשמה. אכן, עצם סגירת התיקים בעילה זו אין בה כדי להעיד על כי מדובר בתלונת שווא, אך היא מהווה נדבך מסויים לצַבֵר הנסיבות האחרות.

ב. טענתן השקרית של המתלוננות כי הגשת התביעה לאחר שהסתיימה תקופת ההתיישנות, נובעת מהדחקת אירועי האונס הנטענים, או מ"שיכחון מתמשך של האירוע הטראומטי". דומה, כי איש לא יחלוק על כך שמדובר בנסיבות ענייננו בטענות סרק שנדחו בצדק על ידי בית משפט קמא.

ג. קיומן של סתירות מהותיות בעדויות, ובכלל זה בהקשר למועדי האירועים הנטענים; לגבי אופיים של המעשים; התגובה למעשים המיוחסים לאורי; ואופן חשיפת האירועים והתלונות בפני אחרים. סבורני, כי סתירות מהותיות אלה נותרו ללא הסבר של ממש, והדבר מחזק את הדעה כי מדובר בתלונות שקריות.

ד. התנהלות תמוהה וחסרת פשר, לאחר ביצוע מעשי האונס הנטענים. אכן, נקבע בפסיקה כי אין לדון לכף חובה מתלוננת בעבירות מין המתנהלת, תוך כדי ולאחר התקיפה המינית הנטענת, בדרך בלתי רציונלית וחסרת היגיון. ואולם, במקרה דנן נראה כי צַבֵר ההתנהגויות והתגובות הבלתי הגיוניות, כמפורט על ידי חברי, הינו בעל מסה קריטית, והדבר מתווסף ליתר השיקולים המובילים לדחיית גרסתן של המתלוננות כבלתי מהימנות בעליל.

ה. "תוכנית הנאנטות" שתוארה בהרחבה על ידי חברי, מטילה אף היא צל כבד על אמינות התלונות ומהימנות המתלוננות, והיא תומכת בתזה כי מדובר במהלך מתוכנן שנועד לפגוע בשמו הטוב של אורי, תוך האשמתו, בדרכים ובשיטות שפורטו בתוכנית, בביצוע מעשי אונס סדרתיים. אינני רואה צורך להרחיב מעבר לכך, אך אציין כי עצם השימוש במונח "ספין" ("סחריר" בעברית) יכול ללמד על כוונתם האמיתית של הוגי התוכנית. בהתייחס למונח "ספין" באתר האקדמיה ללשון העברית נאמר, בין היתר, "מתחום הפיזיקה נשאלה המילה לעולם התקשורת: סחרור מילולי שנועד להוליך שולל ולהעלים את האמת. אם כן הספין התקשורתי הוא סחריר".

ו. לבסוף, ולא אחרון בסדר החשיבות, יש ליתן משקל מסוים גם להתרשמותו הבלתי אמצעית של בית משפט קמא ממידת מהימנותו, וליתר דיוק אי מהימנותו, של המתלוננות.

9. על יסוד האמור לעיל, הנני תמים דעים עם קביעתו של חברי, כי "הוכח באופן פוזיטיבי כי גרסאותיהן של המתלוננות חסרות יסוד", דבר שהיה כמובן בידיעתן, ולפיכך יש לדחות את הערעור בנוגע לתביעה שכנגד אשר הוגשה על ידי אורי, גם אם לא מטעמיו של בית משפט קמא.

10. טרם סיום, ברצוני להתייחס בקצרה למספר נושאים שעלו בחוות דעתה של חברתי, השופטת ד' ברק-ארוז.

איזו משמעות יש לייחס לעובדה כי לא נקבעו בפסק דינו של בית משפט קמא ממצאי מהימנות בעניינו של אורי, פרט לכך שנקבע כמצא עובדתי, בניגוד לגרסתו של אורי, כי התקיימו יחסי מין בהסכמה עם ד' באירוע בחוף מנדרין? – לטעמי, היה מקום לכך כי בית משפט קמא ינקוט עמדה לגבי שאלת מהימנותו של אורי, שכן בהתדיינות זו, כמו בהליכים רבים אחרים שבהם מדובר בתלונות שעניינן תקיפה מינית, עומדים אנו במצב של "מילה מול מילה". ואולם, אין בכך כדי להביא לשינוי התוצאה הסופית, משנקבע פוזיטיבית כי המתלוננות מייחסות לאורי בכזב מעשי אינוס, שבוצעו בכל אחת ואחת מהן. כמו כן, אינני סבור כי יש לייחס משמעות רבה לעובדה כי אורי הכחיש, מטעמיו שלו, את עצם קיום יחסי המין עם ד', ואין לכך קשר הכרחי לדחיית טענתה של ד' כי נאנסה, באותן נסיבות, על ידי אורי.

ההשפעה של חלוף הזמן על תביעות לשון הרע – אכן, קיים קושי בבירור תביעות לשון הרע המוגשות בחלוף תקופת ההתיישנות של אירועי התקיפה המינית הנטענת. מקובלת על ידי גם הגישה, לפיה נגישות רחבה מידי להגשת תביעות לשון הרע, עשויה להביא לשימוש לרעה בתביעות מעין אלה, תוך ניצולו של הליך זה לצורכי הרתעה והפחדה של מתלוננות בכוח ובפועל. ואולם, שיקולים אלה אינם ישימים כאשר, כמו בענייננו, היוזמה להגשת התביעות לא היתה של הנילון, אלא שמדובר בתביעה שכנגד אשר הוגשה לאחר הגשת התביעות של המתלוננות. נראה כי, בנסיבות אלה, אין מקום לחששות שהעלתה חברתי, ואת השאלות הנוגעות למדיניות המשפטית הרצויה בתביעות לשון הרע, בעקבות תלונה על ביצוע עבירת מין, ניתן להותיר לעת מצוא.

שאלת תום ליבן של המתלוננות – בהמשך למסקנה, לפיה מדובר בתלונות כוזבות, דבר שמן הסתם היה בידיעתן של המתלוננות, אין הן זכאיות לחסות תחת אחת או יותר מההגנות הקבועות בחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק איסור לשון הרע). בהינתן הקביעה כי התלונות הוגשו מתוך ידיעה כי תוכנן כוזב, מובן כי גם פרשנות מרחיבה לסעיף 15(8) לחוק איסור לשון הרע, כמוצע על ידי חברתי, לא תביא לשינוי התוצאה.

11. כאמור, אצטרף לחברי, השופט י' עמית.

ש ו פ ט

הערעורים שהוגשו בע"א 7426/14, בע"א 8119/14 והערעור שכנגד בע"א 7474/11 התקבלו בחלקם, אך כאשר להיקף קבלתם התגלעה מחלוקת בין השופטים י' עמית ו-א' שהם בדעת הרוב לשופטת ד' ברק-ארז בדעת המיעוט. הערעור בע"א 7474/11 נדחה פה אחד. התוצאה האופרטיבית היא כאמור בפסקה 87 לפסק-דינו של השופט י' עמית.

בהמשך להחלטתו של השופט נ' הנדל מיום 29.12.2014, ניתן בזאת צו איסור פרסום שמותיהן ופרטיהן המזהים של המערערות. שמו של המערער בע"א 7474/14 והמשיב בע"א 7426/14 ובע"א 8119/14 ניתן לפרסום.

ניתן היום, ד' באדר ב' התשע"ו (14.3.2016).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט